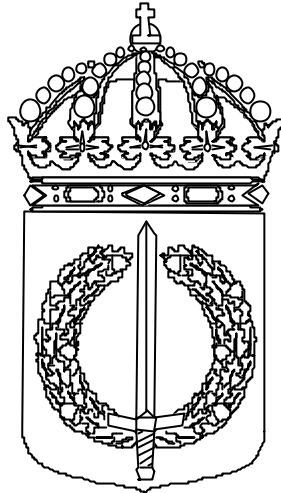

Försvarshögskolan
Major Rickard Johansson

Datum
01-05-22

Beteckning
19100:1006

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

C-UPPSATS

<i>Författare</i> Mj Rickard Johansson	<i>Förband</i> P4	<i>Kurs</i> Ch P 99-01
<i>FHS handledare</i> Övlt Arne Baudin, Kn Mats Persson		
<i>Uppdragsgivare</i> FHS / OPI	<i>Beteckning</i> 19100:1006	<i>Kontaktman</i> Arne Baudin

Framtida områdesansvar ur ett markstridsförbands perspektiv.

Områdesansvar hur då ?

Med anledning av försvarsmaktens omstrukturering ställs det nya krav på förbandens ledningsstrukturer. Som en viktig del i sammanhanget ligger behovet av att kunna leda och samordna förbanden så att största möjliga effekt kan uppnås. Begreppet områdesansvar används som ett begrepp för att på slagfältet bland annat definiera ansvarsfördelningen mellan chefer. Dagens definition av områdesansvar och dess innebörd kan ifrågasättas med anledning av försvarsmaktens utveckling.

Syftet med uppsatsen är att mot bakgrund av genomförd omstrukturering enligt regeringspropositionen 1999, definiera begreppet områdesansvar på det framtida slagfältet. Uppsatsen avhandlar begreppet områdesansvar ur ett markstridsperspektiv.

Uppsatsen bygger på en militärteoretisk studie där områdesansvar i ett historiskt perspektiv analyseras. Därefter studeras det idag gällande svenska och brittiska arméreglementet. Efter en jämförande analys mellan de båda reglementena diskuteras det framtida områdesansvaret mot försvarsmaktens definierade målbild 2010.

Resultatet av uppsatsen visar att begreppet områdesansvar har ett fortsatt berättigande i framtiden, men bör anpassas med hänsyn till försvarsmaktens utveckling. Uppsatsen avslutas med förslag på metoder för nyttjande av ett anpassat områdesansvar, samt en modifierad definition av begreppet områdesansvar.

INNEHÅLL:

1. INLEDNING.....	3
1.1 BAKGRUND	3
1.2 SYFTE	4
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	5
1.4 TEORIANKNYTNING.....	5
1.5 METOD	7
1.6 ANTAGANDE OCH AVGRÄNSNINGAR.....	9
1.7 CENTRALA BEGREPP.....	9
1.8 MATERIALET OCH KÄLLKRITIK	10
1.9 TIDIGARE FORSKNING.....	11
2. MILITÄRTEORETISKA ASPEKTER PÅ OMRÅDESANSVAR.....	12
2.1 BEGREPPET "OMRÅDESANSVAR" - VAD MENAS ?.....	12
2.2 SLAGFÄLTETS UTVECKLING.....	14
2.3 MILITÄRTEORETISKA FAKTORER OCH DESS INVERKAN PÅ SLAGFÄLTETS UTFORMNING.....	17
2.4 STRIDERNÄ VID MEUSE 1940.....	21
2.5 SLUTSATSER.....	23
3. SVENSKT ARMÉREGLEMENTE "OMRÅDESANSVAR".....	24
3.1 DEFINITION AV OMRÅDESANSVAR I ÅR 2.....	24
3.2 ANALYS AV OMRÅDESANSVAR I ÅR 2.....	26
3.2.1 SYFTE.....	26
3.2.2 FAKTORER SOM PÅVERKAR OMRÅDESANSVARET	28
3.2.3 METOD ATT NYTTJA OMRÅDESANSVAR	29
3.3 SLUTSATSER.....	32
4. BRITTISKT ARMÉREGLEMENTE. "OMRÅDESANSVAR".....	34
4.1 DEFINITION AV OMRÅDESANSVAR I DET BRITTISKA REGLEMENTET	34
4.2 ANALYS AV OMRÅDESANSVAR I DET BRITTISKA REGLEMENTET	34
4.2.1 SYFTE.....	38
4.2.2 FAKTORER SOM PÅVERKAR OMRÅDESANSVARET	39
4.2.3 METOD ATT NYTTJA OMRÅDESANSVAR	40
4.3 SLUTSATSER.....	43
5 JÄMFÖRANDE ANALYS	45
5.1 SYFTE MED OMRÅDESANSVAR	45
5.2 FAKTORER SOM PÅVERKAR OMRÅDESANSVARET	46
5.3 METOD ATT ANVÄNDA SIG AV BEGREPPET OMRÅDESANSVAR.....	47
5.4 SLUTSATSER.....	50
6. FRAMTIDA KRAV OCH FÖRMÅGOR PÅ VÅRA FÖRBAND.....	51
6.1 UPPGIFTER.....	51
6.2 ORGANISATION EFTER OMSTRUKTURERINGSBESLUTET	52
6.3 MÅLBILD 2010 I ETT MARKSTRIDSPERSPEKTIV	54
6.3.1 FÖRBAND OCH DESS FÖRMÅGOR FRAM TILL 2010.....	54
6.4 SLUTSATSER.....	56

7. BEGREPPE	OMRÅDES ANSVAR I ETT FRAMTIDSPERSPEKTIV	57
7.1	SYFTE	57
7.2	FAKTORER SOM PÅVERKAR OMRÅDESANSVAR I FRAMTIDEN.....	58
7.3	METOD ATT ANVÄNDA SIG AV OMRÅDESANSVAR I FRAMTIDEN	61
7.3.1	BEHOVET AV GRÄNSER OCH SAMORDNINGSLINJER.....	65
7.3.2	TERRITORIellt OMRÅDESANSVAR OCH SAMVERKAN MED ÖVRIGA DELAR AV TOTALFÖRSVARET	66
7.4	RESULTAT	68
8. SAMMANFATTNING OCH REFLEKTION.....		73
9. KÄLL OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....		75

Figurförteckning:

Figur 1	Bild. Sammanfattning och beskrivning av teorianknytning.....	6
Figur 2	Bild. Beskrivning av vald metod.....	8
Figur 3	Bild. The expanding battlefields.....	15
Figur 4	Bild. Territoriell samordning enligt AR 2 1995.....	28
Figur 5	Bild. Territoriell samordning enligt ÖCB efter omstruktureringen.....	28
Figur 6	Bild. Utnyttjandet av operativa och territoriella förband.....	31
Figur 7	Tabell 1. Ingående begrepp avseende områdesansvar enligt AR 2 1995.....	33
Figur 8	Bild. Förklarande bild av områdesansvar enligt brittiskt reglemente.....	36
Figur 9	Bild. "The operational Framework".....	41
Figur 10	Tabell 2. Ingående begrepp i "Control of operation".....	43
Figur 11	Bild. Sammanfattning av slutsatser av den jämförande analysen.....	50
Figur 12	Bild. FM operativa ledningsorganisation efter omstruktureringsbeslutet.....	53
Figur 13	Bild. Tidsförhållande FMI 2020 och målbild 2010.....	54
Figur 14	Bild. Funktionsområdesansvar.....	60
Figur 15	Bild. Den fyrdimensionella striden.....	64
Figur 16	Bild. Förslag på indelning av territoriellt områdesansvar.....	67
Figur 17	Tabell 3. Förslag på definition av ett anpassat områdesansvar.....	69
Figur 18	Bild. Doktrinär spårbarhet av områdesansvar.....	71

Bilagor:

Bilaga 1	Intervju Övlt Jaak Kallak
Bilaga 2	Intervju Övlt Per-Eric Gustavsson
Bilaga 3	Intervju Genmj Tony Stigsson

1. Inledning

I detta mitt inledande kapitel kommer jag att presentera uppgiftens innebörd, syfte och metod. Syftet med detta är att ge en bakgrund till uppgiften och den metod som jag valt för uppgiftens lösande.

1.1 Bakgrund

Med anledning av regeringens proposition "Det nya försvaret"¹, genomför nu försvarsmakten en av de största omstruktureringarna i modern tid.² Antalet operativa och taktiska förband minskas drastiskt. De kvarvarande förbandens förmågor bedöms utvecklas i form av ökad eldkraft, ökad rörlighet, ökat skydd och en ökad förmåga till ledning.³ Förbanden skall ha en god operativ rörlighet med möjlighet att uppträda över hela landet samt kunna ingå i internationella operationer under ledning av andra länders och organisationers ledningsstrukturer.⁴

Det operativa stridsrummet bedöms vidgas med hänsyn till att rörligheten och tempot i striden ökar. Förutsättningarna och kraven på att kunna genomföra gemensamma insatser med mark-, sjö- och flygförband ökar.⁵ Förbandens framtida förmåga bygger även på ett utökat stöd av det civila samhället, vilket ställer speciella krav på samordning inom ett visst definierat område.⁶ Omstruktureringen medför därför ett nytt krav på ledningsförmågor / strukturer.⁷ Som en viktig del i detta sammanhang finns behovet av att över stora ytor kunna leda och samordna förbanden så att största möjliga effekt kan uppnås utan att negativt påverka de egna förbandens förmågor.

¹ Regeringsproposition 1999/2000:30. *Det nya försvaret*.

² Från invasionsförsvar till insatsförsvar. *En sammanfattning av FM förslag till utveckling av det militära försvaret*. s.3.

³ Försvarsmaktsidé och målbild. Rapport 4. s. 58.

⁴ Ibid. s. 111-113.

⁵ Ibid. s. 61.

⁶ Ibid. s. 71.

⁷ Regeringsproposition 1999/2000:30. *Det nya försvaret* .s. 2.

Begreppet *områdesansvar*⁸ används som ett begrepp för att på slagfältet definiera ansvarsfördelningen mellan chefer.

Den egentliga innebörden av begreppet områdesansvar i sin nuvarande skrivning kan tolkas på olika sätt.⁹ Inom ramen för utvecklingen av en framtida markstridsdoktrin - AR II NY - finns ett behov av att definiera det framtida slagfältets omfattning avseende områdesansvar på taktisk och operativ nivå. En uppgradering eller omdefinition av begreppet bör således bli en naturlig del av den nu pågående utvecklingen, framförallt då vi nu går in i en försvarsmaktsgemensam organisation. Det är inom ramen för denna ovan beskrivna bakgrund, som jag tar mitt avstamp för min fortsatta analys och uppsats.

1.2 Syfte

Syftet med min uppsats är att med bakgrund av genomförd omstrukturering och befintlig organisation enligt regeringspropositionen 1999, definiera begreppet *områdesansvar*¹⁰ på det framtida slagfältet, inom ramen för Målbild 2010 och konkretisera innebörden av detta på operativ och taktisk nivå. Uppsatsen skall ge förslag på metoder för utformning och utveckling av framtida ansvarsförhållanden på det framtida slagfältet i syfte att nå en ökad effekt hos våra markstridsförband.

Min problemformulering är:

Hur skall begreppet områdesansvar på det framtida slagfältet definieras och utnyttjas för att optimera markstridsförbandens effekt, utifrån ett taktiskt och operativt perspektiv.

⁸ Nomen F 1974. s. 50.

⁹ Begreppet områdesansvar finns definierat både i AR 2 1995 kap 5 samt Nomen F 1974 s. 50. Innebörden av begreppet är definierat på olika sätt i dessa reglementen.

¹⁰ Nomen F 1974. s. 50.

1.3 Frågeställningar

Mina frågeställningar är:

- Vilka militärteoretiska faktorer kan sägas utgöra en grund för behovet av områdesansvar?
- Vilka faktorer är det som påverkar och har motiverat en geografisk indelning av områdesansvar?
- Vilka möjligheter och eventuella begränsningar finns då en chef tilldelas ett områdesansvar?
- Hur skall den geografiska indelningen av ett områdesansvar definieras, för att optimera en enkel och tydlig ledning?

1.4 Teorianknytning

I min uppsats kommer jag att använda mig av *Försvarsmaktsidé och målbild 2020 rapport 4*. Innebörden av denna skrift kommer att utgöra en teoretisk modell av försvarets framtida utveckling till och med 2010. *FMI 2020 rapport 4* utgör en redovisning av försvarsmaktens perspektivplanering där försvarsberedningens rapport, kontrollstationspropositionen, samt regeringens särskilda proposition har utgjort en grund för perspektivplaneringen.¹¹

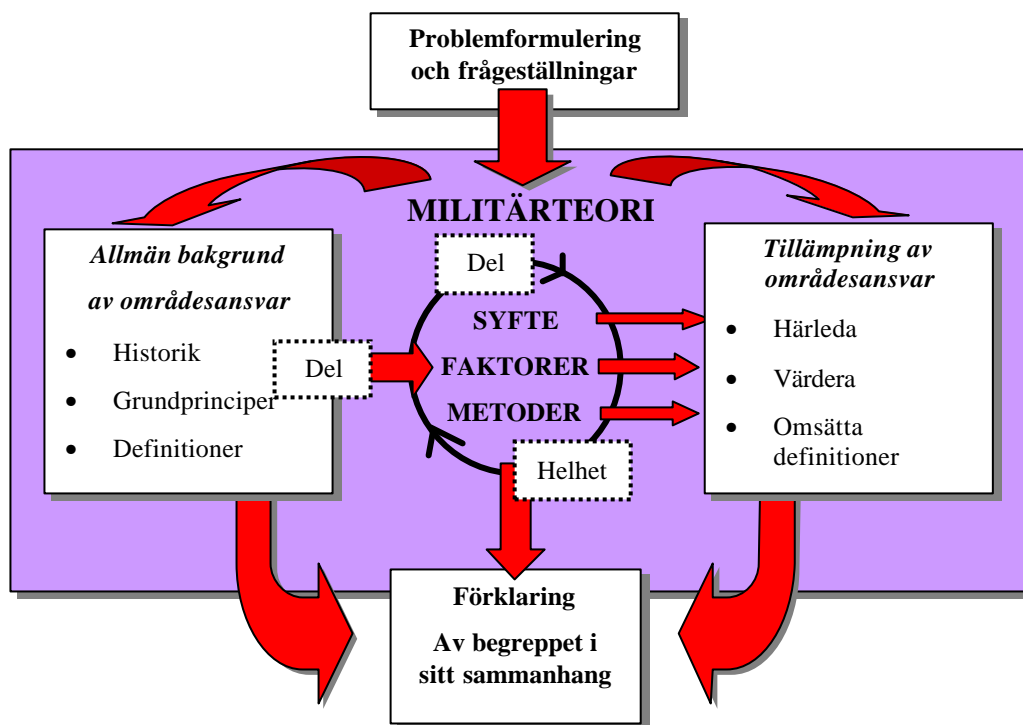
Rapport 4 utgör en fördjupning och utveckling av de tidigare rapporterna (2 och 3) och innehåller därför de väsentliga delarna av de tidigare perspektivrapporterna.

För att kunna analysera och förklara begreppet områdesansvar i min uppsats har jag valt att konstruera ett analysverktyg. Analysverktyget utgöres av tre stycken nyckelord, *syfte*, *faktorer* och *metoder*. Analysverktyget är framtaget mot bakgrund av min problemformulering och dess frågeställningar för att möjliggöra en metodisk militärteoretisk studie, som grundar sig i ett hermeneutiskt synsätt.

¹¹ Försvarsmaktsidé och målbild 2020 Rapport 4. s. 1.

Det hermeneutiska huvudtemat är att "meningen hos en del endast kan förstås om den sätts i samband med helheten".¹² För att förstå innebörden av områdesansvar är det alltså av vikt att begreppet sätts in i ett helhetsperspektiv. Ur ett militärteoretiskt perspektiv bör man därför studera områdesansvarets bakgrundsfaktorer samt dess tillämpning.¹³ Med det hermeneutiska huvudtemat som grund kommer jag att med en militärhistorisk bakgrund förklara och härleda de olika påverkande faktorerna, samt grundprinciperna för nyttjandet av områdesansvar. Utifrån de framtagna faktorerna och grundprinciperna skall jag med hjälp av analysverktyget härleda, värdera samt omsätta de definitioner vi idag använder oss av till morgondagens behov av definition avseende områdesansvar. Analysverktygets användning syftar således till att skapa en helhet i förklaringen av begreppet områdesansvar.

Figur 1. Sammanfattning och beskrivning av teoretisk anknytning.

¹² Alveson, Mats och Sköldberg Kaj. *Tolkning och reflektion*. s. 115.

¹³ Claesson och Tirud. *En nödvändighet för Försvarsmakten och ett ansvar för Försvarshögskolan*. En idéskrift från FHS OPI / Markop. 2001. s. 2-3.

1.5 Metod

Uppsatsen bygger på en deskriptiv och komparativ metod. Min uppsats består av åtta kapitel. Det första kapitlet avhandlar problemformulering och frågeställningar samt metodologiska utgångsvärden.

I kapitel två, skall jag med hjälp av en militärteoretisk studie försöka beskriva och påvisa vilka faktorer som påverkat slagfältets utveckling. Dessa faktorer skall ses mot bakgrund av vad områdesansvar egentligen innebär för ansvarig chef på stridsfältet.

I det tredje och fjärde kapitlet skall jag analysera vårt eget nu gällande arméreglemente samt det brittiska motsvarande reglementet. I dessa båda kapitel skall jag utifrån de båda reglementena beskriva utnyttjandet och synen på dagens slagfält och områdesansvar. Med detta som grund skall jag sedan i mitt femte kapitel genomföra en komparativ analys av de båda reglementena i syfte påvisa likheter och olikheter i sättet att hantera samordning och områdesansvar på slagfältet. I det sjätte kapitlet skall jag redovisa innebörden av FMI målbild 2010 avseende markstridsförbandens framtida uppgifter och förmågor. Därefter skall jag med de tidigare redovisade slutsatserna, ge förslag på metoder för utformning av ansvarsförhållande på det framtida slagfältet. Detta beskrivs och diskuteras i kapitel sju.

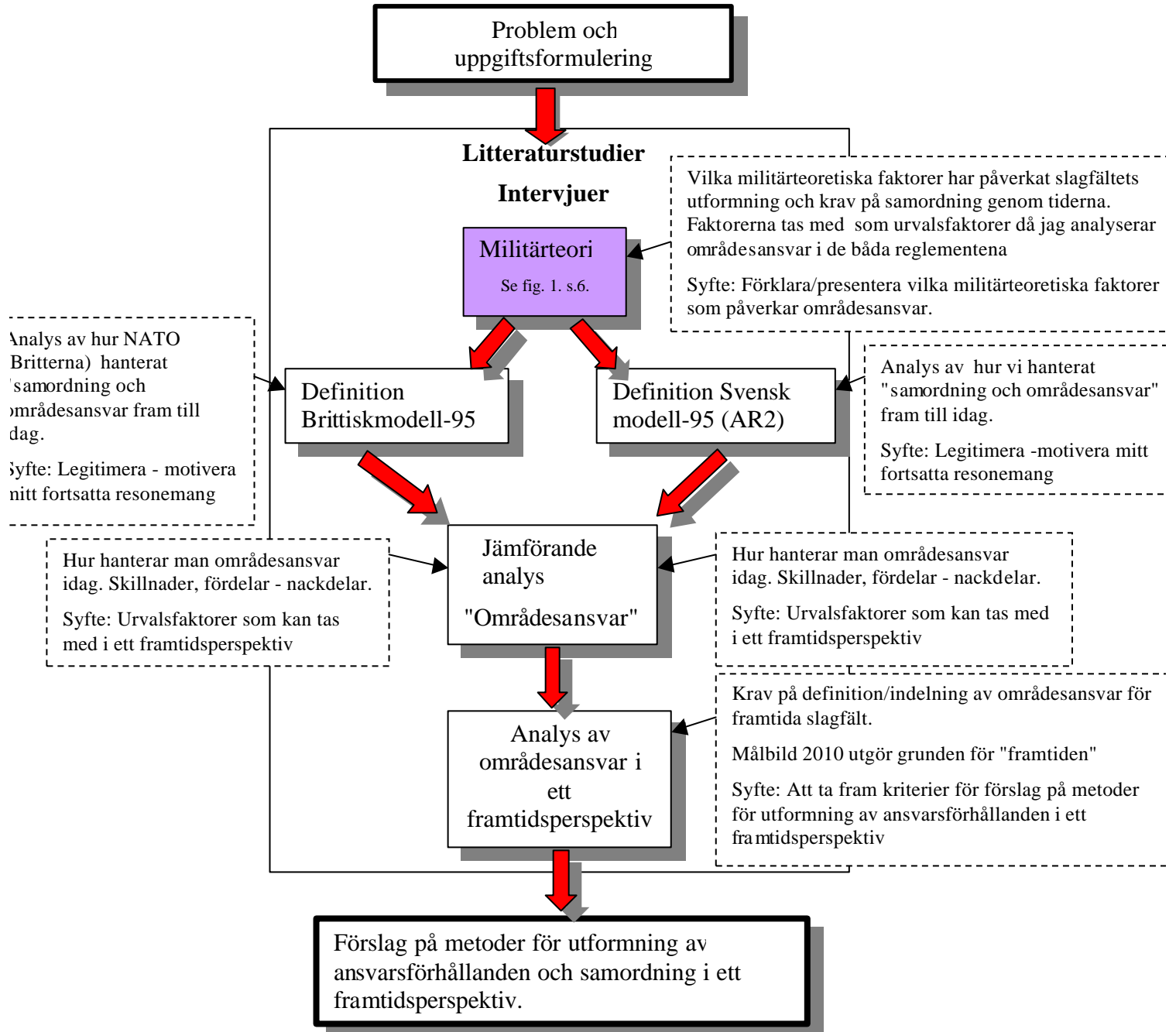
Avslutningsvis kommer jag att i kapitel åtta genomföra en avslutande diskussion, där jag reflekterar och analyserar mitt resultat.

Jag kommer i mitt arbete att i huvudsak nyttja mig av litteraturstudier samt intervjuer av personer som är insatta i problematiken kring min frågeställning.¹⁴ Intervjuerna har genomförts enligt vetenskapsrådets etikregler.¹⁵

¹⁴ De intervjuade personerna Gennj Tony Stigsson C.OPL, Övlt Mats Ström J3 OPL, Övlt Per.Eric Gustavsson HKV STRA, samt Övlt Jaak Kallak ATK hanterar frågeställningar kring områdesansvar i sitt dagliga arbete. Intervjuerna är genomförda ur ett taktiskt, operativt och ett militärstrategiskt perspektiv.

¹⁵ <http://www.hsfr.se/Kultur%20och%20samhalle/etikregler.htm> 2001-03-21

Figur 2. Beskrivning av vald metod.

1.6 Antagande och avgränsningar

Ett grundläggande antagande för studien är att manöverkrigstänkandet och uppdragstaktik fortfarande är dominerande för den framtida utformningen av våra svenska stridskrafter och dess reglementen. Det är mot bakgrund av manöverkrigstänkandet och uppdragstaktik som jag kommer att nyttja begreppet områdesansvar. I tid kommer jag att avgränsa mig till åren 1995-2010, denna avgränsning är gjord mot bakgrund av de nu gällande reglementenas innebörd, samt mot bakgrund av genomförd perspektivplanerings bortre tidsbegränsning (målbild).¹⁶ I det militärteoretiska kapitlet kommer jag dock att avhandla ett bredare tidsperspektiv för att kunna belysa det historiska perspektivet på områdesansvar.

Studien har valts att genomföras ur ett markstridsperspektiv med hänsyn till att få ämnet hanterbart, samt att uppgiftsställningen i sig avhandlar markstridskrafterna. Läsaren förutsätts vara väl insatt i militär terminologi och språkbruk samt insatt i omstrukturerings konsekvenserna för markstridsförbandens utformning och organisation.

1.7 Centrala begrepp

Markstridsförband:

Med markstridsförband menas de förband och system som utgör grunden i våra markstridskrafter efter ominriktningsbeslutet, med tilläget att luftburet bataljonsförband och långräckviddiga markmålsbekämpande system finns att tillgå. Vidare så är ledningsförmågan utvecklad till ett gemensamt ledningssystem på operativt och taktisk nivå samt att vi har en god förmåga att inhämta underrättelser via sensorer och UAV.¹⁷

¹⁶ Intervju med Övlt P-E Gustavsson Stf C.Str.a.vd HKV 00-11-23. Bilaga 2. s. 5.

¹⁷ Intervju med Övlt P-E Gustavsson Stf C.Str.a.vd HKV 00-11-23. Bilaga 2. s. 7. Intervju med Genmj Tony Stigsson C.OPL Bilaga 3 s.4. Intervju med Övlt Jaak Kallak ATK Bilaga 1. s. 3.

Operationer:¹⁸

Begreppet operation skiljer sig mellan svenskt och engelsk definition avseende dess innebörd. I Sverige definieras begreppet som gemensamma operationer då samtliga försvarsgrenar tillsammans deltar i en operation. När vapenslagen uppträder enskilt definieras operationerna som mark, sjö respektive marina operationer. I det engelska begreppet betyder operationer militär verksamhet oberoende nivå.

Manöverkrigföring:¹⁹

En metod vars syfte är att bryta en angriparens anfallskraft genom att åstadkomma systemkollaps. Med en serie snabba, kraftfulla och överraskande handlingar skall motståndaren berövas förmågan att samordna sina insatser. Därmed skapas försämrade och svårhanterliga situationer bl.a. på grund av minskad stridsvilja.

Uppdragstaktik:²⁰

Med uppdragstaktik avses att högre chef ställer uppgifter, tilldelar resurser och handlingsregler samt låter den som fått uppgiften att med största möjliga frihet bestämma hur den skall lösas.

1.8 *Materialet och källkritik*

Jag kommer att använda mig av historisk litteratur som avhandlar militärteorin runt begreppet slagfältet och dess inverkan på begreppet områdesansvar. Denna litteratur bygger på de stora militärteoretiska tänkarna och i dess förlängning de som har haft möjlighet att praktiskt utföra detta under verklig strid. Detta material får anses vara väl teoretiskt och empiriskt underbyggt.

¹⁸ Examensarbete Op-teori Chp 99-01. Studiegrupp 3.s. 6-8.DK 1. 01-01-22

¹⁹ Nomen OP 1998. s.11.

²⁰ AR 2 s.78.

Vårt nu gällande arméreglemente kommer jämte den brittiska motsvarigheten att utgöra grunden för hur vi idag ser på, och nyttjar slagfältet och dess krav på samordning och områdesansvar.

Eftersom dessa båda reglementen idag är fastställda som reglementen för de båda ländernas stridskrafter får de anses som högst relevanta i sammanhanget. De båda reglementena bygger på som tidigare nämnts en manöverkrigsteori vilket ytterligare bör befästa dess relevans i sammanhanget, då även det framtida slagfältet bedöms utgå från ett manöverkrigsperspektiv.²¹

De intervjuer som jag genomfört och redovisar i mitt alster, bygger på de intervjuade individernas erfarenhet och sakkunskap i ämnet om det framtida slagfältet. Samtliga har eller håller på med studier inom området. Dessa personers arbete och syn på det framtida slagfältet härförs sig från studier som avses mynna ut i fortsatta perspektivplaneringar för försvarsmakten samt utarbetandet av vår framtida armé och /eller försvarsmaktsdoktriner. Deras relevans i ämnet får därför anses som väl förankrade.

1.9 Tidigare forskning

Det är svårt att finna resultat av tidigare forskning vad avser begreppet områdesansvar. I mitt sökande efter tidigare dokumenterad forskning i ämnet har jag lyckats finna Övlt Claes Göran Dahlqvist som inom ramen för ATLE projektet arbetade med frågor kring områdesansvar ur ett Fo-grupp stabsperspektiv. Efter att ha konsulterat med honom, framkom det dock att hans uppstartade arbete lades ner i och med ominriktningsbeslutet. Det resultat som redovisades mig bedömdes inte ha någon relevans för mitt fortsatta arbete.²²

²¹ Försvarsmaktsidé och målbild. Rapport 4. s. 65.

²² Telefonsamtal med Övlt Claes-Göran Dahlqvist. 2001-02-27. kl 1120.

2. Militärteoretiska aspekter på områdesansvar

Fram tills idag har det varit svårt att kunna se spårbarheten i det vi i Sverige gör avseende taktik och operationer i våra reglementen. För att få en grund att stå på för vidare analys skall jag nu med hjälp av en militärteoretisk betraktelse förankra mitt fortsatta resonemang kring ämnet områdesansvar. I detta kapitel skall jag alltså beskriva, förklara och därigenom skapa förståelse för vilka huvudfaktorer som påverkat slagfältets utformning och dess syn på områdesansvar.

2.1 Begreppet "Områdesansvar" - Vad menas ?

Områdesansvaret för tiden innan 1900 talet, kan spåras till marsch och logistik områden. Förklaringen till detta var att förbanden under tiden före 1900 talet sällan eller aldrig kunde lösa sin logistik inom egen organisation. Dessutom satte försörjningsproblematiken en övre gräns för hur stora truppkoncentrationer som kunde göras. Därför var det nödvändigt att chefer tilldelades områden där de kunde bivackera och upprätta sin logistik. Förbanden levde med andra ord på ortens tillgångar.

Under trettioåriga kriget kan områdesansvar på operativ nivå härledas till detta principiella utnyttjande av "logistikområden". Problemet med försörjning av förbanden var ett av skälen till att Gustav II Adolf fördelade sina styrkor på fem separata fältarméer.²³ Motsvarande metod utnyttjades då förbanden förflyttade sig.²⁴ På grund av de infrastrukturella begränsningarna i form av vägar så var chefer tvungna att tilldela respektive förband marschområden. För svensk räkning kan Karl XI uppmarschplaner på 1690 talet i samband med mobilisering och Karl den XII anfallsplaner mot Norge 1718 studeras. Där det framgår vilka vägar och områden som tilldelades de olika förbanden.²⁵

²³ Intervju med Lars Ericson Militärhistoriker. FHS OPI 01-02-07.

²⁴ Smedberg, Marco. *Om stridens grunder*. s.194-195. Slaget om Königgrätz 1866 är ett exempel på hur man genomförde samordning vid denna tidpunkt.

²⁵ Intervju med Lars Ericson Militärhistoriker. FHS OPI 01-02-07.

Vad avser genomförandet av själva striden kunde cheferna på egen hand mer eller mindre övervaka och leda striden inom det relativt avgränsade slagfältet, varvid något behov att avdela områden ej fanns.

Områdesansvar som definition och begrepp förekommer först under Tysklands våroffensiv 1918.²⁶ Vid detta tillfälle tilldelades chefer ett definierat område inom vilket de skulle lösa sin uppgift. I samband med nyttjandet av områdesansvar under våroffensiven 1918 kan detta ses som en förutsättning för det som senare skulle utvecklas till det som vi idag kallar uppdragstaktik.²⁷ Att ansvara för någonting ställer krav på en mängd förmågor. För att kunna tilldela ett ansvar måste högre chef samt underställd chef veta vad ansvaret i sig innebär. Ett sätt att definiera och förstå innebörden av ansvaret är att fastställa en betydelse för vad ansvaret skall bestå i. Begreppet områdesansvar finns idag definierat i Nomen F och innebär följande:

"Chef som tilldelats ett med gränser angivet område, t ex grupperings-, marsch eller förlägningsområde, har ansvar för nedan angiven verksamhet även vid sådana förband, som grupperats inom området utan att vara underställda:

Försvar av grupperingsplats

Bevakning och annan övervakning av ytan

Förflyttningar inom området.

*Icke underställda förband, som grupperats inom området, lyder under områdeschefen i ovan angivna avseenden."*²⁸

Det är möjligt att ifrågasätta om gällande definition i Nomen F är ändamålsenlig med hänsyn till dagens och morgondagens krav på våra förband. Markstridsförbandens förmåga och uppgifter har under årens lopp förändrats och vi står idag inför ytterligare ett utvecklingssteg i och med ominriktningen

²⁶ Intervju med Lars Ericson Militärhistoriker. FHS OPI 01-02-07.

²⁷ Smedberg, Marco. *Om stridens grunder*. s. 71-73.

²⁸ Nomen F. Utgåva 1974. s. 50. (Ny utgåva Nomen FM är även remissbehandlad under 2000.)

av försvarsmakten. Eftersom begreppet områdesansvar ej omdefinierats sedan 1974, ser jag det som väl motiverat att försöka analysera detta vidare mot det framtida behovet av begreppet områdesansvar.²⁹

För att söka svaret på mina frågeställningar skall jag nu gå till pudelns kärna, nämligen slagfältet. Det är på slagfältet som företeelsen områdesansvar utnyttjas.

2.2 Slagfältets utveckling

Slagfältet har alltid utgjort den plats där fältherrar och arméer försökt påtvinga motståndaren sin vilja. I grund och botten så har denna företeelse alltid handlat om att utnyttja stridens grundelement mot en för tillfället vald geografisk plats, mot ett definierat mål.³⁰ Målvalet på slagfältet har under årens lopp ändrat betydelse och karaktär. Från att ha bekämpat motståndarens förband och därigenom vunnit slaget, har förbanden genom utvecklingens tidevarv börjat påverka motståndarens centrala eller gränssättande funktioner. Allt syftande till att så snabbt som möjligt nedkämpa motståndaren utan eller med så små egna förluster som möjligt.

Teknikfaktorn har självklart påverkat den taktiska utvecklingen så att nya möjligheter att välja och selektera mål framkommit. Slagfältets utformning har under århundradena även påverkats av förbandens storlek, dess förmåga att röra sig, samt den vapentekniska utvecklingen. Slagfältet har således blivit mer omfattande och mer komplext³¹ ju längre utvecklingen gått.³²

²⁹ Remissutkast för ny Nomen F är utsänt till förband och skolor under 2000. Definitionen i remissutgåvan exakt densamma som definitionen 1974 års fastställda utgåva.

³⁰ Rimstrand ,Torbjörn. *Strategisk läsebok* . s. 15.

³¹ Stridsfältet har i alla tider uppfattats som komplext med dåtidens tankar och förmågor. Med komplexitet menar jag de allt snabbare omloppstiderna mellan beslut och händelser, den ökande mängden information som skall bearbetas och värderas, samt den mängd olika vapensystem som skall samordnas på marken, i luften, och till sjöss. Samordningen skall ofta även ske till en viss tidpunkt.

³² Smedberg ,Marco. *Om stridens grunder* . s. 103.

Slagfältets geografiska utbredning har under åren ökat i takt med att förbandens förmågor utvecklats.

I figur 3 redovisas slagfältets utveckling avseende geografisk utbredning jämfört med antal soldater per ytenhet. En konsekvens av att slagfältet fått en allt större utbredning, är att kravet på samordning av förband och system, på och i anslutning till slagfältet har ökat.

Figur 3. "The Expanding Battlefield"³³

Area occupied by deployed force 100.000 strong	Antiquity	Napoleonic Wars	U.S. Civil War	World War I	World War II	October war	Gulf War
Square (km)	1.00	20.12	25.75	248	2,750	4,000	213,200
Front (km)	6.67	8.05	8.58	14	48	57	400
Depth (km)	0.15	2.50	3.0	17	57	70	533
Men per sq km	100.000	4.790	3.883	404	36	25	2.34
Sq meters per man	10	200	257.5	2.475	27,500	40.000	426.400

Dagens moderna vapensystem kan snabbt och med hög precision påverka fiendens sårbaraste delar, utan att först behöva ta terräng eller att slå motståndaren inom ett visst område för att nå önskad effekt.³⁴ Förr tvingades chefer att välja enstaka mål och kraftsamla sina resurser till detta mål. Med modern vapenteknik och luftrörlighet kan numera en fiende bekämpas utan att först behöva erövra fientligt territorium.

För att nå ett bestående avgörande måste dock markstridsförband sättas in i syfte att kontrollera viktig terräng.³⁵

³³ Sullivan, R. Gordon och Dublin, M. James "Land warfare in the 21st century. 1993. s. 24-25

³⁴ Smedberg, Marco. *Om stridens grunder*. s. 133.

³⁵ *Ibid.* s. 132.

Det är dock av vikt att i sammanhanget nämna att det inte nödvändigtvis är tvunget att ta upp strid med motståndarens stridskrafter för att vinna kriget.

Sun Tzu hävdar att det bästa sättet att betvinga ett land är att göra det utan strid, det näst bästa är att anfälla hans förband.

*"Att utkämpa ett hundra strider och vinna ett hundra segrar är inte det finaste av det fina. En strategi som ger seger utan strid är överlägsen detta. Den bästa strategin är att sabotera fiendens planer, den näst bästa är att motverka allianser, sedan att segra i strid."*³⁶

Utvecklingen av slagfältets karaktär och dess nyttjande har idag lett fram till att försöka engagera motståndaren över en stor bredd och stort djup. Striden genomföres med ett högt krav på samverkan mellan armé, flyg och marinstridskrafter.³⁷ Det finns inga givna fronter eller säkra bakre linjer.³⁸ Slagfältet är sålunda fragmenterat i sin karaktär. Genom att nyttja luftlandsättningar, långskjutande artilleriförband, markrobotar, snabba lättmanövrerade mekaniserade förband kommer jag att hela tiden kunna möta motståndaren eller påverka honom, oavsett var han geografiskt befinner sig. Insatser av förband eller vapensystem sker utan krav på tidsbundenhet.

Dagens teknik medger att förbanden omedelbart kan verka inom ett visst område med mycket snabba tidsförlopp.³⁹

Förmågan att verka och nå effekt beror på förmågan att samordna olika funktioner och utgör i sammanhanget ett nyckelbegrepp.⁴⁰

³⁶ Pettersson, Bengt och Beng Ooi Kee. *Sun Tzu Krigskonst.* s. 25.

³⁷ AR 2 1995. s. 29.

³⁸ Ibid. s. 9. Bild: förenkling av det fragmenterade stridsfältet

³⁹ Snabba tidsförlopp är ett relativt begrepp. Tidsförloppen diskuterades vid studieresa till NATO AF NORTH BRUMSUM 2000-12-13. Uppfattningen från bl.a J5 AF NORTH var att: "Under förutsättning att jag som chef både har underrättelser och bekämpningssystem till förfogande och att insatsen är planlagd är omloppstiden för insats några minuter. Om det inte är en planlagd insats kan det ta upp till 48 h innan insats sker från det att beslut fattas."

⁴⁰ AR 2 1995. s. 81. Kravet på att kunna samordna stridens grundelement är central. I AR 2 beskrivs samordning som en förutsättning för att säkerställa en optimal effekt av främst eld och rörelse, men även att man på effektivaste sättet utnyttjar disponibla militära och civila resurser.

Att tilldela ett område till en ansvarig chef innebär att denne är ansvarig för samordningen inom tilldelat område.⁴¹

Med slagfältets utveckling som grund skall jag nu vidare studera vilka faktorer som kan påverka eller påverkar innebörden av begreppet områdesansvar. Dessa faktorer tar jag sedan med mig då jag studerar de idag gällande reglementenas syn på områdesansvar.

2.3 Militärteoretiska faktorer och dess inverkan på slagfältets utformning

Striden som företeelse utgörs av en kamp mellan viljor. Förmågan att påtvinga sin motståndare denna vilja utgår ifrån ett antal mer eller mindre gällande principer. Dessa principer har genom åren kommit att bli en gemensam nämnare för nästan alla världens stridskrafter. Olika länder kan ha olika innebörd i principerna, men är ändå en gemensam nämnare som sträcker sig från mer än 500 år före Kristi - födelse, fram till våra dagar.

Principerna kallas i vardagslag för "Krigets grundprinciper".⁴² Principerna utgör ett förhållningssätt till hur förband bäst och mest effektivt vinner ett krig eller ett slag.⁴³

Principerna bygger i alla avseenden på att nyttja sig av förmågan till eld, skydd och rörelse.

⁴¹ AR 2 1995. s. 83.

⁴² Griffith.B Samuel. *The art of War*. s. 21-150. Sun Tzu's principer har genom åren tolkats av många. I Sverige används idag principerna: Sätt upp ett mål och håll fast vid det, God anda, Offensivt handlande, Kraftsamling, Rörlighet och flexibilitet, Överraskning, Samordning, Enkelhet, säkerhet och stridekonomi. Dessa principer kan tolkas och spåras till Sun Tzu's grundläggande principer för krigföring. Internationellt används begreppet "The principles of war", och innefattar i stort samma principer som vi i Sverige använder. Grunden för principerna härstammar dock från samma källa, nämligen Sun-Tzu.

⁴³ Evans, David. *War*. Kap 1. s. 5-7 "Evolution of the principles of war". Sun Tzu's principer för krigföring har i denna bok sammanställts och utvecklats till dagens uppfattning om principernas nyttjande och betydelse. Den nuvarande brittiska militära doktrinen och dess reglementen bygger på Sun Tzu's principer.

Dessa begrepp ser vi idag som stridens grundelement och är en förutsättning för att kunna föra väpnad strid. Stridens grundelement kan ses som verktygen till principerna.⁴⁴

I en militärteoretisk kontext kan det konstateras att just dessa ovan nämnda faktorer har påverkat och påverkar utformningen och synen på slagfältet och dess krav på samordning. Faktorerna har genom århundradena förblivit de samma. På slagfältet strävar den ena sidan (den anfallande) efter att först på avstånd beskjuta motståndarens försvar och därigenom åstadkomma förluster för att sedan rycka fram och fälla avgörandet i striden. Den försvarande sidan strävar efter att stå emot elden och själv avge moteld för att bryta anfallet, för att därefter eventuellt själv anfälla.

Genom krigshistorien har stridens förutsättningar kretsat kring faktorerna:⁴⁵

- Eld (förmåga att kunna avge effektiv eld)
- Skydd (förmåga att skydda sig mot fiendens eld)
- Rörelse (att kunna röra sig snabbt och skyddat)

Spjutet, skölden, svärdet, rustningen, stigbygeln, hästen med mera, har varit tekniska medel som påverkat balansen mellan eld, skydd och rörelse på slagfältet. Utvecklingen genom krigshistorien har varit att medel föder motmedel.⁴⁶ Till dessa tre faktorer har vi i under utvecklingens gång, fört till faktorerna, ledning, underrättelsetjänst samt förmågan att kunna bibehålla ett gott stridsvärde på förbanden. Dessa tillkomna faktorer är i sig inget unikt. Innebörden av dessa faktorer har påpekats som viktiga för stridens förande alltsedan Sun Tzu skrev sitt militärteoretiska verk.⁴⁷

⁴⁴ Army Field Manual. Part 2" Combined arms operation". Chapter 2. s. 2-1. Den engelska benämningen är "Functions in combat" och innefattar Command, manoeuvre, firepower, protection, information and intelligence and combat service support.

⁴⁵ Smedberg, Marco. *Om stridens grunder*. s. 19.

⁴⁶ Howard, Michael. *War in European history*. Denna bok beskriver teknikutvecklingens påverkan på stridskrafterna (förband) från 700-talet fram till våra dagar

⁴⁷ Griffith, B. Samuel. *The art of War*. Kap 6 Weaknesses and strenghts. s. 96-101.

Sun Tzu beskriver bland annat detta i sitt samlade verk som att : *"-utgången av ett krig beror på befälhavarens riktiga bedömningar. Dessa grundar sig på relevanta underrättelser om egna och fiendens förutsättningar och dispositioner på alla nivåer, från nationellt strategiskt till taktiska."*⁴⁸

Napoleon uttrycker likaledes denna förmåga som den svåraste inom krigskonsten att uppnå och hantera.⁴⁹ Genom att kunna förutse motståndarens uppträdande och agerande kan man själv välja plats, mål, och eget taktiskt eller operativt uppträdande.⁵⁰ Clausewitz⁵¹ påpekar i sina skrifter betydelsen av överraskning på slagfältet och då främst i ett taktiskt perspektiv.⁵² Samtidigt uttrycker han en skepsis mot möjligheten att i verkligheten kunna utnyttja denna förmåga. *"Som idé är överraskning mycket lockande, men dess genomförande omöjliggörs för det mesta av hela organisationens friktion."*⁵³ Vidare beskriver Clausewitz att framgång genom överraskning ofta beror på gynnsamma omständigheter utanför befälhavarens kontroll och att den är ofta beroende av slumpen. Genom det senaste århundradet har dock den tekniska utvecklingen möjliggjort att chefer på slagfältet kan ha, och få kontroll på motståndarens verksamhet i nära realtid, och därigenom möjliggöra ett utnyttjande av överraskningsmoment på slagfältet.

Om man utgår ifrån Sun Tzu, Napoleon och Clausewitz, så vittnar de i sina teoretiska betraktelser om vikten av en god och korrekt underrättelseförmåga på slagfältet.

⁴⁸ Rimstrand, Torbjörn. Strategisk läsebok. Kap 1. s. 15.

⁴⁹ Freedman, Lawrence. *Napoleon Maxims*. WAR . s. 216.

⁵⁰ Chandler. David G. *The military Maxims of Napoleon*. Maxim nr 2. s. 55 samt 85-88.

⁵¹ Rimstrand, Torbjörn. Strategisk läsebok. s. 23. Clausewitz är otvivelaktigt världens mest kända militärteoretiker. Clausewitz skrev "Vom Kriege", och är ett militärteoretiskt verk som haft ett starkt inflytande på västerländsk teoribildning om krig och krigföring.

⁵² Mårtensson, Hjalmar. *Von CLAUSEWITZ OM KRIGET*. s. 35.

⁵³ Ibid. s. 39.

Förmågan att hantera underrättelsetjänsten och därigenom rätt kunna tolka all information, samt omsätta detta till ett eget agerande inom snäva tidsförhållanden är av väsentlig betydelse.

Denna förmåga utgör en betydande faktor som har påverkat och påverkar stridsfältets utformning och utnyttjande. Förmågan att leda förbanden och i detta sammanhang kunna bibehålla ett gott stridsvärde över tiden har även påverkat förbandens uppträdande. Förr nyttjades begreppet moral. Idag används begreppet stridsvärde, som kan förklaras som en vidare tolkning av förbandens moral.⁵⁴

Under 1600 - 1700-talet hade arméerna i Europa utvecklat en förmåga att leda och samordna artilleri, kavalleri och infanteri på stridsfältet.⁵⁵ Gustav II Adolf var i detta sammanhang en banbrytare i krigskonsten. Han var en av de första att utveckla förmågan att samordna artilleriet med kavalleri och infanteriförband.⁵⁶ Oftast samordnades dessa förband av en enda man eller "fältherre". Samordningen utgjordes av i förväg bestämda uppställningsformer och ett exercismässigt agerande från soldaterna.

Begreppet samordning har genom historien framstått som ett centralt begrepp i konsten att föra väpnad strid. Förmågan att i ett planläggningsskede och även i en stridssituation kunna samordna eld, skydd och rörelse var nyckeln till framgång. Napoleon var i detta sammanhang en mästare i denna konst. Genom att marschera delat med förbanden genom olika geografiska områden, och i ett senare skede samla förbanden till ett avgörande slag, utgjorde hans operativa och taktiska kännemärke.⁵⁷

Sambandet och förmågan att leda och samordna verksamheten på slagfältet genomfördes förr i tiden som personkontakter mellan chefer på plats, samt

⁵⁴ AR 2. s. 42-43.

⁵⁵ Howard, Michael. *WAR in European history*. s. 57.

⁵⁶ Dupuy, Trevor N. *The Evolution of Weapons and Warfare*. s. 130-140.

⁵⁷ Chandler, David G. *The military maxims of Napoleon*. "Introduction". s. 19.

genom trumpet och trumsignaler. Allt eftersom teknikutvecklingen fortskred ökade också kravet på att snabbare och exaktare kunna leda förbanden på slagfältet.

Tidsfaktorn och teknikfaktorn kom i detta sammanhang att bli alltmer fokuserad. Det gällde och gäller fortfarande att vara snabbare än motståndaren i att fatta beslut och agera på stridsfältet för att överleva och segra. För att få en bättre förankring mot bakgrund av hittills nämnda faktorer skall vi nu se på ett historiskt exempel, och hur dessa faktorer kommit till uttryck i verkligheten.

2.4 Striderna vid Meuse 1940

Som utgångspunkt använder jag mig av Generalen Heinz Guderians operationsordrar från striderna vid Meuse 1940. Motivet till att välja detta exempel grundar sig i att operationen och delar av dess orderverk finns nedtecknade i två oberoende böcker.⁵⁸ Dessutom finns det klara likheter från detta exempel med hur vi idag nyttjar våra förband och ledningsprinciper.

Att beakta vid analysen av denna specifika händelse, är att det krävs en mycket noggrann samordning av förband och funktioner för att lyckas med en övergång av ett vattendrag motsvarande Meuse. Trots detta så anser jag att exemplet väl svarar upp mot manöverkrigstänkandet då graden av samordning ej står i motsats till utnyttjandet av uppdragstaktik.

I de studerade orderverken konstaterar jag sammanfattningsvis följande: Samordningen utgöres av en noggrann planläggning och enkla ledningsförhållanden. Samordningen sker i samtliga tillfällen till tid och rum.

⁵⁸ Guderian, Heinz. *Panzer leader*. Appendix .5-13. s . 476-498. Operations orderarna utgöres av 19.armékårens "warning order for the Meuse crossing "(12.5.40) fram till och med 19.armékårens operationsorder nr.10 (19.5.40). Ordarnas giltighet har jag kunnat verifiera genom att jämföra de med samma ordrar som används i boken "Guderians XIXth.Panzer korps and The Battle of France".

Förbanden ges order att från ett visst klockslag eller intill ett visst klockslag verkställa ordern.⁵⁹ I rummet samordnas verksamheten med tilldelning av gränser för förband och funktioner.

Inledningsvis är dessa gränser fastställda men ändras (och fastställs) därefter efter behov.⁶⁰ Underlydande chefer tilldelas områden för att lösa sin tilldelade uppgift.

En bekämpningsplan utnyttjas för att koordinera insatser av infanteri, artilleri och flygförband.⁶¹ Bekämpningsplanen följer skeden i striden och är indelad i tidsperioder.⁶²

Under delar av genomförandet av striden vid Meuse samlas allt artilleri till en av artillericheferna. Guderian samordnar genom befäl allt understöd under övergångsmomentet över floden. Därefter när denna uppgift är löst återgår artilleriförbanden till respektive divisionschef.

Till bekämpningsplanen hör också skisser som utvisar bekämpningsområden.⁶³ Dessa områden används initialt av artilleriförbanden men övertas av flygförbanden när dessa är gripbara. Samordning med flygförbanden sker även till definierade linjer i terrängen och på kartan.⁶⁴

⁵⁹ Guderian Heinz. *Panzer leader*. Corps Order No 3. For the attack across the Meuse. s . 478-479.

⁶⁰ Guderian Heinz. *Panzer leader*. Jmf Corps order No 3 och Corps order No 5 For the attack across the Meuse s. 478 och 480.

⁶¹ Ibid. s. 483. Annex to Divisional Order No 5. Fire Plan for the attack on 13 may, 1940.

⁶² Ibid. s. 483.

⁶³ Rothbrust. K Florian. *Guderians XIXth.Panzer korps and The Battle of france..* Artillery Fire Plan Sector Sketch. s. 132.

⁶⁴ Guderian Heinz. *Panzer leader*. Corps order No 8. Bomb line. s. 492.

2.5 *Slutsatser*

Militärteorin visar på att förmågan att utnyttja stridens grundelement och anpassa dem till rådande teknikutvecklingen är de faktorer som påverkar slagfältets utformning samt förbandens sätt att uppträda. Att tilldela ett områdesansvar innebär att högre chef underlättar ledningsförhållanden och att ansvarsförhållanden klarläggs med hänsyn till den uppgift som skall lösas. En områdesansvarig chef har alltså ansvaret att samordna eld, skydd, rörelse, underrättelsetjänst samt ledning inom ett visst tilldelat geografiskt område. Samordning är ett nyckelbegrepp i detta sammanhang.

Syftet med områdesansvar är att nå största möjliga effekt med minsta egna möjliga förluster, samt att över tiden kunna upprätthålla ett gott stridsvärde. Den kontinuerliga teknikutvecklingen hjälper cheferna att säkrare genomföra ledning och samordning. De militärteoretiska faktorerna som påverkar områdesansvaret och dess behov är således:

- Ledningsförhållanden / val av ledningsfilosofi -doktrin
- Ansvarsförhållanden - organisation
- Möjlighet och förmåga till samordning - effekt
- Minska egna förluster - säkerhet
- Bibehålla ett gott stridvärde, stridsvilja - handlingsfrihet

Exemplet med Guderian visar att förmågan att samordna verksamheten på slagfältet är central. Samordningen kan ske både till tid och rum. Ofta regleras detta med tidsangivelser och tilldelade gränser mellan förbanden. Syftet med detta är att uppnå en enkel och tydlig ledning, samt ett klart utklarat ansvarsförhållande. Exemplet visar också att vissa områden (ansvar) utgöres av en speciell funktion. Understödet beskrivs med egna samordnade bekämpningsområden, där en utsedd chef leder bekämpningen med tilldelade resurser.

3. Svenskt arméreglemente "Områdesansvar".

I mitt tredje kapitel skall jag analysera vårt eget nu gällande arméreglemente och se hur vi idag nyttjar begreppet områdesansvar.

3.1 Definition av områdesansvar i AR 2

I AR 2 definierar man områdesansvar på följande sätt:⁶⁵

Chef samordnar strid och övrig verksamhet, så att det klart framgår vem som har ansvar för olika områden och verksamheter i olika skeden.

*"En chef tilldelar i regel underställda förband ett område inom vilket uppgiften skall lösas. Gränser mellan förband dras så att ansvaret för verksamhet klart framgår."*⁶⁶

Vid gruppering skall indelning, gruppering, uppgifter klarläggas. Detaljsamordning av gränser skall ske. Dessutom skall underrättelsetjänsten och civilläget inom området samordnas. Ansvarig för samordningen är områdesansvarig chef.⁶⁷

Om tilldelade gränser måste överskridas skall samverkan ske med områdesansvarig chef. Områdesansvarig chef samordnar även vilseledande åtgärder inom eget område. För att underlätta samordningen och samverkan⁶⁸ med de civila totalförsvarsmyndigheterna så är strävan att använda sammanfallande civiladministrativa och militära gränserna.⁶⁹

⁶⁵ AR 2 1995. s. 83

⁶⁶ Ibid. s. 83.

⁶⁷ Ibid. s. 83.

⁶⁸ Ibid. s. 81. Skillnaderna mellan samordning och samverkan är : Samordning sker genom befäl. Det vill säga att en chef utnyttjar sitt chefskap till att genom order reglera verksamheten inom sitt förband. Samverkan sker med förband och den civila delen av totalförsvaret som ej lyder under utsedd chef. Samverkan åstadkoms genom överläggningar, överenskommelser och / eller gemensamma beslut.

⁶⁹ Ibid. s. 83.

*"För operativa förband avdelas ofta anfallsområde för viss uppgift. Härvid övertas endast för striden nödvändigt ansvar och endast under den tid som krävs för att lösa uppgiften. De förband som är grupperade inom anfallsområdet underställs den chef som tilldelats anfallsuppgiften. Områdets storlek anpassas till detta. Ett annat anfallsområde kan avdelas även om förbandet är i förhand och inledningsvis enbart utgångsgrupperas. Lydnadsförhållandena inom området regleras genom befäl av den chef som erhållit anfallsområde. Förändringar av ansvar för underhållstjänst och samordning med civila totalförsvarsmyndigheter bör undvikas."*⁷⁰

*"Att tilldela förband områdesansvar måste vägas mot förbandets möjlighet att lösa sin huvuduppgift."*⁷¹

*"Chef med områdesansvar samordnar eget och underställda förbands verksamhet inom området samt skyddet av detta. När förband lämnar områden där de varit grupperade, samordnar områdesansvarig chef bevakning och ledning inom dessa områden."*⁷²

*"Ett förband, som grupperas inom ett annat förbands område utan att underställas, lyder i fråga om försvar av grupperingsplatser, ytövervakning och förflyttning under den chef som har ansvaret för området. Denne tilldelar sådant förband bevakningsuppgifter och samordnar sambandet."*⁷³

Vid en första anblick på begreppet och definitionen av vad områdesansvar innebär, så konstaterar jag att AR 2 jämfört med Nomen F har en mer utvecklad beskrivning av begreppets innebörd och mening.

För att tydligare analysera vad som egentligen menas med AR 2 definition av begreppet områdesansvar skall jag nu med hjälp av mina analysverktyg studera detta mer ingående.

⁷⁰ AR 2 1995. s. 83.

⁷¹ Ibid. s. 83.

⁷² Ibid. s. 83.

⁷³ Ibid. s. 84.

3.2 *Analys av områdesansvar i AR 2*

För att få en övergripande förståelse för vad områdesansvar egentligen innebär, måste begreppet sättas in i sitt operativa och taktiska sammanhang. Vår operativa doktrin är en konsekvens av våra säkerhetspolitiska målsättningar.⁷⁴ Den operativa doktrinen bygger på att försvarsmakten, med stöd av övriga delar ur totalförsvaret skall hävda Sveriges territoriella integritet.

En motståndare kan tillåtas att utnyttja ett operativt stort djup på vårt territorium. Dock skall motståndaren mötas tidigt, varvid vi skall reducera hans resurser successivt så att vi därefter kraftsamlat kan bryta hans anfallskraft. Vi skall under lång tid kunna föra strid som ger motståndaren kännbara förluster.⁷⁵

3.2.1 *Syfte*

Syftet med ett områdesansvar är i första hand att samordna verksamhet inom ett tilldelat område. Grunden för utnyttjandet och tilldelandet av ett områdesansvar utgår från vår ledningsfilosofi.

Vår ledningsfilosofin bygger på:⁷⁶

- Att påtvinga fienden vår vilja
- Uppdragstaktik utgör grunden för vår ledning
- Initiativ på olika nivåer skall uppmuntras och stödjas
- Högre chefs syfte med striden skall vara väl känd hos de underlydande.

Tilldelningen av ett områdesansvar är ett sätt att tydliggöra ledningsförhållanden och ansvarsfördelning. Det ger även underställda chefer möjlighet till att agera självständig, samt bibehålla egen handlingsfrihet inom ramen för tilldelat område och uppgift. Samordning är ett begrepp som återkommer i definitionen av områdesansvar.

⁷⁴ Friman, Henrik och René Johan. *Den operativa krigskonstens grunder*. s 56-58.

⁷⁵ AR 2 1995. s. 12-13.

⁷⁶ Ibid. s. 76.

Med samordning menas att effekten av den totala insatsen skall höjas. *"Härvid skall ansvaret vara entydigt reglerat. Order avseende samordning skall ange vilka chefer som samordnar vilka funktioner, verksamheter, samt för vilken tid detta samordningsansvar gäller. Samordning skall ske genom befäl. Samordningsbehov som ej kunnat regleras tillgodoses genom samverkan."*⁷⁷

För att underlätta en bra fungerande samordning över tiden anges följande faktorer som viktiga:⁷⁸

- Geografiskt sammanfallande ansvarsområden för militära och civila ledningsorgan
- Enkla och entydiga befälsförhållande
- Att chefer som samverkar väljer gemensam uppehållsplats
- Att samverkansbefäl utnyttjas
- Att samma chefer samarbetar under en längre tid
- Att samverkande personal väl känner till de samverkande enheternas organisation och handlägningsrutiner för olika ärenden.

Inom ramen för begreppet områdesansvar och dess krav på samordning så är detta starkt knutet till synen på områdesansvar gentemot den civila delen av totalförsvaret. Med anledning av att det gällande reglementet inte är uppdaterat sedan omstruktureringsbeslutet och med de konsekvenser beslutet för med sig, så är indelningen mellan samverkande militära och civila nivåer föremål för förändring. Dock så kvarstår knytningen och interaktionen mellan civila och militära chefer och förband på olika nivåer.⁷⁹ Detta ses som en förutsättning för att kunna klara av försvaret av Sverige.

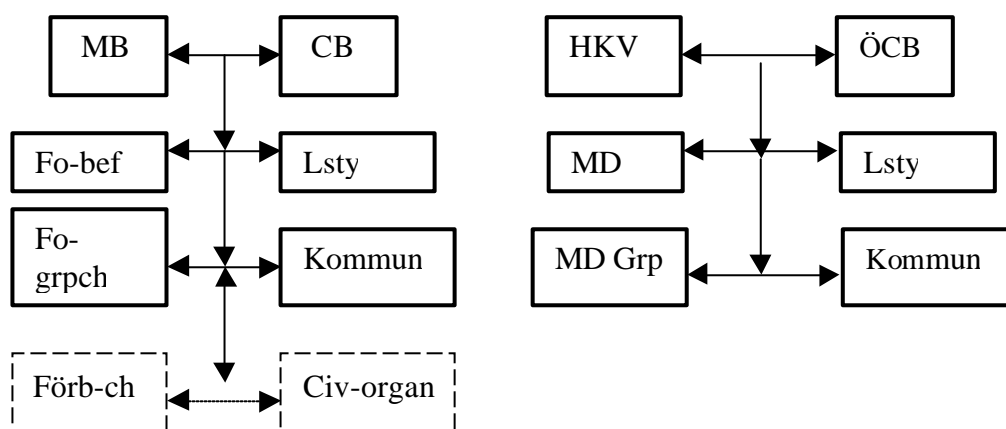
⁷⁷ AR 2 1995. s. 14 samt S. 81.

⁷⁸ Ibid. s. 82.

⁷⁹ Intervju med C. OPL Genmj Tony Stigsson. Bilaga 4.

Samverkan skall ske mellan de civila och militära myndigheterna i syfte att underlätta och stödja utrymning, skyddstjänst, samband, fältarbeten, transporter, hälso- och sjukvård samt underhållstjänst.⁸⁰ Nedan följer två sammanfattande bilder av samverkan mellan militära och civila nivåer. Figur 4 återger förhållandena innan omstruktureringsbeslutet 1999 och figur 5 återger förhållandena efter omstruktureringsbeslutet.

Figur 4. Territoriell samordning⁸¹ Figur 5. Territoriell samordning⁸²

3.2.2 Faktorer som påverkar områdesansvaret

Innan ett områdesansvar tilldelas bör det klargöras vilka faktorer som kan komma att påverka förhållandet till nyttjandet av ett områdesansvar.

De framträdande faktorerna som påverkar områdesansvaret är:

- En chefs förutsättningar och förmåga att kunna samordna sin verksamhet inom området. Val av ledningsfilosofi spelar här en viktig roll.⁸³

⁸⁰ AR 2 1995, s. 84.

⁸¹ Ibid. s. 84

⁸² ÖCB http://www.ocb.se/dokument/filer/Svenska_OHpaketet_civila_forsvaret.pdf. 2001-01-04.

⁸³ Vår armédoktrin grundar sig på utnyttjandet av uppdragstaktik. Det finns dock inget motsatsförhållande att nyttja sig av kommandoteknik då situationen så kräver det. Det som är viktigt är att klara ut graden av samordningsbehov i varje enskild situation. Tilldelningen av områdesansvar skall därför övervägas då man tilldelar en chef en uppgift, så att eventuella samordningseffekter ej går förlorade.

- Lydnadsförhållanden och ledningsförhållanden är i detta sammanhang centralt. Vilka förband disponeras? Finns det sidoförband? Vilka resurser och kapaciteter har hans förband? Är stridsvärdet på förbandet sådant att man kan tilldela förbandet ett områdesansvar enligt gällande TOEM⁸⁴ för förbandet?⁸⁵
- Uppgiftsställningen till en chef och hans förband påverkar hanterandet av områdesansvar. Skall förbandet endast utgångsgruppera inom ett annat förbands område eller skall det lösa en stridsuppgift. I så fall vilken stridsuppgift? Försvar mot lufttrupp innebär en viss yta för förbandet, medan en anfallsuppgift innebär en annan utsträckning av ytan. Tilldelandet av ett anfallsområde till en chef innebär i sig ett områdesansvar.⁸⁶
- De civila totalförsvarsmyndigheternas påverkan. Vad innebär ett uppträdande med förbandet inom detta område? Hur ser trafiksituationen ut, flyktingar, förnödenhetsförsörjning m.m.⁸⁷

3.2.3 Metod att nyttja områdesansvar

Sverige, har som nation och med definierade gränser delats upp i territoriella ansvarsområden. Bakgrunden till detta är vår säkerhetspolitiska målsättning och operativa doktrin.

⁸⁴ TOEM. Är en förkortning av taktisk, organisatorisk och ekonomisk målsättning för ett krigsförband. I denna handling finns det bl.a. fastställda ytor, bredder, djup och tidsförhållande för vad förbanden skall kunna klara av med hänsyn till sin organisation och utrustning.

⁸⁵ AR 2 1995. s. 76-78. En chefs förutsättning att samordna och påverka sin verksamhet bygger i grunden på ledningsförhållanden. I AR 2 understryker man nyttjandet av uppdragstaktik vilket innebär att högre chef tilldelar uppgift, ger riktlinjer samt tilldelar resurser för uppgiftens lösande. Därutöver är det av vikt att ansvarig chef leder och följer upp sin verksamhet nära förbanden så att samordning av förband kan ske över tiden.

⁸⁶ Ibid. s. 48-74. Uppgiftsställningen och utnyttjandet av de olika stridsätten anfall, försvar och fördröjningsstrid innebär ett principiellt lika nyttjande av områdesansvar. Dock så innebär tilldelandet av anfallsområde särskilda samordningsbehov. Vid försvar skall samtliga förband förbereda strid mot luftlandsättningar, vilket kan innebära ökad samordning mellan förband och tilldelade områdesansvar.

⁸⁷ Ibid. s. 87.

De territoriella områdesansvaret kan sägas utgöra grunden för den sedan nedbrutna områdesansvarsfördelningen. Inom de fastställda militärområdena fördelas området mellan chefer för olika förband.

Områdesansvaret åskådliggörs och definieras med gränsdragningar mellan förband och övriga totalförsvarsmyndigheter. Samordningen underlättas med de civila totalförsvarsmyndigheterna om de militära gränserna överensstämmer med de civila gränserna. För att förklara hur områdesansvar nyttjas på en operativ nivå måste vi först undersöka hur våra förband är tänkta att ledas.⁸⁸

*"ÖB utövar det högsta militära befälet. Han är under regeringen ensam ansvarig för det militära försvaret och för dess samordning av totalförsvaret i övrigt. Högkvarteret stödjer ÖB ledning av försvarsmakten."*⁸⁹

"Operativ ledning utövas i syfte att leda och samordna stridskrafter på marken, i luften, och på havet jämte övrigt totalförsvaret inom ett operationsområde för att nå ett förutbestämt mål."

Operativ ledning innebär:

- *Att ge uppgifter*
- *Fördela resurser*
- *Kontrollera genomförandet av beordrad verksamhet och följa upp läget".*⁹⁰

⁸⁸ AR 2 1995. s. 14. Operativ ledning. Efter omstruktureringsbeslutet för försvarsmakten har man idag en annan indelning än den som återges i AR 2 1995. MB och Fo-bef. finns ej längre. Idag har MD den territoriella ansvaret och ansvaret för samverkan med den civila delen av totalförsvaret. Den operativa ledningen utgår idag från OPIL med de underställda taktiska kommandona. MD lyder under ÖB/HKV.

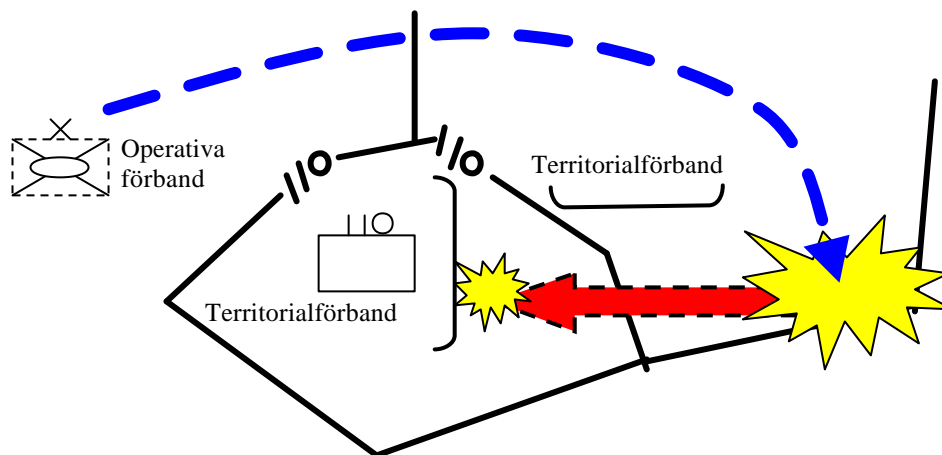
⁸⁹ Ibid. s. 11. "Operativ ledning". Synen på operativ ledning i detta avseende kommer att kvarstå efter ominriktningen. Ledningssorg. 2000 "En ny organisation". Sammanfattning av Ledningssorg. 2000. HKV Broschyr.

⁹⁰ Ibid. s. 11. Innebörden av den operativa ledningen kvarstår även den efter omstruktureringen men effektiviserar genom inrättandet av OPIL i syfte att kunna genomföra integrerade (Joint) operationer med bättre effekt.

Operativ ledning genomförs inom ett eller flera operationsområden.⁹¹ Markstridskrafterna delas upp i två huvudkategorier.⁹² Den ena är de territoriella förbanden, den andra är de operativa förbanden.

De territoriella förbanden utgöres av lokalförsvarsförband och hemvärnsförband. Dessa förband skall kunna stödja såväl de operativa arméförbanden som marin och flygstridskrafter och de civila delarna av totalförsvaret genom försvar av infallsportar, baser samt andra viktiga platser och objekt. De operativa förbanden skall ha en förmåga att slå eller fördröja en angriparens förband. Förbanden skall kunna kraftsammas till det område där avgörande söks.

*Figur 6. Förklarande bild avseende operativt utnyttjande av territoriella samt operativa förband.*⁹³

⁹¹ I AR 2 saknas definition av begreppet operationsområde. Begreppet tas upp i samband med operativ ledning. Begreppet finns dock bl.a. definierat i OPP 98. s. 18

⁹² AR 2 1995. s. 23. Efter omstruktureringen benämns förbanden som skyddsstyrkor (terr.förband, Hv) och insatsstyrkor (operativa förband). De territoriella förbanden lyder under MD. De operativa förbanden lyder under C.OPIL. Uppgiftsställningen är tänkt att vara densamma som är redovisad ovan.

⁹³ AR 2 1995. s. 23. Utvecklad bild av sammanhanget operativa och territoriella förband.

3.3 Slutsatser

För att på ett tydligare och mer begripligt sätt förstå innebörden av områdesansvar, så måste begreppet sättas in i sitt sammanhang. Utnyttjandet av områdesansvar är således en konsekvens av vår säkerhetspolitik, vår operativa doktrin samt val av ledningsfilosofi. AR 2 och dess syn på områdesansvar bygger på en förmåga att uppträda över hela landets yta, med ett sammanhängande system av territoriella förband. Den operativa ledningen och det taktiska utnyttjandet av förbanden förklarar detta relativt tydligt. Detta förfaringssätt förutsätter att man har förband i ett sådant antal att det medger en geografiskt yttäckning.

Begreppet anfallsområde uppfattar jag som en naturlig del och som en konsekvens av interaktionen mellan territoriella och operativa förband när ett förband genomför anfallsstrid. Jag anser att det föreligger en klar brist i AR 2, när det gäller definitionen av begreppet operationsområde och hur chefer samt förband inom detta område avser lösa striden. Kopplingen mellan ett taktiskt utnyttjande av områdesansvar och dess betydelse för genomförandet av en operation belyses ej.

Vidare finns ej begreppet definierat i AR 2. Operationsområdet definieras dock i andra publikationer men även här tolkas begreppet på olika sätt. Jag anser det som nödvändigt att begreppen definieras och fastställs så att förståelsen för sammanhanget i tilldelning och nyttjandet av de olika områdena framgår på ett enkelt och tydligt sätt. Syftet med områdesansvar som det beskrivs i AR 2 är främst att reglera ansvarsförhållanden och att underlätta ledningen av förbanden. Detta löses genom att utsedd chef tilldelas en uppgift inom ett med gränser angivet område. Områdesansvaret utnyttjas på ett likartat sätt inom ramen för de tre stridssätten, där uppgiftsställningen till förbandet är det som styr själva utnyttjandet av områdesansvaret. Med områdesansvar så möjliggörs även en "säkrare" ledning i den meningen att riskerna för vådabeskjutning minskar, och att andra friktioner såsom utnyttjande av "fel" underhålls, eller omgrupperingsvägar minimeras.

Samordning utgör ett nyckelbegrepp sammanhanget. Här konstaterar jag att det är stridens grundprinciper som samordnas för att få maximal effekt. Därmed finns även en spårbarhet till de militärteoretiska faktorerna. Kopplingen till den civila delen av totalförsvaret poängteras och får ses som en viktig del av den totala bilden av områdesansvar. Områdesansvar har samma syfte och principiell innebörd både på taktisk och operativ nivå, där nyckelordet samordning utgör grunden för att inom ett tilldelat område nå maximal effekt med hänsyn till tilldelad uppgift. Områdesansvaret är knutet till förbanden i sig men förekomsten av funktionsvisa områdesansvar kan härledas till resonemanget kring "verksamheter". Detta utvecklas dock ej i AR 2. Några ytterligare begrepp som kan härledas till en viss typ av områdesansvar finns ej redovisade i reglementet. I tabell 1 har jag sammanställt de ingående begreppen avseende områdesansvar ur ett svenskt perspektiv.

Figur 7. Tabell 1. Utvisande ingående begrepp avseende områdesansvar i AR 2

Begrepp	Syfte	Anmärkning
Op-område	Framgår ej klart i AR 2	Finns definierat i Nomen FM 2000, ⁹⁴ samt i MHS kompendium Opkonst. ⁹⁵
Områdesansvar	Samordning. Ansvar och ledningsförhållande	Tilldelas av högre chef. Avgränsat område med gränser.
Anfallsområde	Samordna anfallsrörelser inom ett område	Tilldelas av högre chef. Avgränsat område med gränser.
Territorielltområde (MD)	Samordning civil och militär verksamhet. Stöd till Op-förband	Fast indelning av MD geografiska områden

⁹⁴ Nomen FM 2000 Remiss. s. 124. ”-en sammanfattande benämning på en följd av förflyttningar och strider på marken, till sjöss eller i luften jämte den verksamhet i övrigt inom försvarsmakten som syftar till att nå ett bestämt mål inom ett sammanhängande geografiskt område – operationsområde.”

⁹⁵ MHS Kompendium Op konst 1994.s. 24. "Op området kan bestå av land, hav, och luftrum. Området består av bakre områden varifrån förnödenheter hämtas, det finns basområden varifrån striden understöds. Därefter finns det stridsområde, där den egentliga striden förs. Fienden har i sin tur bas och bakre område.

4. Brittiskt Arméreglemente. "Områdesansvar".

I detta kapitel skall jag analysera det nu gällande brittiska arméreglementet och beskriva hur britterna idag nyttjar begreppet områdesansvar.⁹⁶

4.1 Definition av områdesansvar i det brittiska reglementet

När begreppet områdesansvar studeras i det brittiska reglementet inser läsaren snart att det finns flera olika typer av områdesansvar. Områdesansvaret är ofta knutet till någon funktion eller företeelse, för att inom ett visst område uppnå ett mål. Reglementet grundar sig på "The principles of war" och härleds till militärteoretiska principer.⁹⁷ Med denna militärteoretiska och historiska bakgrund bygger de sedan sitt reglemente och kan på så sätt härleda en empirisk syn på hur de definierar och använder sig av gemensamma begrepp.⁹⁸ I det brittiska reglementet finns det även kopplingar mellan begreppens innebörd mellan strategisk, operativ-taktisk och stridsteknisk nivå. Synen på begreppen är därför ensade och väl definierade.

4.2 Analys av områdesansvar i det brittiska reglementet

För att kunna se sammanhanget i det brittiska begreppet områdesansvar krävs det att vi definierar de olika typerna av områdesansvar som förekommer samt att vi klarlägger själva områdesansvaret i sitt operativa och taktiska sammanhang.

⁹⁶ Det brittiska arméreglementet utgör en del av den Brittiska militära doktrinen. Reglementet är en konsekvens av gällande Brittiska militära doktrin "Army doctrin publication (ADP) Volym 1 och 2". Reglementet benämns "Army field manual".

⁹⁷ The British mil.Doctrin. s. 38. "The principles of War".

⁹⁸ Från operativ nivå använder man sig av "The principle of War". Dessa bryts sedan ner till den taktiska nivån som "Function in combat". Varje del av reglementet härleder sin verksamhet till dessa militärteoretiska grunder. "Army doctrin publication " och "Army Field Manual".

Area of operations (AO)⁹⁹

"A geographical area assigned to a commander by a higher commander. An AO has lateral and rear boundaries which usually define it within a larger geographical area. Within these limits, a commander has the authority to conduct operations, coordinate fire, control movement, develop and maintain installations. His authority should include the control of all joint actions supporting his mission. " ¹⁰⁰

AO definieras som ett med gränser avdelat geografiskt område, som tilldelas av högre chef.¹⁰¹ Utsedd chef ansvarar för att samordna eld och rörelse inom det angivna området med hänsyn till given uppgift. Britterna använder sig inte av begreppet "Area of responsibility" (AOR) i nationella sammanhang. AO definieras och används för samma ändamål som AOR.¹⁰²

Area of Interest

"That area of concern to the commander, including the area of influence, areas adjacent thereto, and extending into enemy territory to the objectives of current or planned operations. This area also includes area occupied by enemy forces who could jeopardize the accomplishment of the mission. " ¹⁰³

⁹⁹ Area of Operations 1 "UK Glossary of Joint and multinational terms and definitions. s .34. Joint Warfare publication 0-01". At the operational level, the geographical area defined by the operational level commander within his JOA in which a commander designated by him (usually a component commander) is delegated authority to conduct operations. 2. At the tactical level, a geographical area, defined by lateral and rear boundaries, which is assigned to a commander by a higher commander. Within these boundaries the commander has the authority to conduct operations in order to execute his mission.

¹⁰⁰ Army doctrin publication (ADP) Volym 2 1995. "Command". Glossary. s .234.

¹⁰¹ Army Field manual. Part 1. Formation Tactics. s. 52. Mom 0222.

¹⁰² Area of responsibility (AOR) Framgår i de gemensamma NATO dokumenten. Bland annat i AAP-6 Part 1 och i ATP-35(B)."A defined area of land in which responsibility is specifically assigned to the commander of the area for the development and maintenance of installations, control of movement and the conduct of tactical operations involving troops under his control along with parallel authority to exercise these functions."

¹⁰³ Army doctrin publication (ADP) Volym 2 1995. "Command". Glossary . s. 234.

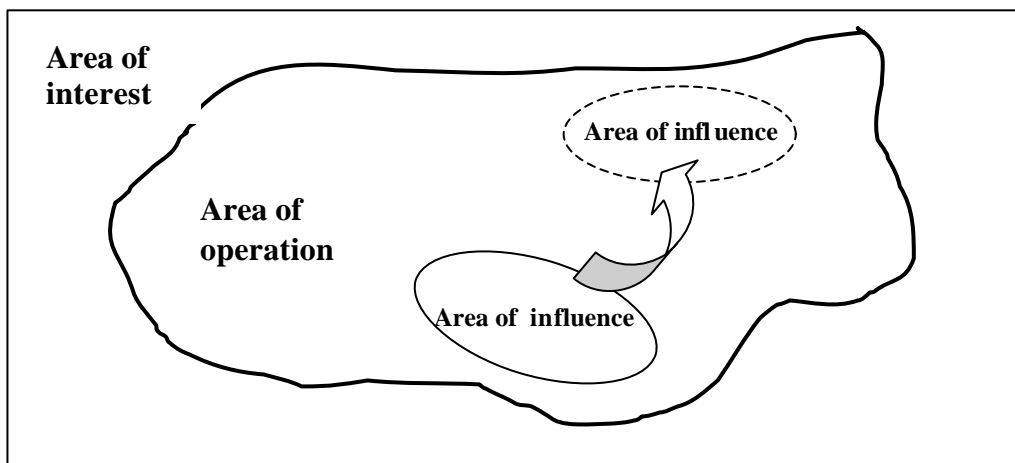
"Area of interest" definieras som ett område där chefen har ett intresse av att följa upp pågående och tänkt verksamhet. Detta görs med hänsyn till egen pågående verksamhet. Området inkluderar tänkta (kommande) målområden samt områden varifrån fienden kan eller skulle kunna påverka egna förband. Utsedd chef väljer själv vilket område som är av intresse.¹⁰⁴

Area of influence

*"A Physical volume of space that expands, contracts and moves according to a formation or unit's current ability to acquire or engage the enemy. "*¹⁰⁵

"Area of influence" definieras som ett fysiskt område inom vilket ett förband direkt uppträder. Området kan utvidgas och minskas beroende på hur förbandet rör sig och strider. Området är alltså en konsekvens av förbandets uppgift och val av stridssätt och grupperingsformer, samt dess ingående vapensystems förmåga att verka på olika avstånd.

*Figur 8. Förklarande bild av det brittiska områdesansvarets olika områden.*¹⁰⁶

¹⁰⁴ Army Field manual. Part 1 Formation Tactis. s. 53. Mom 0222.

¹⁰⁵ Army doctrin publication (ADP) Volym 1. 1995. "Operations". s.116. mom 543.

¹⁰⁶ Figur utvisande sambandet mellan Area of operation, Area of interest, and Area of influence. Army Field Manual. Volym 2" Combined arms operation". Part 1 "Formation tactics". s. 53.

Airspace control

*"During operations the operational commander will nominate an airspace control authority, who will assume overall responsibility for the airspace control in theatre or for the area of operations. The airspace control authority will be responsible for overall airspace coordination with air, land and sea commanders of all nations."*¹⁰⁷

Det är av stor vikt att chefer på alla nivåer kan integrera flygstridskrafterna i sin strid. Detta skall ske både i syfte att tillgodose eget luftförsvaret men även att kunna utnyttja flygstridskrafterna för en samordnad insats för markstridsförbanden framgång.¹⁰⁸ Utsedd chef kommer inom sitt eget område att samordnat med högre chef ansvara för verksamheten inom luftrummet tillhörande områdesansvaret på marken.

Area of intelligence responsibility

*An area allocated to a commander, in which he is responsible for the provision of intelligence, within the means at his disposal."*¹⁰⁹

I detta område ansvarar utsedd chef för underrättelsetjänsten inom ramen för tilldelade / tillgängliga resurser.

Control of the EM Spectrum

"Success in military operations is dependant on the use of the EM spectrum.

*The objective of achieving control of the EM spectrum is to coordinate frequency usage and prevent fratricide and at the same time to control the enemys use of the spectrum."*¹¹⁰

¹⁰⁷ Army Field Manual. Volym 1 1995. Part 1. Formation tactics. Annex E to chapter 2. s. 72.

¹⁰⁸ Ibid. s. 72.

¹⁰⁹ Joint Warfare Publications. 0-01.1 "Uk Glossary of joint and multinational terms and definitions". s. 33. Är ett NATO gemensamt begrepp, som dock användes nationellt.

¹¹⁰ Army Field Manual. Volym 1 1995. Part 1. Formation tactics .2. 54. Mom 0225.

Förutom att förneka motståndaren till att utnyttja det EM området och att själv möjliggöra användandet av detsamma, så möjliggörs även positions bestämning av förband för målbekämpning.¹¹¹

4.2.1 Syfte

Syftet med områdesansvaret är att samordna stridskrafterna för att nå högsta effekt. Reglementet hänvisar återkommande till att samordningen inom ett ansvarsområde bör ske "Joint". Markstridsförbanden kommer sällan eller aldrig att uppträda ensamt på stridsfältet. Samordning med flygstridskrafterna är central då lokal luftöverlägsenhet för närvarande anses vara en förutsättning för markstridens strid.¹¹² Förutom att möjliggöra markförbandens strid så syftar samordningen mellan flyg och markstridskrafter (inbegripet luftvärnsförband och helikoptrar) till att minimera egna förluster främst avseende vådabeskjutning. Därutöver så anges att områdesansvaret är ett sätt att decentralisera ledningsförhållandena vilket anses vara en förutsättning för att få ett flexibelt uppträdande på förbanden.¹¹³ I detta avseende nyttjas en ledningsfilosofi som bygger på följande:¹¹⁴

- Förmåga att fatta beslut i tid
- Förstå högre chefs syfte och avsikt
- Klara och entydiga ansvarsförhållanden
- Förtroende mellan chefer
- Initiativ att agera

¹¹¹ Army Field Manual. Volym 1 1995. Appendix 1 To annex A To Chapter 2. s. 66-67.

¹¹² Detta tas bland annat upp i samband med begreppet "control of operations" s.52 och "Land Operations" s. 20.

¹¹³ Army doctrin publication (ADP) Volym 2 1995 . "Command". s. 82. mom 0419

¹¹⁴ Ibid. s. 20.

4.2.2 Faktorer som påverkar områdesansvaret

Följande faktorer har betydelse för utnyttjandet av områdesansvar:

- Uppgiften till förbanden. Det är inom ramen för uppgifterna offensiva, defensiva och fördröjande operationer man avser föra striden.¹¹⁵ Principen för nyttjandet av områdesansvar är dock de samma för alla tre uppgifterna och bygger på begreppet "Control of operations".
- Skall uppgiften lösas "Combined", "Joint", "Multinational" eller med samtliga delar? Uppträdande i allianser, koalitioner eller tillfälligt sammansatta förbandsstrukturer ställer krav på anpassning, framför allt avseende utnyttjandet av terminologi.¹¹⁶
- Rådande ledningsförhållande. I en "Joint" operation utses en "Leading Commander" ur någon försvarsgren beroende på uppgiftens art. Härvid kan områdesansvaret rent geografiskt komma att ha olika betydelse beroende på hur man avser lösa uppgiften.¹¹⁷
- Tilldelade förband och resurser.¹¹⁸
- Tillgänglig teknik för övervakning och identifiering.¹¹⁹

¹¹⁵ Army Field Manual. Volym 1 1995 " Combined arms operation". Chapter 6. "Offensive operations". Chapter 7. "Defensive operation". Chapter 8 "Delaying operations".

¹¹⁶ Ibid. Chapter 6. s. 122-154.

¹¹⁷ Ibid. s.114. mom 538.

¹¹⁸ Army Field Manual. Volym 1 1995 " Combined arms operation". Part 2. "*Battlegroups tactics*". S. 41. Förband sätts ihop mht vilken uppgift som skall lösas.

¹¹⁹ Army doctrin publication (ADP) Volym 2 1995. "Command". S. 86. mom 432.

4.2.3 Metod att nyttja områdesansvar

Områdesansvaret som det är definierat under p 4.2 måste sättas i samband med den operativa och taktiska synen på hur väpnad strid genomförs. Den operativa grunden för förbanden innefattar en helhetssyn på planering och genomförande av en operation.¹²⁰

Den operativa doktrinen utgår från de säkerhetspolitiska målen för Storbritannien. Syftet med de säkerhetspolitiska målen och därmed den operativa doktrinen är att i första hand inom ramen för NATO hindra en konflikt eller dess spridning innan den når kärnlandet Storbritannien.¹²¹ Denna operativa grund gäller för såväl taktisk som operativ nivå.

För att förenkla och åskådliggöra chefens tankar och hans behov av samordning användes en geografisk indelning av slagfältet. På slagfältet definieras de geografiska områdena som "*Deep, Rear, och Close operations*".

*"To avoid confusion and to ensure that our simultaneous actions produce the maximum impact there must be some logic and order. A Framework of Operations is required within which the Core Functions can be organised and closely integrated. In this Framework the terms Deep, Close and Rear are of crucial importance. It is essential to appreciate that these terms do not merely describe geographic areas. They also relate friendly forces to one another and the enemy in terms of time, space, resource allocation and, most importantly, purpose. In other words Deep, Close and Rear are ways of thinking about what we want to do, where we want to do it and when. The integrated framework of Deep, Close and Rear operation is a means of visualising operations in terms of their effect on the enemy it is not merely the geographic description of forces on the battlefield."*¹²²

¹²⁰ Army doctrin publication . Volym 1 1995. "Operation". "*The Operational framework*" s. 108. Mom 0533.

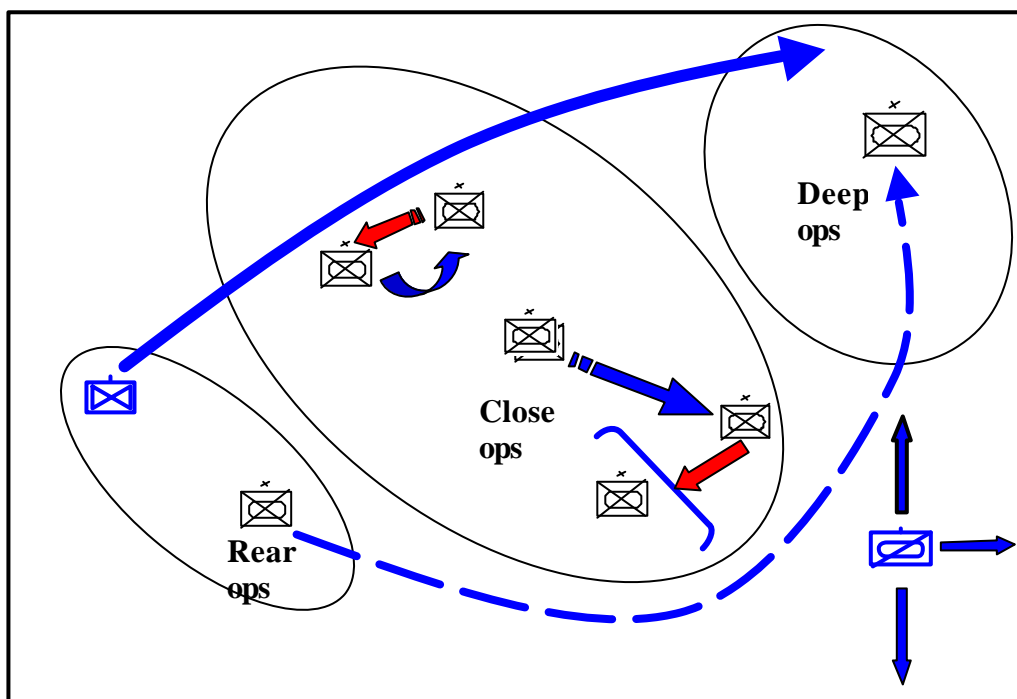
¹²¹ The British mil.Doctrin. S. 14. "*British defence policy*". s. 16. "*Mission types for the UK. Mil. Forces*".

¹²² Army Field Manual Volym 1 1995. Part 2 " Battlegoups tactics". s. 22. Mom 24.

"Deep, close, and rear" är begrepp som utgör ett hjälpmedel för chefen att visualisera sin plan och därigenom kunna samordna verksamheten för att nå högsta effekt. Genom att använda dessa begrepp kan chefen relatera egen verksamhet med fiendens tänkta uppträdande i relation till tid och rumspektivet¹²³.

Ett av huvudargumenten för detta utnyttjande av deep, close, rear är att striden skall föras över ytan. Motståndaren skall alltid uppleva ett hot, såväl mot sina egna bakre linjer, som vid direktkontakt med exempelvis anfallande förband. Dessutom är det av vikt att skydda sina egna bakre områden. Dels för att kunna möjliggöra underhållstjänsten, dels för att kunna bibehålla den egna handlingsfriheten i form av manöverutrymme.¹²⁴

Figur 9. Förklarande bild av "The operational Framework"¹²⁵

¹²³ Army doctrin publication (ADP) Volym 1 1995 . "Operation". s. 108. Mom 0533

¹²⁴ Army doctrin publication (ADP) Volym 2 1995 . "Command". s. 113. Mom 0536

¹²⁵ Army Field manual. Volym 1 1995. Part 1 "Formation tactics". s. 16.

Begreppen Deep, Close och Rear definieras inom tilldelat Area of operation oberoende av nivå.¹²⁶ Förbandens områden samordnas med gränser på karta och i terräng.¹²⁷

"Fire Support Coordination Line" utgör i sammanhanget en förutsättning för att samordna integrerade insatser mellan försvarsgrenarna.¹²⁸ FSCL fastställs normalt av ansvarig chef för markstridsförbanden.¹²⁹

Begreppet "*Area of operation*" kan sägas utgöra grunden för begreppet områdesansvar. Inom detta område sker samordningen till tid och rum med hänsyn till tilldelad uppgift. Områden utanför sitt tilldelade AO, som kan komma att få inverkan på stridens förande benämns "*Area of interest*". Respektive chef nyttjar därför ett eller flera "*Area of interest*" för att möjliggöra fortsatt strid till egen fördel och att förneka en motståndare att verka mot mig. För att hantera de ingående begreppen inom ramen för områdesansvar nyttjas begreppet "*Control of operations*".¹³⁰

Begreppet syftar till att skapa förståelse för hur de olika områdesbegreppen utnyttjas och därigenom ge ansvarig chef en god förutsättning att kunna samordna verksamheten.¹³¹ För att göra detta överskådligt har jag i tabell 2 sammanställt samtliga ingående begrepp i "*Control of operations*".

¹²⁶ Army doctrin publication (ADP) Volym 2 1995. "Command" s. 81.

¹²⁷ Army Field Manual Volym 1 1995 .Part 1 Formation tactics Annex D to Chapter 2. "Boundaries"

¹²⁸ Fire Support Coordination Line.

¹²⁹ Army doctrin publication (ADP) Volym 1 1995 . "Operation". S. 117. Mom. 544.

¹³⁰ Army Field Manual. Volym 1 1995. Part 1. Formation tactics. s. 52. Mom 0222.

¹³¹ Ibid. s. 52. Mom 0222.

Figur 10. Tabell 2. Ingående begrepp i "Control of operations".¹³²

Begrepp	Syfte	Anmärkning
Area of operation	Enl p.4.2	Tilldelas av högre chef. Avgränsat område = gränser
Area of intelligence responsibility	Enl p.4.2	Tilldelas eller tas av utsedd chef.
Area of interest	Enl p.4.2	Utses av områdesansvarig chef. Avgränsat område = gränser
Area of influence	Enl p.4.2	Är ett område där förbandet fysiskt uppträder.
Control of fire	Högsta effekt samt undgå vådabeskjutning	Skер genom gränser, "Fire support Co-ordination line", samt tidsangivelser. FSCL fastställs av C. Markstridskrafterna ¹³³
Airspace control	Samordna eget luftförsvar med egna flygföretag.	Kan ske med tids och eller zonseparering. Skер från Brigadnivå och uppåt.
Control of the EM Spectrum	Möjligöra kontinuerlig ledning samt att kontrollera fiendens nyttjande av EM spectrum	

4.3 Slutsatser

I det brittiska reglementet syftar områdesansvaret till att samordna stridens grundelement eld, skydd rörelse och underrättelsetjänst för att uppnå största möjliga effekt med bibehållen egen säkerhet. Förståelsen för detta förhållande framkommer redan i inledningen av reglementet, då historiska betraktelser och teorier kopplas samman med "The principles of war". Samordningen och utnyttjandet av områdesansvar sker mot bakgrund av ett integrerat uppträdande av de tre försvarsgrenarna.

¹³² Ibid. Sammanställning av uppgifter från kapitel 1 och 2.

¹³³ Army doctrin publication (ADP) Volym 1 1995 . "Operation". S. 117. Mom. 544.

Begreppet områdesansvar är ett av flera verktyg ingående i begreppet "Operational control" som en chef har för att samordna verksamheten på slagfältet. Innebörden av områdesansvaret sätts i relation till hur man taktiskt och operativt uppträder med förbanden vilket i sig skapar en helhetsbild av hur begreppet utnyttjas. Då arméreglementet är en konsekvens av den operativa doktrinen och valet av ledningsfilosofi, så framträder detta mycket tydligt. Innebörden av områdesansvar är konsekvent beskrivet från operativ nivå ner till taktisk nivå, och är väl definierat även om jag som tidigare nämnts måste se det i sitt sammanhang.

Vikten och möjligheten av samordning mellan försvarsgrenarna tas till vara då de framför allt inbegriper flygstridskrafterna i ett markstridsperspektiv. På det sätt som begreppet områdesansvar utnyttjas och sätts i samband med slagfältets indelning, möjliggörs ett enhetligt uppträdande och användande av begreppet på alla nivåer, samt att man kan applicera dess funktion var helst man geografiskt önskar det. Områdesansvaret är alltså ej bundet till vissa förutbestämda geografiska ytor. I "Control of operation" påvisas även vikten och förekomsten av funktionsvisa områdesansvar såsom underrättelseområde och EM områden.

Även om reglementet är skrivet från en nationell horisont så bör hänsyn tas till de gemensamma NATO reglementena och dess tolkning. I detta avseende så är exempelvis innebörden av AO och AOR av samma betydelse i den Brittiska definitionen. Kopplingen till NATO medlemskapet och dess tolkning av begrepp, innebär även en god interoperabilitet då NATO idag utgör grundstrukturen i de internationella insatserna.

5 Jämförande analys

I detta kapitel skall jag genomföra en komparativ analys av hur de båda reglementena definierar och ser på utnyttjandet av områdesansvar på dagens slagfält.

5.1 Syfte med områdesansvar

Områdesansvar syftar i båda reglementena till att samordna stridens grundbegrepp, eld, skydd, rörelse, ledning, underrättelser, samt eget stridsvärde inom ett av högre chef angivet område. Det brittiska reglementet klargör detta på ett bra sätt då de i text härleder sitt tänkande till de militärteoretiska teserna. I AR 2 framgår det ej i skrift att reglementet bygger på någon speciell militärteori. Dock så framgår det i förordet av AR 2 att boken "*Om stridens grunder*" skall utnyttjas som ett komplement till reglementet. I boken "*Om stridens grunder*" återges ett urval av grundprinciperna för krigföring.¹³⁴

Samordningen genomföres inom ramen för anfall, försvar eller fördröjningsstrid för att nå maximal effekt av förbandens förmåga, samt att undvika friktioner såsom vådabeskjutningar, trafik kaos m.m.¹³⁵ Vidare så syftar områdesansvaret till att tydliggöra lednings och ansvarsförhållanden för cheferna på slagfältet. Områdesansvaret anges med gränsdragningar mellan förband och områden. I båda reglementena kan de militärteoretiska grunduppfattningarna härledas till att det är stridens grundbegrepp som skall samordnas inom ett ansvarsområde. Områdesansvarets utnyttjande utgår från vald ledningsfilosofi i de båda reglementena. Tilldelningen av områdesansvar är ett sätt att tydliggöra ledningsförhållanden och ansvarsfördelning.

¹³⁴ Smedberg, Marco. *Om stridens grunder*. s. 137. De återgivna principerna är de samma som finns samlade i "The principle of War". Dessa principer härstammar från Sun Tzu. Det brittiska reglementet grundar sig uttryckligen i dessa principer.

¹³⁵ Army Field Manual. Volym 1 1995. I det Brittiska reglementet nyttjas begreppen "Offensive operations", "Defensive operation", "Delaying operations".

Eftersom de båda reglementena bygger på ett decentraliserad uppträdande så möjliggör tilldelat områdesansvar, att utsedd chef löser tilldelad uppgift inom ramen för uppdragstaktik. De engelska begreppens benämningar på dessa områden beskriver området art och syfte mer utförligt medan de svenska begreppen mer beskriver vad som skall uppnås i områdena. Dock så är innebörden av de engelska begreppen inriktade på ett ansvarstagande av utsedd chef i området.

5.2 *Faktorer som påverkar områdesansvaret*

De påverkande faktorerna på nyttjandet och funktionen av ett områdesansvar ter sig i huvudsak lika i de båda reglementena. Båda reglementena påvisar att den ledningsfilosofi som nyttjas har betydelse för hur områdesansvar och dess krav på samordning hanteras.

I utnyttjandet av "uppdragstaktik" kommer ansvarig chef att ha maximal handlingsfrihet inom tilldelat område. I en mer kommandostyrd ledning kommer en chefs handlingsfrihet att minskas inom sitt område då högre chef tillfälligt eller över tiden utnyttjar en eller flera funktioner för att nå ett högre syfte med striden.

I det Brittiska reglementet beskrivs och definieras ej uppdragstaktik såsom vi i Sverige definierar begreppet. Den brittiska definitionen grundar sig dock på en decentraliserad ledning.¹³⁶ Innebörden av detta är att brittiska förband ej fullt ut nyttjar uppdragstaktiken så som vi definierar den, utan förbehåller sig rätten att från högre chef styra och samordna verksamheten i högre grad än vad vi själva normalt sett gör.

¹³⁶ Army doctrin publication (ADP) Volym 2 1995 . "Command". s. 20. Mom 210. Britterna nyttjar sig av "mission Command" vilket innebär att chefer måste kunna fatta beslut i rätt tid, förstå högre chefs intention samt att ledningsförhållanden är tydliga för att DUC skall kunna lösa sin uppgift.

Följande faktorer påverkar utnyttjandet av områdesansvar och bör beaktas då högre chef tilldelar DUC ett områdesansvar:

- En chefs förutsättningar och förmåga att kunna samordna sin verksamhet inom området.¹³⁷ Val av ledningsfilosofi spelar här en viktig roll.¹³⁸
- Uppgiftsställningen till en chef och hans förband påverkar hanterandet av områdesansvar. Anfall, försvar, eller fördröjningsstrid.¹³⁹ De civila totalförsvarsmyndigheternas påverkan.
- Kommer uppgiften lösas "Combined" eller "Joint", eller med båda delar.¹⁴⁰
- Tilldelade resurser.
- Säkerhet. Viljan att minska egna förluster
- Bibehålla handlingsfrihet och ett gott stridsvärde på förbanden.

5.3 *Metod att använda sig av begreppet områdesansvar*

Båda reglementena nyttjar sig av begreppet områdesansvar på operativ nivå som en konsekvens av respektive lands operativa doktrin och säkerhetspolitiska målsättning. Det brittiska reglementet ger en tydligare bild av områdesansvarets utnyttjande och är enligt min mening mer tidsenligt anpassad efter dagens uppträdande på slagfältet.

¹³⁷ Vår armédoktrin grundar sig på utnyttjandet av uppdragstaktik. Det finns dock inget motsatsförhållande att nyttja sig av kommandoteknik då situationen så kräver det. Det som är viktigt är att klara ut graden av samordningsbehov i varje enskild situation. Tilldelningen av områdesansvar skall därför övervägas då man tilldelar en chef en uppgift, så att eventuella samordningseffekter går förlorade.

¹³⁸ AR 2 1995. s. 76-78. En chefs förutsättning att samordna och påverka sin verksamhet bygger i grunden på ledningsförhållanden. I AR 2 understryker man nyttjandet av uppdragstaktik.

¹³⁹ Army Field Manual. Volym 1 1995 "Combined arms operation". "Offensive operations" "Defensive operation". "Delaying operations".

¹⁴⁰ Begreppet "Joint" innebär i Sverige "gemensamma operationer", vilket innebär ett gemensamt uppträdande av samtliga försvarsgrenar. Begreppet "Combined" innebär ett uppträdande med två eller fler nationers deltagande. Detta begrepp påverkar oss idag då vi deltar i internationella insatser.

En intressant iakttagelse är att det Brittiska reglementet mer rums och funktions orienterat förklarar sammanhangen i och mellan begreppen än det Svenska AR 2.

I det brittiska reglementet tas det hänsyn till integrering av såväl luft som markförbandens strid och utnyttjandet av tillgänglig teknik (EM). Att utnyttja EM system påvisar enligt min mening behovet av funktionsvisa områdesansvar. Det blir förmodligen viktigare att i framtiden kunna samordna sina EM system. Dels för att inte "störa" ut sig själv och dels för att på ett effektivt sätt förneka motståndaren att använda sig av samma typ av vapen mot mina egna förband. Det brittiska reglementet har en vidare och starkare koppling till genomförandet av gemensamma operationer. I detta avseende anser jag att AR 2 är bristfällig då begreppet operationsområde och kopplingen till den taktiska nivåns områdesansvar ej finns redovisade.

För att finna det operativa sammanhanget i den svenska definitionen av operationsområde så måste läsaren slå upp ordet i andra skrifter som exempelvis "*MHS kompendium Operationskonst*".¹⁴¹ Vidare så är den brittiska metoden av förklarliga skäl anpassad för ett internationellt uppträdande inom gällande NATO struktur. Genom att förstå och praktiskt kunna nyttja deras tolkning av begreppet områdesansvar så gynnar det vår interoperabla förmåga, då dagens internationella insatser i huvudsak är uppbyggda enligt NATO's strukturer.

En viktig aspekt i sammanhanget är dock att våra förband trots åtaganden utomlands skall kunna verka och genomföra väpnad strid inom landets gränser. Förmågan att lösa stridsuppgifter på eget territorium bygger på att stödet från det civila samhället fungerar.

¹⁴¹ MHS kompendium Operationskonst . s. 24. Op-området består av land , hav och luftrum. Vidare indelas området i bakre område,(UH) basområden (Uddstöd), stridsområde samt fiendens bas och bakre område.

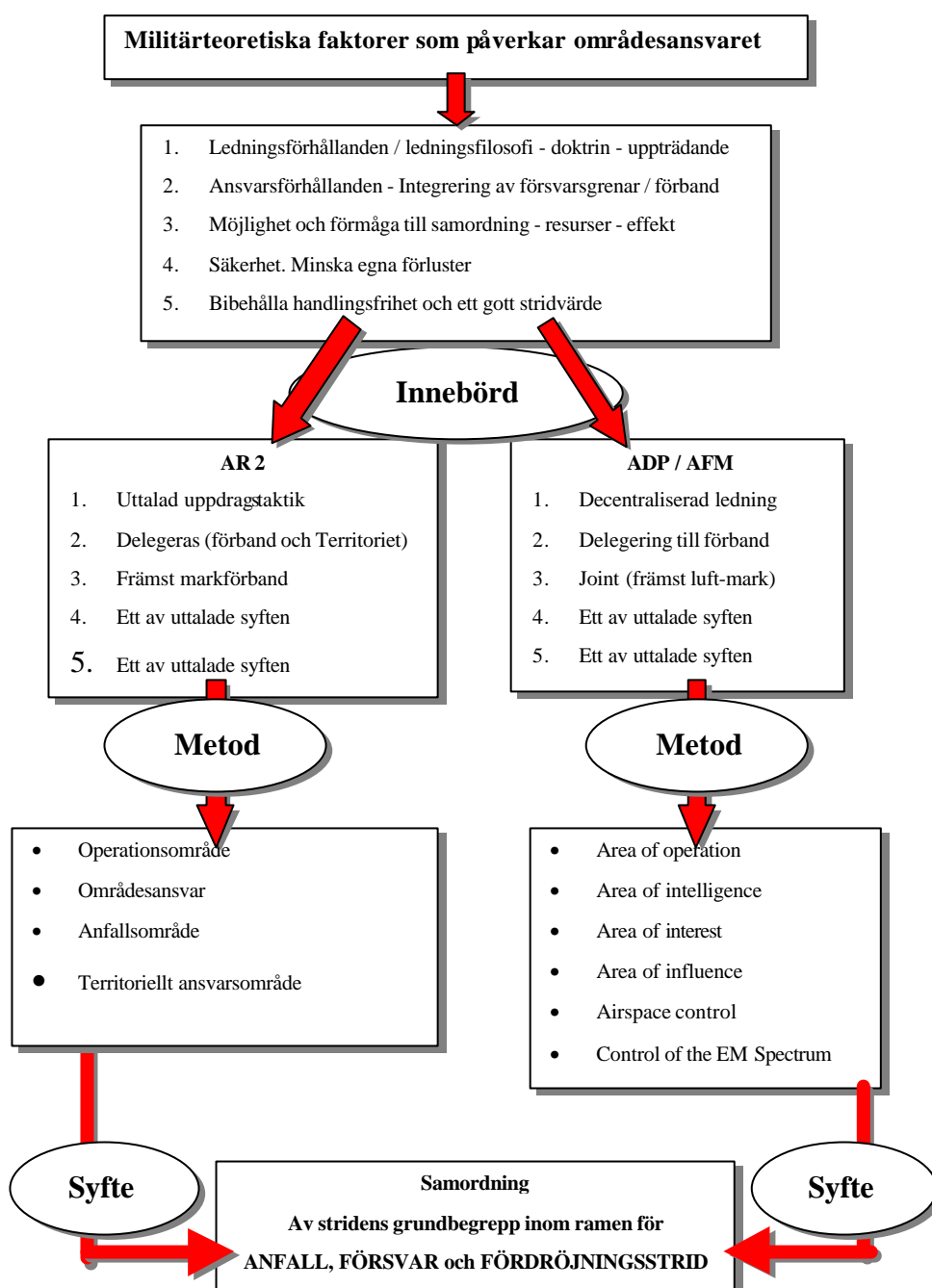
Den geografiska kopplingen mellan de territoriellt ansvariga förbanden och dess koppling till civila myndigheter och operativa förband är en förutsättning för att vi skall kunna genomföra en framgångsrik strid.

Härvid anser jag att det är av stor vikt att den territoriella områdesansvarsfördelningen kvarstår, till förmån för de territoriella förbandens behov av kontakter och förmåga till samverkan med övriga totalförsvars myndigheter. På detta sätt möjliggörs en insats med operativa förband i hela vårt land. I det brittiska reglementet har jag ej kunnat hitta någon koppling mellan en territoriell indelning av områdesansvar och dess koppling till civila myndigheter.

5.4 Slutsatser

Genomförd analys påvisar stora likheter framför allt inom ramen för syftet med områdesansvar. Däremot skiljer sig reglementena åt i sin beskrivningen av interaktionen mellan operationer, taktik och hur chefer och förband metodiskt utnyttjar områdesansvaret som begrepp. I figur 11 finns mina slutsatser redovisade i förhållande till mitt analysverktyg.

Figur 11. Sammanfattning av slutsatser efter jämförande analys.

6. Framtida krav och förmågor på våra förband.

I mitt sjätte kapitel skall jag nu redovisa vilka krav och förmågor som ligger till grund för våra förbands uppträdande med hänsyn till statsmakternas omstruktureringsbeslut.

6.1 Uppgifter

Inom ramen för regeringsproposition 1999/2000:30 och FMI 2020 kan försvarsmaktens uppgifter sammanfattas enligt följande:

Försvarsmakten skall aktivt kunna stödja Sveriges säkerhetspolitiska ambitioner och intressen. Vår försvarsmakt skall därigenom kunna anpassas mot förändrade behov. Grunden för vår Försvarsmakt är förmåga till väpnad strid och skall kunna genomföras såväl i nationella som internationella insatser. Försvarsmakten skall besitta en god förmåga att hävda Sveriges territoriella integritet och nationella intressen, samt delta i internationella insatser. Försvarsmaktens uppgifter skall kunna lösas i alla konfliktnivåer.¹⁴² För att förstå begreppet områdesansvar i sitt sammanhang bör områdesansvaret sättas i relation till de uppgifter man skall lösa, och därefter se vilka behov och konsekvenser detta får på utnyttjandet av områdesansvar.

Försvarsmaktens gällande uppgifter är:¹⁴³

- Hävda territoriell integritet
- Försvara Sverige mot väpnat angrepp
- Internationella insatser, bidra till fred och säkerhet i omvärlden
- Stödja det Svenska samhället vid svåra påfrestningar

Uppgifterna grundar sig i de säkerhetspolitiska målsättningar som är fastställda av regering och riksdag.

¹⁴² Försvarsmaktsidé och målbild 2020 Rapport 4. s. 62-85. Med konfliktnivåer menas den vidgade hotbilden. Denna innebär konflikter från terrorism, via inbördeskrig, regionala krig och slutligen begränsat väpnat angrepp och öppet krig.

¹⁴³ Regeringsproposition 1999/2000:30

Uppgifterna styr i sin tur hur försvarsmakten skall inriktas och utvecklas. Försvarsmakten bör därefter omsätta detta till en doktrin med ingående operativa principer¹⁴⁴ som styr ett operativt genomförande.¹⁴⁵ För att från den operativa nivån kunna bryta ner innebörden av uppgifterna ställs det taktiska krav på förbanden. Dessa krav benämns som TOEM,¹⁴⁶ och innebär en förklaring till vilka förmågor respektive förbandstyp har.

Genom att bryta ner försvarsmaktens fyra huvuduppgifter kan det konstateras att det bör finnas flera nivåer på begreppet områdesansvar. För det övergripande områdesansvaret bör det finnas ett operativt områdesansvar. Därefter bör de taktiska förbanden inom ramen för tilldelad uppgift erhålla ett områdesansvar. Slutligen bör det för nationella insatser fördelas ett territoriellt områdesansvar i syfte att möjliggöra ett uppträdande inom hela landet.

6.2 Organisation efter omstruktureringsbeslutet

Efter genomförd omorganisation har vi idag en operativ insatsledning som skall leda försvarsmaktens operativa förband. Insatsledningen leder operativ verksamhet såväl nationellt som internationellt. Under ÖB skall insatser och därmed sammanhängande operativ verksamhet förberedas och ledas av chefen för Operativa insatsledningen, varvid cheferna för militärdistriktet lyder under honom.¹⁴⁷

Den taktiska verksamheten leds av de tre taktiska kommandona. Cheferna för militärdistriktet skall leda territoriell verksamhet inom ramen för överbefälhavarens och chefen för operativa insatsledningens order och

¹⁴⁴ Friman, Henrik och René Johan. *Den Operativa krigskonstens grunder*. s . 80-85.

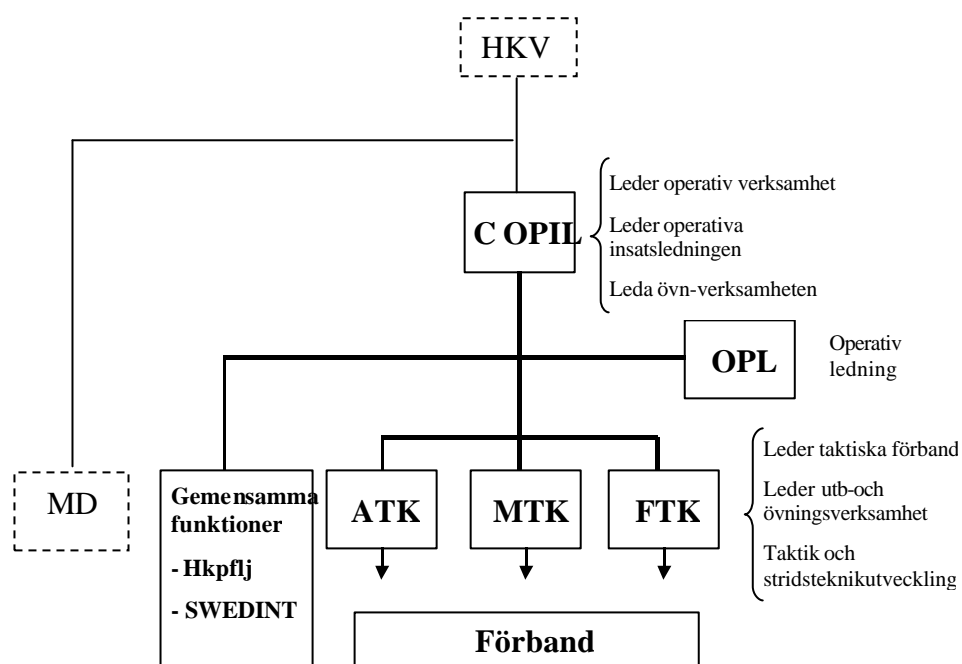
¹⁴⁵ För närvarande genomföres doktrin arbete på operativ och taktisk nivå. Innebörden av detta är att det i dagsläget ej finns någon fastställd operativ eller taktisk doktrin.

¹⁴⁶ TOEM. Taktisk och ekonomisk målsättning. Ett mål och krav dokument på våra krigsförband. TOEM beskriver vilka ytor, mått ett förband kan och skall uppträda inom. Dessa värden styrs av förbandets organisation, materiel och dess kapacitet.

¹⁴⁷ Försvarets författningssamling FFS 2000:7. "Försvarsmaktens föreskrifter om verksamheten vid Försvarsmakten" (verksamhetsordningen). s. 4.

planer.¹⁴⁸ Genom denna ledningsorganisation finns det alltså möjlighet till samordning av operativa och taktiska insatser såväl inom som utanför landets gränser. Stödet från det civila samhället och övriga delar ur totalförsvaret omhändertas genom militärdistriktenas försorg. Härvid möjliggör man via samverkan en samordning av resurser för att stödja en operativ eller taktik insats var som helst i landet. I figur 12 återfinns vår operativa ledningsstruktur så som den idag är organiserad.

Figur. 12 Försvarsmaktens operativa ledningsorganisation.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Försvarets författningssamling FFS 2000:7 "Försvarsmaktens föreskrifter om verksamheten vid Försvarsmakten" (verksamhetsordningen). s. 4-5.

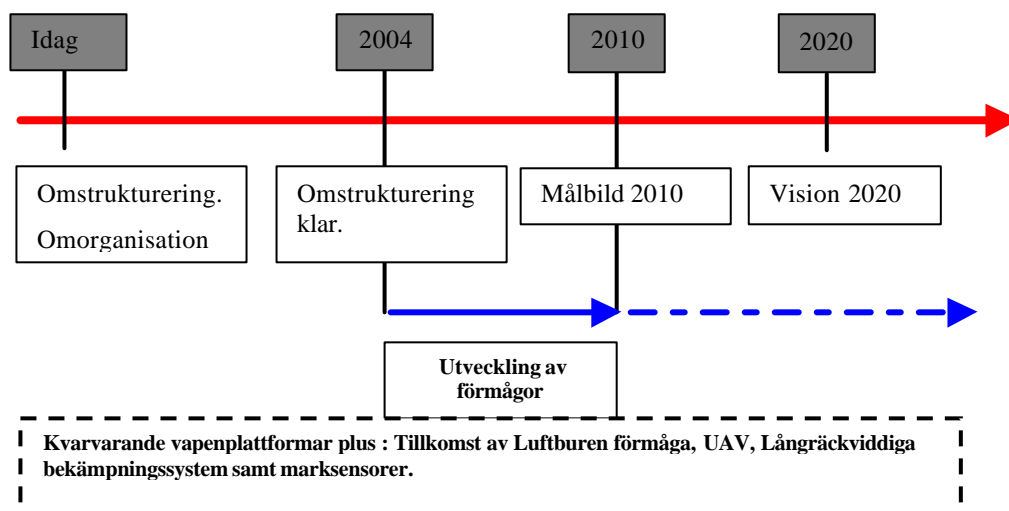
¹⁴⁹ Lektionsunderlag från genomgång vid Opil 00-12-07.

6.3 Målbild 2010 i ett markstridsperspektiv

Det nu pågående omstruktureringsarbetet i försvarsmakten och mot vilka mål som vi nu jobbar mot, framgår av FMI 2020 rapport 4. Denna rapport innehåller både målbild och vision för vår försvarsmakt i framtiden.

För att kunna fastställa var vi nu i dagsläget befinner oss och mot vad vi är på väg så finner jag det väsentligt att jag redogör för de tidförhållanden och de vapenplattformar vi har att ta hänsyn till då jag resonerar kring områdesansvar i ett framtidsperspektiv.

Figur 13. Bild utvisande tidsförhållande och förmågor.¹⁵⁰

6.3.1 Förband och dess förmågor fram till 2010

Våra markstridsförbands förmåga kommer kontinuerligt att utvecklas. Inom ramen för tidsperioden 2004 - 2010 bedöms nedanstående förmågor och förband att utvecklas:¹⁵¹

- **Brigadförband:** Brigadförbanden utgöres av samma grundstruktur som idag. Förbanden är mekaniserade.

¹⁵⁰ Intervju med Övlt. P-E.Gustavsson. HKV STRA. Bilaga 2. Förband och förmågor framgår även i FFUP 2000 s. 9.

¹⁵¹ Ibid.

- Nationella skyddsstyrkor: Består av splitterskyddade markstridsbataljoner, stadsskytteförband samt Hemvärn.
- Understödsförband: Understödsförbanden kommer förutom att innehålla dagens artillerisystem kompletteras med långskjutande markmålssystem. Markrobot eller raketartilleri. Dessa system möjliggör bekämpning på mycket långa håll, upp till 400km.¹⁵²
- Stridshelikoptrar: Stridshelikopter typ AH 64 Apache "Longbow" medger bland annat att snabbt kunna uppträda över en större yta. Förmågan att detektera mål är god. Upp till 126 klassificerade mål kan bearbetas och delges inom kompaniet. Med sina sensorer och med delar av de flertal vapensystem som finns bekämpas mål på upp till ca 12 km. Sammantaget innebär detta att kompaniet kan snabbt växla uppgift och uppträda i ny riktning på kort tid. Detta ställer krav på ledningsförmåga och samordning av samtliga förbanden i området då stridshelikoptrar uppträder inom ett förbands område.¹⁵³
- Luftburen bataljon: Förbandet skall kunna lösa strids och underrättelseuppgifter på djupet av fiendens gruppering. Bataljonens organisation och utrustning är dimensionerad för snabba operativa förflyttningar med egna fordon eller med helikopter, flygplan eller med fartyg.¹⁵⁴
- UAV: I Divisionens underrättelsebataljon återfinns Divisionens UAV:er. UAV:erna kan operera 75 km från markkontrollstationen . En pluton med tre UAV:er kan med sensorernas hjälp övervaka ett område motsvarande 500-1000km. Flyghöjden är 300 - 3000m.¹⁵⁵

¹⁵² Spelkort Raketartilleri och Markbaserad robot. Art -Demo. Spelkortet bygger på tänkbara förmågor 2004 och utgör bl.a. underlag för taktikutveckling inom AR 2.

¹⁵³ Fältövningsunderlag. Spelkort vid Taktikfältövning 2000 ATK. 00-09-04--09-07.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Ibid.

6.4 Slutsatser

Vi skall med våra markstridsförband kunna verka såväl inom eget territorium som i internationella insatser. Med en fortsatt "totalförsvarstanke" inom ramen för det nationella försvaret ställer detta krav på samverkan med övriga civila totalförsvarsmyndigheter. Vad avser de internationella insatserna så ställer det krav på interoperabilitet både hos chefer och eventuellt materiel.

Den nya ledningsorganisationen möjliggör ett integrerat uppträdande med försvarsgrenarna vilket ställer krav på tydliga uppgiftsställningar och ansvarsfördelningar för att få effekt på slagfältet. Förbandens förmågor möjliggör samordnade insatser över större ytor än tidigare, och kravet på samordning av stridskrafterna ökar då antalet kvarvarande förband är mindre till antalet än tidigare. Förbanden skall trots allt, fortsatt lösa försvaret av Sveriges territorium.

Den fortsatta teknikutvecklingen medger även en möjlighet till en bättre omvärldsuppfattning på taktisk och operativ nivå med de tillgängliga sensorsystemen. Denna förmåga kopplat till möjligheten att verka med långtskjutande system möjliggör insatser på mycket långa avstånd med snabba tidsomlopp från upptäckt till bekämpning.

Förekomsten av ovan nämnda vapenplattformar ställer alltså krav på ökad samordning på slagfältet. Den tidigare synen på slagfältet och dess områdesansvar bör därför vidgas till att omfatta ett "volymansvar".

7. Begreppet områdesansvar i ett framtidsperspektiv

Det är nu dags för att applicera begreppet områdesansvar i ett framtidsperspektiv. I mitt sjunde kapitel skall jag mot bakgrund av de tidigare kapitlen diskutera hur begreppet områdesansvar skulle kunna definieras och nyttjas i ett framtidsperspektiv

7.1 Syfte

Begreppet områdesansvar kommer även i framtiden att syfta till att samordna stridens grundbegrepp, eld, skydd, rörelse, ledning, underrättelser, samt eget stridsvärde inom ett av högre chef angivet område. Områdesansvaret bör ses utifrån tre perspektiv:

- Territoriellt = Territoriellt ansvarsområde - stödja förbands strid
- Operativt = Operationsområdesansvar - samordna försvarsgrenar
- Taktiskt = Taktiskt områdesansvar - samordning av tilldelade förband

De tre typerna av områdesansvar skall ses i en interaktion mellan varandra. Då de tre områdesansvaren kan överlappas och bör ses som en stridsfältsvolym måste ansvarsfördelningen mellan berörda chefer tydligt klargöras med hänsyn till ställd uppgift. De olika rollerna som respektive områdesansvarig chef har, måste ses i ett operativt och taktiskt sammanhang. Härvidlag bedömer jag att kraven på samordning snarare kommer att öka än minska. Om inte ansvarsförhållanden tydliggörs så kommer förmodligen effekten av enstaka system att nedgå, eller inte kunna lämna någon effekt alls.¹⁵⁶ Vad värre är så riskerar man vådabeskjutningar och missförstånd som leder till onödiga friktioner.

¹⁵⁶ LSÖ 2001. Analysgrupp G. Erfarenhetsanalys. LSÖ 2001 s. 6. P.5.1 En brigad med tilldelat områdesansvar klarade ej ut ansvarsfördelningen mellan bataljonerna i brigaden. Bataljonerna var grupperade inom brigadområdet utan bataljonsgränser. När sedan en luftlandsättning sker i brigadområdet vågar ingen av bataljonscheferna påbörja bekämpning eller framryckning mot LL. Först efter ett antal timmars frustration och samordning kan brigaden påbörja insats mot LL. Detta exempel påvisar vikten av en tydlig ansvarsfördelning på slagfältet och användandet av gränser.

Områdesansvaret syftar således till att tydliggöra lednings och ansvarsförhållanden för cheferna på slagfältet. Det är i sammanhanget viktigt att tydliggöra att samordningen inte bör påverka områdesansvarig chefs handlingsfrihet för att lösa tilldelad uppgift. Utnyttjandet av uppdragstaktik möjliggör detta. Samordningen är till för att underlätta och möjliggöra fortsatt handlingsfrihet för underställd chef.

Vissa vapensystem bör dock samordnas på operativ nivå för att kunna ge maximal effekt. Samordningen av luftrummet är i detta avseende ett exempel på detta. Det är därför viktigt att chefer förstår sambandet mellan den operativa och taktiska nivån.

7.2 Faktorer som påverkar områdesansvar i framtiden

De framtagna faktorerna som redovisas i figur.11 på sidan 50, anser jag ha ett berättigande även i framtiden då det gäller utnyttjandet av områdesansvar. Faktorerna bygger på ett beprövat förhållningssätt till hur förband inom ramen för uppdragstaktik och decentraliserad ledning genomför strid. Förutom dessa faktorer så kommer teknikfaktorn förmodligen påverka områdesansvaret. Med dagens teknik möjliggörs insatser av system på flera olika höjder och avstånd. Förbanden förfogar över att antal vapensystem som har flera olika möjligheter och förutsättningar att verka. Dessa förmågor kan möjliggöra insatser utanför mitt tilldelade områdesansvar.

Med anledning av att förbanden tycks minska i antal på slagfältet och ytorna där förbanden uppträder tenderar till att öka, samt att vapensystemen i sig kommer att få en högre prestanda, så bör slutsatsen av detta bli att områdesansvaret ej behöver vara geografiskt bundet till enbart förbanden.¹⁵⁷ I denna kontext är det frågan om var i organisationen de olika vapensystemen eller förmågorna skall finnas och utnyttjas. De taktiska och operativa nivåerna tenderar på grund av de olika systemens förmågor att bli alltmer integrerade.

¹⁵⁷ Se fig 3 s.15. "The Expanding Battlefield". För nationellt vidkommande kan jämförelse göras med kvarvarande förband i antal efter omstruktureringen och kravet på försvaret av territoriet.

Om slagfältet betraktas utifrån att det endast förekommer en mängd funktioner och förmågor i stället för truppslag, så kan det möjliggöra en bättre förståelse för hur och var chefer avser nyttja respektive förmåga och därigenom på ett lättare och överskådligare sätt samordna verksamheten på slagfältet. Ett exempel på detta kan vara ett långskjutande markmålssystem som har en räckvidd som vida överstiger brigadernas och divisionens normala geografiska utbredning. För att få effekt av ett sådant system kanske det skall verka tillsammans med andra operativa system såsom flyg och helikoptersystem. Samordningen av dessa system underlättas på operativ nivå om resurserna återfinns där. Insatsen med förbanden på detta sätt skulle då kunna gynna den taktiska striden indirekt.

Ett annat sätt att nyttja de långskjutande systemen på taktisk nivå är att till exempel verka inom ett större område än Divisionens normala geografiska område. Detta innebär dock att divisionens område ej kommer att sammanfalla till en enda geografisk yta utan kommer att utgöras av ett flertal funktionsvisa områden. Uppgiftsställningen bör därför avgöra varifrån systemet organisatoriskt skall ledas och utnyttjas.

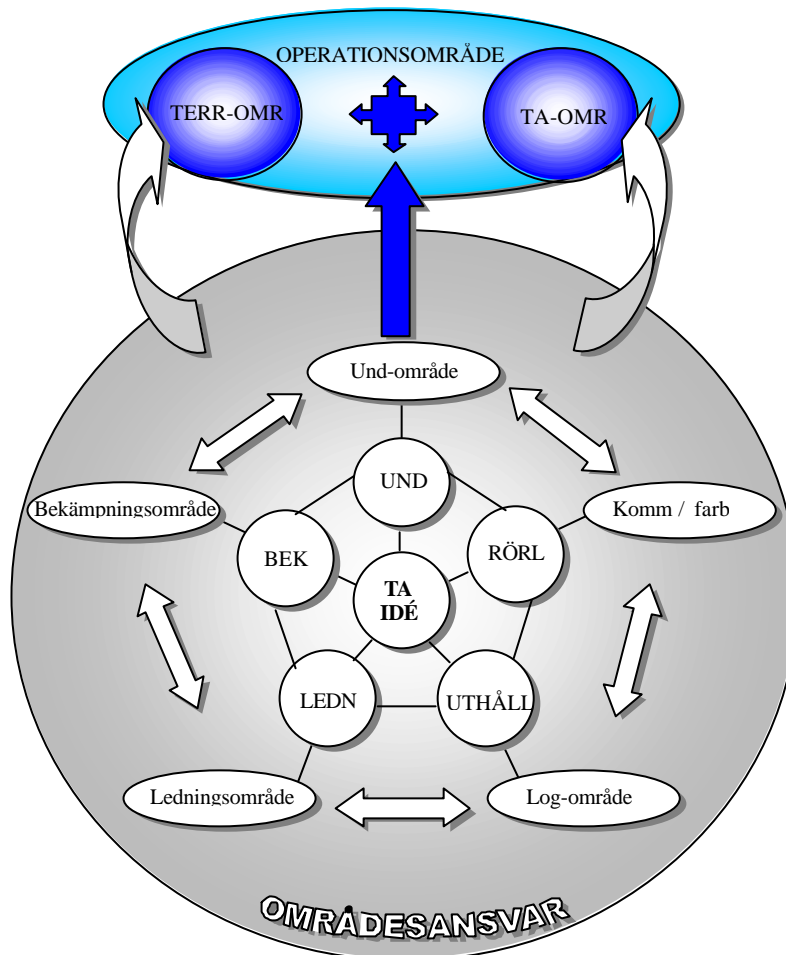
De funktionsvisa områdesansvaret är ingen ny företeelse. Den tyska armén under andra världskriget nyttjade sig av funktionsvisa områdesansvar. Tyskarna utvecklade till och med särskilda staber för enbart ledning av funktionerna inom ett område. Detta möjliggjorde en samordning mellan operativ och taktisk nivå avseende funktionerna exempelvis logistik och fältarbeten.¹⁵⁸ Vid FHS har en modell som bygger på stridens grundelement tagits fram. Syftet med denna enkla modell är bland annat att möjliggöra ett taktiskt (operativt) tänkande.¹⁵⁹ Jag har som elev under min tid vid FHS arbetat med denna modell och anser att den i sin enkelhet kan appliceras i stort sett i alla taktiska sammanhang.

¹⁵⁸ Rothbrust. K Florian. *Guderian's XIXth Panzer Corps. The Battle of France.* s. 33.

¹⁵⁹ Grundmodellen är framtagen av Övlt Arne Baudin vid Mark OP FHS.

Ett sätt att använda modellen är att applicera den på begreppet områdesansvar. I figur 14 visas sambandet mellan de olika funktionerna samt dess inverkan på begreppet områdesansvar.

Figur 14. Utvisande funktionsområdesansvar.

De funktionsvisa områdesansvaret kan på ett tydligt sätt knyta ihop den taktiska och operativ nivå och dess genomförande då de olika nivåerna av sin natur är till för att stödja eller utföra verksamhet mot ett väl definierat, klarlagt och gemensamt mål.

Rent metodiskt skulle användandet av funktionerna kunna förenas i den operativa och taktiska nivåns "lines of operation".¹⁶⁰

Spårbarheten av funktionernas inverkan och krav på geografisk eller funktionsvis samordning blir då tydlig.

Utöver ovan nämnda faktorer så anser jag att försvarsmaktens uppgifter ur ett nationellt och internationellt perspektiv ställer olika krav på begreppet områdesansvar. Vid en nationell insats ställs krav på att över tiden upprätthålla ett territoriellt ansvar medan det i en internationell insats ställs krav på interoperabilitet. De olika kraven kan dock lätt förenas i en av för Sverige anpassad definition av begreppet områdesansvar.

7.3 *Metod att använda sig av områdesansvar i framtiden*

Mot bakgrund av tidigare dragna slutsatser anser jag att ett områdesansvar bör ses som ett verktyg för att bedriva uppdragstaktik, samt att det tilldelas och definieras med hänsyn till:

- Uppgiftsställning och tilldelade resurser och dess förmågor
- Högre chefs syfte och målsättning med striden
- Möjligheten till och utnyttjandet av handlingsfrihet.

Detta innebär att högre chef inför varje situation i dialog med underställda chefer definierar områdesansvarets innebörd. Från den operativa nivån bör C.OPIL i samverkan med HKV (mil.strategisk nivå) ha definierat ett av försvarsmakten gemensamt operationsområde. Operationsområdet utgör C.OPIL områdesansvar. Operationsområdet kan komma att divergera mellan de olika försvarsgrenarna. Detta med hänsyn till att de olika vapensystemen verkar inom olika djup, höjder, ytor samt inte minst uppträder i olika roller för att få en operativ effekt av förbanden.

¹⁶⁰ Lines of operation. I NATO planeringsprocess sammanför man bl.a. "Center of gravity", och "Decisive points", på ett schematiskt sätt för att få en operation att hålla ihop. Ett sätt att hantera detta är att rita ingående förband, system eller funktioner längs en tidslinje och beskriva vad respektive funktion, förband eller förmåga skall uppnå i respektive skede.

När C.OPIL har tilldelats ett operationsområde av HKV, bör motsvarande dialog ske med underställda taktiska chefer om hur områdesansvaret skall utnyttjas för att få största möjliga effekt.

Kopplingen mellan det territoriella områdesansvaret och behovet av det taktiska områdesansvaret inom definierat operationsområde utgör grunden i denna dialog.

För de taktiska förbanden är det förutom de tre ovan nämnda faktorerna TOEM som styr hur ett områdesansvar kan definieras. Förbandet i sig kan inte lösa en större uppgift än vad dess inneboende förmåga klarar av. Konsekvenserna av detta blir således att delar av terrängen / territoriet måste lämnas trupptomt. Chefer måste här vara beredda att ta risker. Om det trupptomma området ändå bedöms som intressant kan begreppet intresseområde användas. Detta begrepp bör respektive chef själv välja med hänsyn till tilldelad uppgift. Intresseområdet kan utgöra det nyss trupptomma området men även innefatta angränsande förbands område. Intresseområdet syftar till att öka chefers förmåga till att fatta beslut i tid om planerade eller icke planerade insatser. Både jag och min motståndare kommer i dag och i framtiden att kunna påverka varandra från mycket långa håll. I detta avseende bör jag över tiden förbereda mig och mitt förband på offensiva insatser på djupet men även i flanker och i bakre områden.

Ett exempel på ett intresseområde kan vara en större flygplats exempelvis Arlanda. Om flygplatsen för tillfället inte finns inom mitt definierade områdesansvar kan denna flygplats i ett senare skede av striden för vara mig av stort värde, om motståndaren erövrar den och därigenom kan möjliggöra styrketillväxt är området att anses som ett definierat intresseområde. Intresseområdet kan således vara av oss trupptomt eller bestående av sidordnade förband. Eftersom denna typ av område utses av respektive chef, ansvarar han således för informationsinhämtningen inom eget definierat intresseområde.

Ett annat sätt att utnyttja ett trupptomt område, men som av något skäl är av särskild betydelse för mitt lösande av uppgift, är att tilldela ett underrättelseområde.

Underrättelseområdet bör tilldelas av högre chef främst i syfte att samordna verksamheten med angränsande områden samt utnyttjandet av sensorer i området. När då högre chef tilldelar ett underrättelseområdesansvar bör han även tilldela resurser för lösandet av uppgiften. Högre chef kan även ta på sig hela ansvaret för definierat underrättelseområde. Detta innebär att underställda chefer inte behöver ta hänsyn till detta område. Områdesansvarig chef för underrättelseområdet kan vara territoriell chef.

Underrättelseområdet bör i möjligaste mån sammanfalla med ett bekämpningsområde för att snabbt kunna påverka motståndaren. Metoder för samordning av underrättelse och bekämpningsområde finns framtaget i handboken för fördelningsstab / Divisionsstab.¹⁶¹

Förutom ett geografiskt knutet områdesansvar och de ovan nämnda intresse och underrättelseområdena anser jag att chefen bör beakta tilldelandet av funktionsvisa områden som jag tidigare beskrivit. I och med att jag utnyttjar de funktionsvisa områden kan jag oberoende av nivå stödja högre eller underställd chef. Flexibilitet krävs i förmågan att över tiden justera och anpassa gränser och områden. Detta är synnerligen viktigt då insatser av förband snabbt kan skifta med tiden. Tillgången på förband och deras system som både kan verka i luften, på marken och till sjöss kommer att påverka utnyttjandet av områdesansvaret.

Från att chefer ur ett markstridsperspektiv i huvudsak koncentrerat sig till striden på marken så måste cheferna nu och i framtiden integrerat tänka, planera och genomföra strid såväl på marken som i luften och i vissa fall med stöd av marina stridskrafter.

¹⁶¹ Handbok Fördelningsstab ATLE -00. Und och bekämpningsområde och dess användning. finns även beskrivna i 13.Fördelningens Markstridskoncept 2000 (1999).

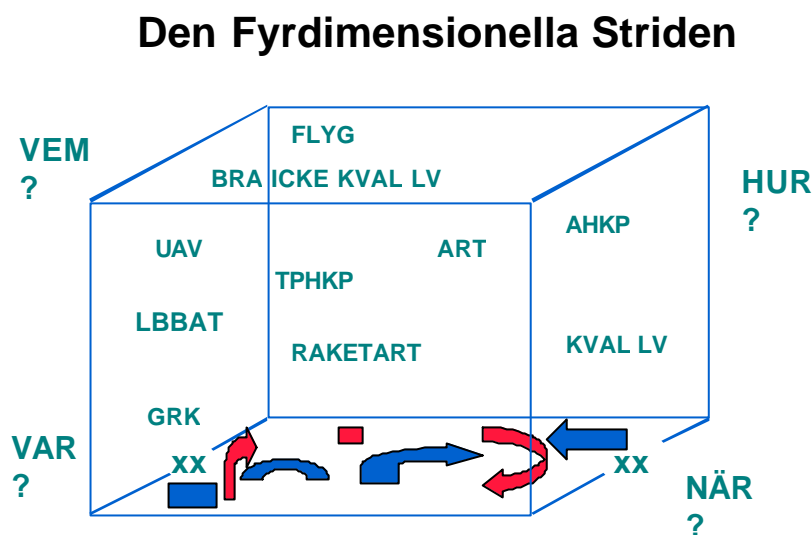
Områdesansvaret kommer i detta avseende att variera över tiden med hänsyn till hur man utnyttjar förbanden. Flygstridskrafterna kan exempelvis under ett visst skede i striden lösa sin luftförsvarsuppgift långt bort från våra markstridsförbands uppträdande, för att i nästa sked understödja markstridsförbandens strid med attackinsatser.

Här krävs det tydliga ledningsnivåer och definierade områdesansvar för att man skall kunna få effekt av systemen.

Markstridsförbandens ökade förmåga att utnyttja förband i luftrummet ställer således krav på ett klart och tydligt områdesansvar samt att man inom markstridsförbanden har en förmåga att samordna egna system som uppträder i tilldelat volymområdesansvar.

I figur 15 åskådliggörs den komplexa bilden av dagens slagfält, inom vilket förmågor och system skall samordnas.

Figur 15. Bild utvisande slagfältsvolymen och dess komplexitet.¹⁶²

¹⁶² ATK 00-11-16. Intervju med Övlt Jaak Kallak. ATK. Bilaga 1.

7.3.1 Behovet av Gränser och samordningslinjer

Tesen om att i krig är endast det enkla möjliga lär ha sitt berättigande även i framtiden. Gränser och samordningslinjer är det instrument eller verktyg som möjliggör samordning och definition på områdesansvar på ett relativt enkelt sätt. Med relativt menar jag att det finns vissa problem med hanterandet av gränser och samordningslinjer. För det första så bör chefen och stabsmedlemmarna vara medvetna om ett förbands kapacitet att ansvara för ett geografiskt områdesansvar och dess yta. Som tidigare nämnts styrs detta av ett förbands TOEM.

Vid ett flertal tillfällen har jag under övningar konstaterat att förband tilldelas större områdesansvar än vad de klarar av. Kartans skalstorlek kan i detta avseende spela en avgörande roll. Ett förbandstecken på en 100000 dels karta uppfattas på ett annat sätt på en 50000 dels karta.

Gränserna som anger ett områdesansvar kan i sig begränsa en chefs tankar då dessa utgör "begränsningar" i terrängen. Gränserna är till för att underlätta samordning och får på intet sätt begränsa en chefs agerande.

Gränserna måste därför kunna flyttas över tiden som en naturlig del av stridens förande om uppgiften så kräver det. Förbandens förmåga att snabbt röra sig över stora ytor ställer krav på denna förmåga. Tekniken kan idag hjälpa oss med möjligheten att uppdatera gällande gränser så att alla förband har en gemensam uppfattning om gällande gränser. Bland det svåraste som finns är att på en analog karta uppdatera samma / exakta läge i olika staber.¹⁶³ Divergensen om var gränser går på karta och i terrängen ger upphov till osäkerheter hos chefer och förband vilket renderar i tidåtgång för att klara ut för tillfället gällande gränser.

¹⁶³ Panserbattles. s. 206. Tyska arméns fälttåg i Ryssland 1941. Historiskt visar det sig att det är svårt att via rapporter på telefon, radio eller ordonnans uppdatera gränser mellan förband och staber på ett exakt sätt.

Efter min tjänstgöring som kompanichef och ansvarig för införandet av stridsvagn 122 systemet kan jag konstatera att tillgången av ledningsstödsystemet i detta avseende underlättar verksamheten. Alla på förbandet har samma läge avseende gränsers placering m.m. Med teknikens hjälp kan en gemensam lägesbild upprätthållas som snabbt kan uppdateras och spridas i organisationen. Gränser bör kompletteras med samordningslinjer för insatser av olika vapensystem. I det Brittiska reglementet används FSCL som en samordningslinje. Samordningslinjer av detta slag anser jag vara en förutsättning för ett säkert enkelt och effektivt uppträdande. Gränser och samordningslinjer bör dialogiseras med underställda chefer innan de fastställs då de begränsar eller möjliggör deras lösande av tilldelad uppgift.

7.3.2 Territoriellt områdesansvar och samverkan med övriga delar av totalförsvaret.

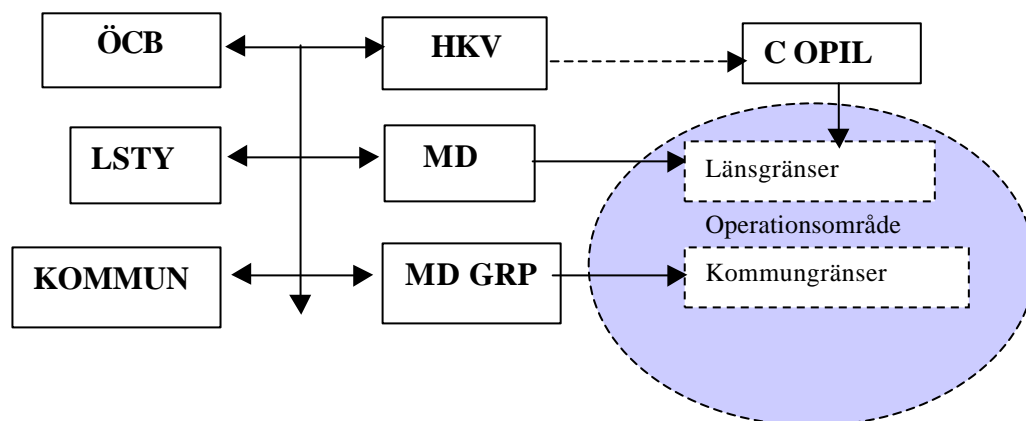
MD har det grundläggande ansvaret för att samverka med totalförsvarets olika funktioner inom sitt område.¹⁶⁴ Samverkanskanalerna förbereds och nyttjas i fredstid och är bland annat en förutsättning för att vi skall kunna lösa uppgiften "Stöd till det civila samhället". Dessa samverkanskanaler medger också att MD stödjer C.OPIL då denne i ofred genomför militära operationer inom ett eller flera MD. Områdesansvaret för MD bör vara det samma i krig som fred för att underlätta en kontinuerlig kontakt mellan militära och civila myndigheter inom området. Då en militär operation genomföres kommer det territoriella områdesansvaret att ingå som den del i definierat operationsområde. C.OPIL och av denne utsedd taktisk chef i del av operationsområdet skall stödjas av MD då det gäller samverkan med övriga delar av totalförsvaret. MD besitter i egenskap av det territoriella områdesansvaret även en unik kunskap om området i sig, och vad det kan innebära för C.OPIL och hans taktiska chefers lösande av uppgift inom ett specifikt område.

¹⁶⁴ Intervju med Övlt P-E. Gustavsson HKV STRA. Bilaga 2.

Det territoriella områdesansvaret anser jag vara en förutsättning för att kunna lösa taktiska och operativa uppgifter inom landets gränser. Som jag tidigare nämnt i kapitel tre så är våra förband beroende av civilt stöd inom ett antal områden. Detta stöd accentueras då vi i framtiden med mindre antal förband snabbt skall kunna sättas in i olika delar av landet.

Stora krav kommer att ställas på transportförmågor för vår operativa rörlighet, tillgång till infrastruktur, hälso- och sjukvårdstjänst, fältarbeten samt inte minst förmågan till att underlätta och stödja utrymningar av civil personal i ett operationsområde. Ett tydligt definierat territoriellt områdesansvar kan i detta avseende nedbringa antalet friktioner och underlätta ett taktiskt och operativt uppträdande. Härvid underlättas möjligheten att bibehålla ett gott stridsvärde på förbanden och över tiden bibehålla förbandens handlingsfrihet. I figur 16 framgår mitt förslag på framtida indelning av territoriellt områdesansvar.

Figur 16. Bild utvisande förslag på indelning av territoriellt områdesansvar.¹⁶⁵

Inom definierat operationsområde uppträder de taktiska förbanden som med berörda kommuner och länsstyrelser samverkar med stöd av respektive MD.

¹⁶⁵ Eftersom det idag ej finns beslut om hur de olika nivåerna skall interagera med varandra efter omstruktureringsbeslutet, bygger den sammanställda bilden på information från: FörLed. Remiss 2001. Bilaga 5. s. 6 samt ÖCB hemsida http://www.ocb.se/dokument/filer/Svenska_OHPaketet_civila_forsvaret.pdf. 2001-01-04

7.4 Resultat

Vikten av områdesansvar och definition av dess innebörd har enligt min mening inte minskat i takt med utvecklingen. Snarare är det tvärtom.

De ingående systemen i dagens och morgondagens förband ställer stora krav på samordning för att få effekt och att på ett säkert sätt minimera riskerna för vådabeskjutningar.

Begreppet områdesansvar består i sin helhet av flera olika typer av områdesbegrepp. För att tydligöra förhållandet och användandet av begreppen föreslår jag en gemensam definition och doktrinär syn på begreppen, både på operativ och taktisk nivå, samt att de fastställs i kommande reglementen och anvisningar. Detta underlättar förståelsen för begreppet både i ett utbildningssammanhang och ett praktiskt användande.

Som jag tidigare nämnt måste begreppen sättas in i sitt sammanhang och att chefer i varje situation definierar vad områdesansvaret innebär.

Detta är framför allt viktigt då vi nu omorganiserar oss till en försvarsmaktgemensam organisation. Både på operativ och taktisk nivå är förståelsen av områdenas interaktion av väsentlig betydelse. För svenskt vidkommande innebär detta att hänsyn måste tas till vår säkerhetspolitiska målsättning, uppgifterna till försvarsmakten den operativa doktrinen samt de ingående operativa principerna då begreppet definieras och förklaras.

Med anledning av att jag tidigare uttryckt mig kritiskt till avsaknad av en gemensam dokumenterad syn på begreppet, så har jag med mina tidigare redovisade slutsatser och resonemang sammanställt ett förslag på hur områdesansvaret ur ett Svenskt doktrinärt perspektiv kan se ut. Förslaget redovisas i figur 18.

Begreppen är i grund och botten geografiskt knutet till förbanden. De ingående systemen och funktionerna i förbanden utgör de gränssättande faktorerna för inom vilket område eller yta de kan verka i. Jag anser dock att utvecklingen av förbandens förmågor möjliggör en anpassning till funktionsvisa områdesansvar. Inom ramen för Und / bekämpning så finns det metoder framtagna för nyttjandet av und och bekämpningsområden.¹⁶⁶

Jag hävdar med anledning av tidigare redovisade slutsatser att en anpassad definition av områdesansvar är motiverad för att öka effekten av våra förbands system och förmågor. I min diskussion har jag redovisat hur ett anpassat områdesansvarsbegrepp skulle kunna nyttjas och definieras. I tabellen på nästkommande sida finns samtliga ingående begrepp redovisade i det av mig "anpassade områdesansvaret".

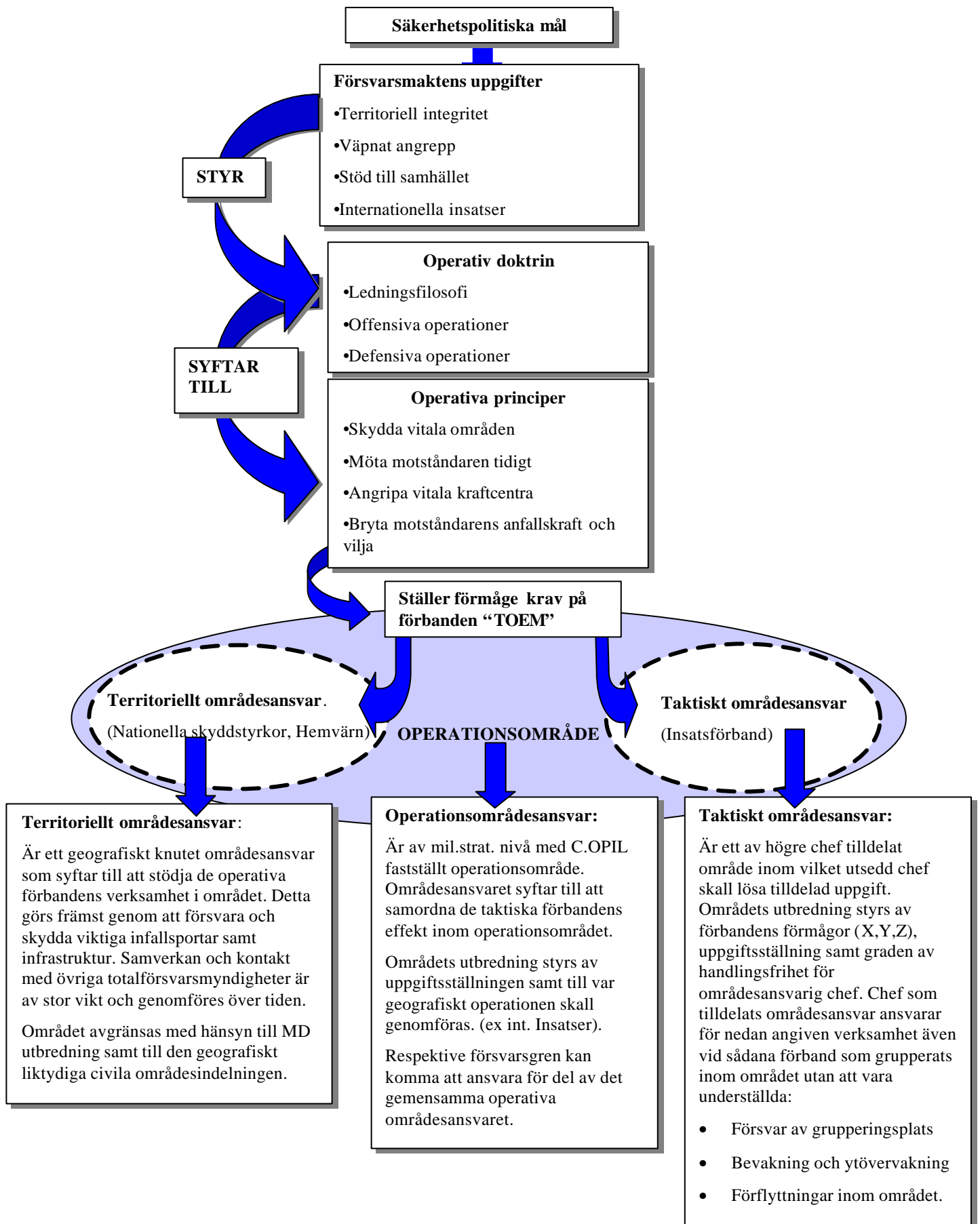
¹⁶⁶ Markstridskoncept 2000. 13.Fördelningen. 1999. Samt Handbok fördelningsstab ATLE -00.

Figur 17. Tabell 3. Utvisande förslag på definitioner av ett anpassat begrepp avseende områdesansvar.

<i>Begrepp</i>	<i>Syfte</i>	<i>Definition</i>
Operationsområde ansvar	Områdesansvaret syftar till att samordna de taktiska förbandens verksamhet inom ett geografiskt avgränsat operationsområdet.	Är av mil.strat. nivå med C.OPIL fastställt operationsområde. Områdets utbredning styrs av uppgiftsställningen samt till var geografiskt operationen skall genomföras. (ex int. Insatser) Respektive försvarsgren kan komma att ansvara för del av det gemensamma operativa områdesansvaret.
Taktiskt områdesansvar	Områdesansvaret syftar till att samordna de i förbanden ingående systemen.	Är ett av högre chef tilldelat område inom vilket utsedd chef skall lösa tilldelad uppgift. Områdets utbredning styrs av förbandens ingående förmågor , uppgiftsställning samt graden av handlingsfrihet för områdesansvarig chef. Chef som tilldelats områdesansvar ansvarar för nedan angiven verksamhet även vid sådana förband som grupperats inom området utan att vara underställda: <ul style="list-style-type: none">• Försvar av grupperingsplats• Bevakning och ytövervakning• Förflyttningar inom området.
Territoriellt områdesansvar	Samordna civil och militär verksamhet för att stödja de operativa förbandens strid	Är ett geografiskt knutet områdesansvar som syftar till att stödja de operativa förbandens verksamhet i området. Detta görs främst genom att försvara och skydda viktiga infallsportar samt infrastruktur. Samverkan och kontakt med övriga totalförsvarsmyndigheter är av stor vikt och genomföres över tiden. Området avgränsas med hänsyn till MD utbredning samt till den geografiskt liktydiga civila områdesindelningen.

<i>Begrepp</i>	<i>Syfte</i>	<i>Definition</i>
Anfallsområde	Samordna anfallsrörelser inom tilldelat område	Enl. definition i AR 2 s.83.
Intresseområde	Möjliggöra alternativplanläggning och att snabbt kunna agera mot uppkomna hot.	Området definieras av respektive förbandschef och utgöres av för honom viktiga områden som kan komma att inverka på stridens förande.
Funktions områdesansvar	Inom respektive funktion samordna funktionens förmågor till ett gemensamt operativt och taktiskt utklarat mål.	Funktionsansvarsområdet kan kopplas till det geografiskt tilldelade områdesansvaret eller endast utgöras av ett funktionellt ansvar inom ramen för en viss uppgift.
Gränser och samordningslinjer	Tydliggöra ansvarsförhållanden mellan funktioner och förband, samt möjliggöra samordnade insatser mot definierade mål med bibehållen egen säkerhet.	Gränser och samordningslinjer definieras i terrängen och på karta. Gränser och samordningslinjer skall kunna utnyttjas flexibelt med bibehållen precision . Tekniska hjälpmedel kan här användas för att erhålla en gemensam uppfattning om gränser och samordningslinjers placering.

Figur 18. Den doktrinära spårbarheten av områdesansvar.

8. Sammanfattning och reflektion

I mitt genomförda arbete har jag lämnat förslag på definitioner och hur dessa kan utnyttjas för våra markstridsförband på en operativ och taktisk nivå. Med redovisat resultat i föregående kapitel kan frågan ställas om resultat är relevant eller ej. Det är alltid svårt att se in i framtiden och försöka analysera hur verkligheten kommer att se ut. Jag anser därför att det är viktigt att ta till sig historiska och tidigare vunna erfarenheter, framför allt då vi i idag under ständiga omstruktureringar försöker skapa nya lösningar på uppkomna problem.

I mitt metodval har jag därför tagit ansats i att försöka koppla begreppet områdesansvar till militärteoretiska och historiska händelser. Mitt resultat visar på ett bekräftande av att områdesansvar och kravet på samordning fortfarande vilar på i stort sett samma grunder som tidigare och kommer att ha sitt berättigande även inom överskådlig framtid. Under hela mitt arbete har jag sökt efter tidigare forskning om företeelsen och begreppet områdesansvar. Som tidigare redovisats har jag ej funnit något tidigare dokumenterat arbete avseende detta. Med anledning av tidigare bristande forskning i ämnet hade det varit relevant att studera ett flertal andra länders reglementen. Till exempel skulle en studie av det Ryska motsvarande begreppet vara intressant att studera. Motivet till att jag endast valde det engelska reglementet var att jag från början såg likheter i att hantera begreppet utifrån Englands geografiskt isolerade perspektiv samt att jag såg fördelar med att jämföra ett NATO lands begrepp och tolkning av områdesansvar ur ett interoperabelt perspektiv. Med det menar jag att England såsom land uppvisar vissa likheter med Sverige, i form av ett territorium omfattande sjö / hav samt med sin geografiska isolation som kan jämföras med konsekvenserna av den Svenska alliansfria och neutrala inställningen.

Min uppsats har avhandlat hur ett områdesansvar skulle kunna utvecklas och omformuleras inom ramen för målbild 2010. Ett annat sätt att belysa denna frågeställning kunde varit i ett mer uttalat framtidsperspektiv.

Jag skulle då kunna ta min ansats i ämnet ur ett RMA perspektiv. Jag anser ändå att det i omstruktureringens tidevarv är av vikt att vi inte glömmer de plattformar och organisationsstrukturer som finns kvar efter omstruktureringen. Det är ju kring dessa system vi skall verka med i överskådlig framtid.

Under skrivandets gång har jag upplevt det som svårt att hantera AR2 då en del av innehållet i sig idag ej längre är relevant. Detta med hänsyn till omstruktureringsbeslutet. Det finns i skrivande stund ingen fastställd operativ doktrin, ej ens ett utkast till detta för våra framtida förband. Här finns ytterligare fog för att vara kritisk till min uppsats och dess resultat. Eftersom jag studerat områdesansvar i ett framtidsperspektiv ställer detta krav på att de antagande jag gjort avseende vapensystem m.m. blir en realitet. Jag anser trots allt att det varit väl motiverat att använda sig av AR2 då den fortfarande är fastställd och gäller som reglemente för användandet av våra förband.

Jag har sett mitt arbete som en utmaning att i denna gråzon som vi befinner oss i kunna ge en vägledning om hur vi skulle kunna tänka oss att utnyttja begreppet områdesansvar. Med anledning av mitt resultat av genomförd studie så finns det all anledning att fortsätta studera områdesansvarets utnyttjande. Följande förslag på vidare studier ser jag som relevant med hänsyn till mitt resultat:

- Genomför en jämförande analys av Rysslands sätt att hantera områdesansvaret i syfte att skapa en bredare kunskapsgrund att stå på då det gäller samordning på taktisk och operativ nivå.
- Ge förslag på hur samordningen av luftrummet skall ledas ur ett markstridsperspektiv och vilka krav detta ställer på organisation, metod och ledningssystem.
- Utveckla metoderna för hanterandet av funktionsvisa områdesansvar med dess inneboende förmågor på taktisk och operativ nivå.

9. Käll och litteraturförteckning

Propositioner och rapporter

Från invasionsförsvar - till insatsförsvar. Försvarsmaktens förslag till utveckling av det militära försvaret - en sammanfattning. Regeringsproposition 1999. (1999/2000:30)

Försvarsmaktsidé och målbild. Rapport 4. Årsrapport från perspektivplanering 1999-2000. M7740-779002

Regeringsproposition 1999/2000:30

Reglementen och bestämmelser

Arméreglemente 2 1995. M7741-100612.

British Army doctrin publication volym 1 *Operation June* 1994.

British Army doctrin publication volym 2 *Command* April 1995.

British Army field manual. *Combined arms operation. Part 2 Battlegroups Tactics.* 1998.

British Army field manual *Combined arms operation. Part 1 Formation Tactics.* 1995.

The British military Doctrin. *Design for Military operations.* 1996.

FM Nomen OP.1998-del 1. Bilaga 1,Nomen Op. Försvarsmaktens operativa planering. HKV OP INRI.

Försvarsmaktens funktions och typförbandsutvecklingsplan. FFUP 2000. Remiss. ATK.

Försvarets författningssamling. FFS 2000:7 Försvarsmaktens föreskrifter om verksamheten vid Försvarsmakten. 2000.

Handbok Fördelningsstab ATLE -00. 2000-02-14. 19630:30487.

Joint Warfare Publication 0-01. *UK Glossary of Joint and multinational terms and definitions.*

Kompendium operationskonst MHS. *"Operativ teori"*.1994. Stockholm.

Nomen F 1974.

Remiss Nomen FM 2000.

Spelkort. Projekt ARTDEMO. *Raketartilleri och Markbaserad robot.* 2000-11-06. Art-reg.

Tryckta källor

Alvesson. Mats, och Sköldberg Kaj. *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur. Lund.1994.

Chandler.G David. *The military Maxims of Napoleon.1995. (1987)*. Translated from the French by Liutenant.General Sir George C.D Águilar. First edition published in 1987 in London. This edition published at Da Capo press New York 1995.

Dupuy, Trevor N. *The evolution of weapons and warfare. 1984*. Published by Da Capo Press New York. 1984.

Evans. David. *War: A Matter of principles*. 1997. Macmillan Press LTD.

Ericsson Lars. Riksarkivets årsbok. *"De Svenska arméerna i Tyskland under Trettioåriga kriget, sammansättning och styrka i krig och fred. s.33-56*. Stockholm. 1998.

Freedman, Lawrence. *War. Napoleon Maximes*. London. Oxford. 1992.

Friman Henrik, och René Johan. *Den operativa krigskonstens grunder*. 2000. Stockholm. Elanders Gotab. Swedish National Defence Collage. Department of Operational Studies.

Griffith.B Samuel. *The art of war*. 1963.Oxford university press London.1963.

Guderian, Heinz. *Panzer Leader*. 1952.Original Published by Da Capo New York 1952. This edition published 1996 at Da Capo New york 1996.

Howard, Michael *War in European history*. London. Oxford. 1975.

Krigsarkivet. *Karl XI Uppmarschplaner för de ständiga truppförbanden i det egentliga Sverige, i meddelanden från krigsarkivet IV.s. 131-212*. Stockholm 1926.

Mellenthin, Von F.W. *Panser Battles*. Ballantine Books. New York 1956.

Mårtensson, Hjalmar (Red). *Von Clausewitz om kriget*. Kommentarer, Definitioner och register.1995. Sammanställning och översättning av Hjalmar Mårtensson. Probus förlag, Stockholm 1995.

Krigsarkivet. *Militärt kring 1905. Militära förberedelser och åtgärder i samband med unionskrisen*. (författare okänd)

Pettersson, Bengt, och Beng, Ooi Kee. *Sun Zis Krigskonst*. 1997. Föreningen för orientaliska studier. Skriftserie 28. 1997. Gotab AB Stockholm

Rimstrand, Torbjörn (Red).*Strategisk läsebok. Militärt tänkande och dess tillämplighet på modern krigföring*. Försvarshögskolan Strategiska institutionen.1997. Nordstedts Tryckeri AB Stockholm 1997.

Rothbrust.K Florian. *Guderian's XIX th Panzer Corps and The Battle of France. Breakthrough in the Ardennes, May 1940.* Published in 1990. Praeger Publisher Westport.

Sullivan.R.Gordon, och Dublik. M. James. *Land Warfare in the 21 st Century.* 1993. US Army War Collage Fourth Annual Strategy Conference. 24-25 February, 1993.

Smedberg, Marco. *Om stridens grunder. Från Waterloo till kryssningsrobotar.*1994. Page one Publishing AB Stockholm.

Ej tryckta källor:

Cedergren. Analysgrupp G. *Erfarenhetsanalys LSÖ 01.* Analysdokument från arméövning 2001

Cedergren, Carell, Magnusson. *Markstridskoncept 2000 - "En idé för hur markstridsfunktionen bör utvecklas".* 13. Fördelningen 1999.

Claesson Michael, och Tirud Ove. Militär teori. *"En nödvändighet för Försvarsmakten och ett ansvar för Försvarshögskolan".* En idéskrift från FHS OPI / Markop. 2001-02-23.

Ström Mats. *Markstridsoperationer 2001 Utkast 1 Operativa Doktriner.* OPIL 2001.

Examensarbete *Operativ teori* Delkurs 1. CHP 99/01 studiegrupp 3. FHS Operativa instutionen.

Internet

ÖCB

Hemsida.http://www.ocb.se/dokument/filer/Svenska_OHpaketet_civila_forsvar_et.pdf. 2001-01-04.

Vetenskapsrådet.<http://www.hsfr.se/Kultur%20%20samhalle/etikregler.htm>. 2001-03-21

Intervjuer

Personlig inspelad och nedtecknad intervju med Övlt Jaak Kallak. ATK. 00-11-16 Enköping

Personligt samtal med Militärhistoriker Lars Eriksson. FHS.01-02-07. Operativa instutionen. Stockholm .

Personlig inspelad och nedtecknad intervju med Övlt Per-Eric Gustavsson. HKV Strat. 00-11-23. Stockholm.

Personlig inspelad och nedtecknad intervju med Genmj Tony Stigsson. OPL. 00-11-21. Stockholm.

Personligt telefonsamtal med Övlt Claes-Göran Dahlqvist. 2001-02-27.

Följande intervju är genomförd 00-11-16 vid ATK Enköping och grundar sig på de gemensamma frågeställningarna för samtliga mina intervjuer.

Den intervjuade var Övlt Jaak Kallak ATK.

1. Vad innebär områdesansvar ?

Man kan ha olika ansvar för olika områden. Detta får ses som en viktig utgångspunkt för den framtida synen på områdesansvar. Begreppet områdesansvar måste dock omidentifieras och omdefinieras med hänsyn till genomförd omorganisation. Vi kommer ej längre att ha förband som tillsammans kan skapa ett heltäckande områdesansvar som tidigare var fallet. I dag har vi inget system eller metod att hantera begreppet områdesansvar.

En idé om det framtida områdesansvarsförhållandet kan vara att skikta områden i olika ansvarsområden på olika ytor. Dock så tror jag att ett grundläggande områdesansvar (motsvarande det vi har idag) kommer att finnas kvar i framtiden. Områdesansvaret kommer då som nu vara reglerat med gränser till förbanden, eftersom detta är en viktig del av samordningen.

Begreppet anfallsområde förekommer i samband med diskussioner om ansvarsområde, men detta begrepp saknar idag en gemensam definition. Begreppet manöverområde förkommer också, och jag tror det härstammar från begreppet anfallsområde.

Ytterligare begrepp som berör ämnet områdesansvar är idag underrättelseområde eller und och bekämpningsområde. Även detta begrepp står idag utan en gemensam och klarlagd definition. Innebär begreppet att jag bara inom detta område skall inhämta underrättelser eller skall jag även kunna genomföra bekämpning inom detta område? Här som sagt finns det inga givna svar idag.

Intresseområde är ett annat begrepp som vi tittar på för att eventuellt kunna använda. Det är ju så att stridsfältet idag men framför allt i framtiden medger större rörlighet och en större förmåga att bekämpa från långa håll. Detta innebär att djupet och ytan på stridsfältet blir mer intressant än tidigare eftersom man från mycket långa håll kan påverka min verksamhet. Motståndaren kan alltså bekämpa mig från ett område som inte direkt berör mig just nu, men som är av intresse för

mig i ett senare skede. Detta innebär att jag direkt vill få information om vad som kan påverka mig. Ta exemplet att du befinner dig på Arlanda. Där löser du just nu en uppgift. Samtidigt har du gjort bedömningen att området kring Östersund är "intressant" för dig, med hänsyn till att man från det området kan påverka dig. Området kring Östersund skulle alltså då kunna utgöra ett intresseområde för dig! Via hemvärnschefen i Östersund skulle du sen exempelvis kunna koppla upp dig för att få information om vad som händer i detta område. Ett intresseområde bör bestämmas av dig själv ej av överordnad chef.

2. Varför behövs gränser mellan förband?

Gränser syftar till att underlätta samordning. Rent praktiskt så är det även en säkerhetsaspekt, så att man undviker vådabeskjutning. Problemet med gränsdragningar är att gränsens placering på kartan kan inverka på DUC lösande av uppgiften. Regler för hur gränser skall dras måste finnas definierade. Detta finns beskrivet i AH 4.

Tekniken kommer att underlätta utnyttjandet av gränsdragningen eftersom gränsen grafiskt ritas på ett gemensamt ledningsunderlag. Detta underlag finns tillgängligt i alla fordon via ledningssystemet. Alla kommer då att ha samma information om var gränsen går och kan agera utifrån detta.

Som jag tidigare nämnde så är gränser underlag för samordning på stridsfältet. Det finns två sätt att samordna verksamheten på. Det ena är i tiden det andra är till rummet. Genom att tidsseparera verksamhet kan man samordna och genom att avdela geografiska områden med tydlig ansvarsfördelning kan man också samordna. Gränser används även av alla andra arméer och innebär därför att vi också måste nyttja detta system med hänsyn till interoperabiliteten. Vi i Sverige kan inte ensamma hitta på något annat sätt att samordna verksamheten.

3. Vilka militärteoretiska faktorer kan sägas utgöra en grund för behovet av områdesansvar ?

Stridens grundelement och dess krav på samordning.

4. Hur kommer ansvarsfördelningen mellan operativa förband och MD regleras?

Vet ej ! Det är ej utklarat idag. MD kommer troligtvis att vara de territoriellt ansvariga.

5. Hur kommer den civila verksamheten med de militära förbanden att regleras?

MD är ansvariga för Civil samverkan. Divisionen kommer inte att kunna samverka med alla Sveriges kommuner själv. Detta måste lösas av MD'na. Dock kommer Divisionen och dess brigader att ha en kontaktyta till de lokala myndigheterna (kommunerna) när man väl uppträder i ett område. Innebörden av detta är att när Divisionen sätts in i ett visst område så måste kontakter och civil samverkan vara klar, eller i alla fall vara påbörjad.

6. Vilka är de största skillnaderna på dagens stridsfält jämfört med morgondagens?

Det är DBA! Vi har idag tex. på MekB 9 vår modernaste bataljon. Denna bataljon kostar ca 2.5 miljarder i materiel och utrustning. Detta moderna och slagkraftiga system har dock ingen förmåga att se om det tex. står en stridsvagn eller ett pansarskyttefordon bakom nästa krön. Förmågan att skaffa sig information på stridsfältet kommer att vara avgörande. Tänk dig själv! Om du visste var fienden står inför din framryckning skulle du lätt kunna anpassa ditt uppträdande till din fördel. Du skulle kunna köra i 70 km/h i de områden som var fiendefritt och kunna kraftsamla dina förband på kort tid till de områden du vill slå ihjäl fienden på. Det handlar om informationsläget och underrättelserna på stridsfältet.

UAVérna är ett tekniskt system som man kan använda för detta ändamål. UAV'n skulle kunna flyga ett antal kilometer framför den framryckande bataljonen och i realtid länka en lägesbild av stridsfältet till befäl och manskap. På så sätt skulle

man kunna undvika obehagliga överraskningar och slippa framrycka växelvis, avdela understöd och göra "onödiga" observationshalter.

7. Vilka vapensystem är de dominerande på det framtida stridsfältet?

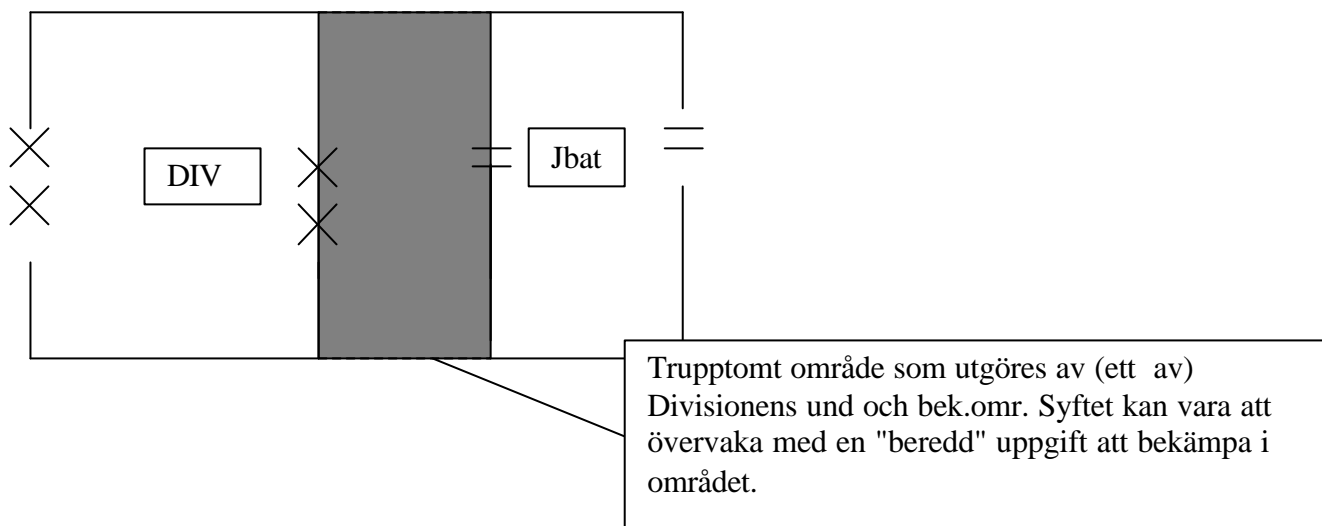
Vi kommer att inom en 10 års period ha kvar de markstridsförband som vi idag har.

Det som eventuellt kan tillkomma i detta tidsperspektiv är marksensorer.

8. Hur kan den geografiska ansvarsfördelningen (områden) se ut i ett framtidsperspektiv? (Är en geografisk ansvarsfördelning nödvändig? Eller kan ansvarsfördelningen ses mot bakgrund av funktioner?)

Min uppfattning är att vi kanske skall tillämpa dagens tolkning av områdesansvar, samt tillföra nya begrepp / områden. Vi har tidigare pratat om Und och bekämpningsområden, intresseområden. Dessa områden kan allteftersom striden fortgår komma att ändra innebörd. Ex om en Brigad skall anfalla in i ett UBO (Und och bekämpningsområde) för att lösa en uppgift, så blir det området definierat som anfallsområde för brigaden och ändrar då på så sätt betydelse.

Jag kan tänka mig att ett områdesansvar kan se ut så här:

9. Hur bör markstridsförbanden använda stridsfältet i framtiden inom ramen för stridens grundelement?

Vi kanske inte skall åka runt och jaga fienden för att slå honom utan att ta terräng för långtskjutande vapensystem och därefter skydda dessa. Oavsett vilket så måste vi bibehålla vår grundläggande förmåga i att slå en på marken framryckande fiende.

10. Vilka faktorer är det som påverkar och motiverar en geografisk indelning av områdesansvar?

Geografiska ansvarsområden tilldelas med hänsyn till att få klara och entydiga ledningsförhållanden. I detta ingår det att en chef utses som ansvarig inom ett visst område med en tilldelad uppgift.

Områdesansvar innebär att man skall kunna ytövervaka sitt område och därigenom kunna hantera sin motståndare. Dessutom är det so tidigare sagts att det innebär en säkerhetsaspekt för förbanden. Dessa vet var eget och sidoordnade förband befinner sig, vilket minskar risken för vådabeskjutning.

Geografiskt tilldelade områden bygger även på att man endast hade/har förband eller människor att nyttja som censorer. Dessa placerades ut över ytan för at möjligöra en heltäckande ytövervakning. Idag finns det tekniska hjälpmedel för att lösa dessa uppgifter. Exempelvis UAV, markcensorer, eller markradar (fältradar).

Följande intervju är genomförd 00-11-23 vid HKV och grundar sig på de gemensamma frågeställningarna för samtliga mina intervjuer. Den intervjuade var Övlt Per-Eric Gustavsson. Stf C Strategiavdelningen HKV.

1. Vad innebär områdesansvar ?

Områdesansvar i militäroperativ mening innebär egentligen att man fördelar ansvar mellan chefer i syfte att samordna verksamhet; underförstått åstadkomma synergieffekter men också undvika vådabeskjutningar. Områdesansvar innebär ansvar i flera dimensioner. För ett markstridsförband både på markytan och i omgivande lufthav. Detta innebär att man genom tilldelad uppgift och "volym" ger chefen handlingsfrihet inom denna volym att självständigt lösa sin uppgift. Områdesansvar innebär också att förbanden som finns inom hans område ställs under hans befäl och att han ansvarar för samordning av skydd och bevakning.

Om utsedd chef inte kan ta ansvar för hela volymen måste man fråga sig vad som då är innebörden av ett områdesansvar. Om framtida strid inte primärt syftar till strid om territorium utan istället om mål i olika funktioner (som i vissa fall är fysiska och permanent eller momentant finns inom visst territorium) så kanske begreppet områdesfrihet bättre stämmer in än det gamla begreppet områdesansvar?

Man måste fråga sig var områdesfriheten / områdesansvaret kommer att finnas. Med hänsyn till uppgifter och var / när dessa uppstår på en konfliktskala kommer handlingsfriheten att förändras. I vissa fall kommer handlingsfriheten att finnas på högsta politiska nivå, där till och med statsministern beslutar om insats. Jämför våra ubåtsjaktssituationer på 1980-1990 talen. I andra fall kommer handlingsfriheten att vara decentraliserad mycket långt ner i insatsorganisationen, på enskilt system eller plutonsnivå (motsv.). Även i vårt framtida nätverkscentrerade försvar kommer ansvaret att fördelas hierarkiskt men innebär inte alltid att hela kommandokedjan erfordras för att vi ska kunna åstadkomma en insats.

Områdesansvaret kommer att pulsera kraftigt beroende på vilken situation vi befinner oss i och kommer även att styras av förbandets förmåga, det vi idag kallar TOEM.

För att kunna få ett sammanhang i synen på det framtida stridsfältet och den möjlighet till fördelning av områdesansvar med de volymer av förband vi har idag så måste vi tillfoga det som kallas DBA (Dominant battlespace awareness).

Genom att sammankoppla och bearbeta information från t ex flygande radar, satelliter, aerostater, UAV, marksensorer, förband och enskilda människor får vi en gemensam lägesbild. Den ska vi kunna koppla till områden där vi vill nå effekt. Detta (DBA) skall vi förverkliga inom ca 10-15 år. För att fullt ut kunna utnyttja denna förmåga krävs dessutom mycket bättre operativ rörlighet och förmåga till långräckviddiga precisa insatser än de vi har idag.

2. Varför behövs gränser mellan förband?

Gränser är till för att just klara ut ansvarsförhållanden på slagfältet. De det handlar om är samordning mellan förband. Gränserna finns idag både i X, Y och Z led. Gränser behövs egentligen bara då man har kontaktytor mellan förband, det vill säga att förbanden ömsesidigt eller enskilt kan påverka andra egna förband, allierade eller civila. Flera förbands geografiska område (volym) måste anpassas till eller samordnas med varandra. Om det exempelvis inte finns någon eller något som kan ta ansvaret för min vänstra flank kommer en gränsdragning där inte ha någon reell innebörd annan än den att högre chef är beredd att ta risker från det hållet.

3. Vilka militärteoretiska faktorer kan sägas utgöra en grund för behovet av områdesansvar?

Det är väl det som uttrycks i fråga 1 och 2!?

4. Hur kommer ansvarsfördelningen mellan operativa förband och MD regleras?

MD har det grundläggande ansvaret att samverka med övriga aktörer inom tilldelat område. Därmed underförstått att samverkanskanaler är tillgängliga och funktionella med de övriga totalförvarsaktörer.

I de fall militära operationer under ledning av C OPIL genomförs inom ett eller flera MD skall den (de) kunna biträda C OPIL med denna samverkan. Dessutom har MD unika kunskaper om eget distrikt som C OPIL behöver vid lösande av uppgifter. MD har begränsade operativa ledningsresurser och förväntas inte självständigt kunna leda operativ verksamhet utöver begränsade TI- och SS-insatser. C OPIL leder i princip all operativ verksamhet.

5. Hur kommer den civila verksamheten med de militära förbanden att regleras?

Inom avdelat operationsområde är C OPIL ansvarig för samverkan i området, men stöds av MD. (se ovan)

6. Vilka är de största skillnaderna på dagens stridsfält jämfört med morgondagens?

Stridsfältet kommer att vara ännu mer komplext än tidigare. Civila och militära mål och insatser kommer att vara mer sammanflätade än i dag. Med hänsyn till våra resurser och en motståndares uppträdande så kommer det att vara svårt att urskilja vad som är rent militära, polisära eller civil insatser. Detta beror på att den hotbild vi under överskådlig tid ser framför oss ryms inom ett spektrum där det varken är fred eller fullskaligt krig utan allt däremellan. Vi tror inte vi inom kommande tio år kommer att hamna i ett totalt krig i en konflikt som berör vårt territorium. I och med detta så kommer det vara mycket svårt att definiera var på konfliktskalan vi befinner oss. Detta leder till att vi måste förändra vårt synsätt avseende ledning och samordning av våra stridskrafter och hitta nya samverkansformer med övriga totalförsvarsmyndigheter. Även om nya synsätt kan leda långt innebär utvecklingen sannolikt att vissa lagtexter måste ändras för att juridiskt göra det möjligt för FM att i framtiden lösa dessa uppgifter. Vi kommer exempelvis inte ha råd med dubbla organisationer, en för militärt bruk och en annan, med samma realkapacitet, för ickemilitära uppgifter. Istället måste vi hitta gränsöverskridanden att fortsättningsvis, lösa de uppgifter som respektive organisation idag är bra på, oavsett konfliktnivå.

På det "gamla" stridsfältet så uppträde egentligen, om man hårdtrar det, totalförsvarets resurser var för sig. Inom varje del löste man sina förutbestämda uppgifter enligt gällande planläggning. På morgondagens stridsfält så kommer den breddade hotbilden och problemet med var på konfliktskalan en kris/krig utbryter, göra att de förut klara gränserna mellan respektive organisation blir motverkande. Vi måste alltså, tror jag, i framtiden mer integrerat med andra organisationer i samhället kunna uppträda och lösa uppgifter tillsammans på stridsfältet. Detta ställer krav på ny syn på detta med områdesansvar.

7. Vilken funktion kommer att vara den mest viktiga på det framtida stridsfältet?

Det finns inget entydigt svar på den frågan. Vi måste dels acceptera den tekniska utvecklingen dels acceptera de politiska kraven i framtiden. Krig är en produkt av sin tid. Agerandet har alltid varit en funktion av nya idéer, taktikanpassning, teknik- och materielutveckling samt kunskaper. Vi kommer sannolikt att måsta fortsätta den trenden intill dess vi kan lösa våra konflikter utan att ha ihjäl varandra eller slå ut våra motståndares kraftcentra.

Framtida krig kommer att vara signifikant annorlunda än det vi vant oss vid. Det kommer att omfatta inte bara nya kapaciteter utan också nya konfliktmiljöer. Miljöer som är materiella och immateriella. Jag menar till exempel den globala och tämligen anarkistiska IT-världen. Vem äger den? Vi kommer i alla fall att utnyttja den för såväl intraoperabla syften som för att angripa en angripare.

Nätverkscentrerat är den term som bäst beskriver hur vi kommer att vara organiserade och hur vi kommer att slåss i den IT-värld vi redan är inne i.

Jag tror att framtidens krig kommer att vara mer begränsade, mer precisa och mer oblodiga. Mänskligheten och dess folkvalda kommer förhoppningsvis att inse det vansinniga att gå loss med ett tredje världskrig. Istället blir FM en del i en med andra stater och/eller organisationer sammanflätad säkerhetspolitik.

Det är ingen enskild funktion som kommer att dominera. Det är viktigt att det blir och råder jämn balans mellan verkan, lägesuppfattning och operativ/taktisk ledning. Det ena kan inte utesluta det andra.

Förut tvingades vi ha en mycket stor verkansdel för att kunna verka över ytan. Detta var anpassat till de tekniska förutsättningarna och det kalla krigets krav. Redan idag både medger och framtvingar teknikutvecklingen andra lösningar. Istället för kvantitet så måste vi satsa på kvalitet. Vi måste kunna hantera informationen på stridsfältet, och i samband med detta snabbt och effektivt hitta och utnyttja möjligheter och åstadkomma avsedd verkan.

Den väsentligaste funktionen på det framtida stridsfältet utgöres egentligen av människan. Trots alla tekniska hjälpmedel så är det fortfarande människor som för kriget och fattar besluten. Det är hos människan själva viljan finns att påtvinga en motståndare sin vilja. Detta kan tekniken inte lösa åt oss, däremot måste vi acceptera teknikutvecklingen och dra nytta av den.

Andelen långräckviddiga precisa vapen, vilka inte nödvändigtvis måste vara dödliga, kommer att öka. Detta kommer bland annat att innebära minskat beroende av till numerären stora väpnade styrkor jämfört med tidigare. Även om Det Kalla Kriget fortfarande hade pågått så hade vi av teknikutvecklingsskäl tvingats reformera våra stridskrafter enligt trenden kvalitet före kvantitet.

Eftersom utvecklingen snarare accelererar så måste vi acceptera nya synsätt på anskaffning. Istället för att som tidigare köpa stora serier och binda oss för mycket lång tid så måste vi utrusta oss för det som beredskapen, utbildningen och PARP-målen kräver. Övriga medel måste vi avsätta för att utveckla ett nytt lednings och lägesuppföljningssystem runt vilket vi efterhand kan bygga verkansdelar.

8. Vilka operativa imperativ passar bäst in på det framtida stridsfältet?

Det finns ett antal ledord jag skulle vilja nämna i sammanhanget.

Flexibilitet: Att kunna bibehålla handlingsfrihet över tiden och att kunna påverka en motståndares svaga punkter när tillfälle bjuds.

Lokal överlägsenhet: Att vi kan bestämma var vi vill göra upp med motståndaren och i denna slagfältsvolym kunna vara överlägsen i alla funktioner. Detta innebär inte att man nödvändigtvis måste göra detta med det vi idag kallar markstridsförband. Dessa förband kommer inte att inom rimliga tidsrymder kunna förflytta sig och leverera verkan i målet.

Snarare är det så att vi med långräckviddiga system snabbt kan påverka utvalda mål vilka har ett inbördes sammanhang.

Manöverkapacitet i alla medium *Det vill säga att vi med precision samtidigt och inbördes samordnat kan uppträda på marken, i luften, på ytan och under ytan, samt ha en anpassad logistikfunktion till detta.*

Skydd - överlevnadsförmåga: *I vid bemärkelse. Förbanden måste över tiden kunna skyddas för att vid behov och tillfälle snabbt kunna verka. Dessutom måste förbanden även i framtiden kunna återhämta och vila utan att bli utslagna.*

Överlägsenhet mot motmedel: *Vi måste ha system som ligger före motståndarens utveckling så att vi över tiden är farliga för en motståndare. Detta har även en avskräckande effekt då vi inte är i direkt konflikt med någon.*

Hög autonomitet: *En anpassad logistik för våra förband*

Info.op: *Kommer att vara lika viktigt som att fysiskt kunna bekämpa mål.*

Hög kvalitet i våra stridskrafter: *Detta berör främst förmågorna eld, skydd, rörelse. Vi måste ha förband som står rustade för att klara av en stridssituation. Det är djupt oetiskt att inte se till att våra förband och soldater har tillgång till den bästa materielen och en bra utbildning.*

ROE: *Detta begrepp måste vi ta till oss och utveckla efter våra behov. Framtiden innebär att beslut om insats både kan tas av statsministern själv, men också av förbanden längst fram på stridsfältet. Det kanske till och med är så att en enskild soldat kan utlösa ett bekämpningsförlopp med all den information som han har tillgänglig, och möjlighet att sända information och order vidare. Detta måste då självklart regleras med tydliga regler för när och hur vi får och skall öppna eld. Det bästa kanske är att klara ut vad vi inte får göra i sammanhanget.*

9. Hur kan den geografiska ansvarsfördelningen (områden) se ut i ett framtidsperspektiv? (Är en geografisk ansvarsfördelning nödvändig? Eller kan ansvarsfördelningen ses mot bakgrund av funktioner?)

Den geografiska ansvarsfördelningen är inte ett måste utan kan mycket väl vara knuten till en funktion. Geografin eller terrängen kan i sammanhanget vara utan betydelse. Det viktiga är att vi på en bestämd plats kan verka när vi vill. Det är också viktigt att vi bibehåller handlingsfriheten med våra förband och inte knyter upp dem i geografiskt bundna områden som kräver en massa tid och resurser för att samordnas. Dessutom kanske det inte är på den platsen vi nu är grupperade på som vi skall slåss?

10. Hur bör markstridsförbanden använda stridsfältet i framtiden inom ramen för stridens grundelement?

Med teknikens hjälp och med de vapensystem vi kommer att ha så tror jag det är viktigt att vi slåss på ett större avstånd från motståndaren än vi gör idag. Vi behöver inte ge oss in i stora klassiska slag, utan kan påverka motståndaren innan detta sker. Bäst är det ju om vi tidigt kan hitta hans svagheter eller kraftcentra och påverka honom på eget territorium.

Verkansförmågan måste ses i ett vidare perspektiv. När vi pratar om eld så är det egentligen bekämpningsförmåga det handlar om.

Detta kan innebära ett spektrum av bekämpningsförmågor, från stridsvagnskanonen till långräckviddiga bekämpningssystem till elektronisk bekämpningsförmåga eller informationskrigföring.

11. Vilka faktorer är det som påverkar och motiverar en geografisk indelning av områdesansvar?

I vårt "gamla" försvar hade vi en organisation och förbandsmassa för att kunna försvara hela Sverige. På senare tid förändrades detta till att kunna försvara eller möta en angripare i en riktning. Sveriges territorium var då indelat i territoriella ansvarsområden som kompletterades med operativt uppträdande förband. I dag och i morgon har vi inte denna möjlighet, och då är det fånigt att tilldela områden till chefer som inte har resurser att lösa sina uppgifter inom detta område.

- Vad är områdesansvar värt om du inte kan göra något med det ? Ett ansvar ställer krav på ett antal förmågor för att kunna lösa sin uppgift.

Områdesansvar måste sättas in i sitt sammanhang. Vi kommer aldrig ha så många förband så att vi med trupp kan finnas överallt samtidigt.

12. Vilka möjligheter och eventuella begränsningar finns då man tilldelar ett förband eller funktion ett ansvarsområde?

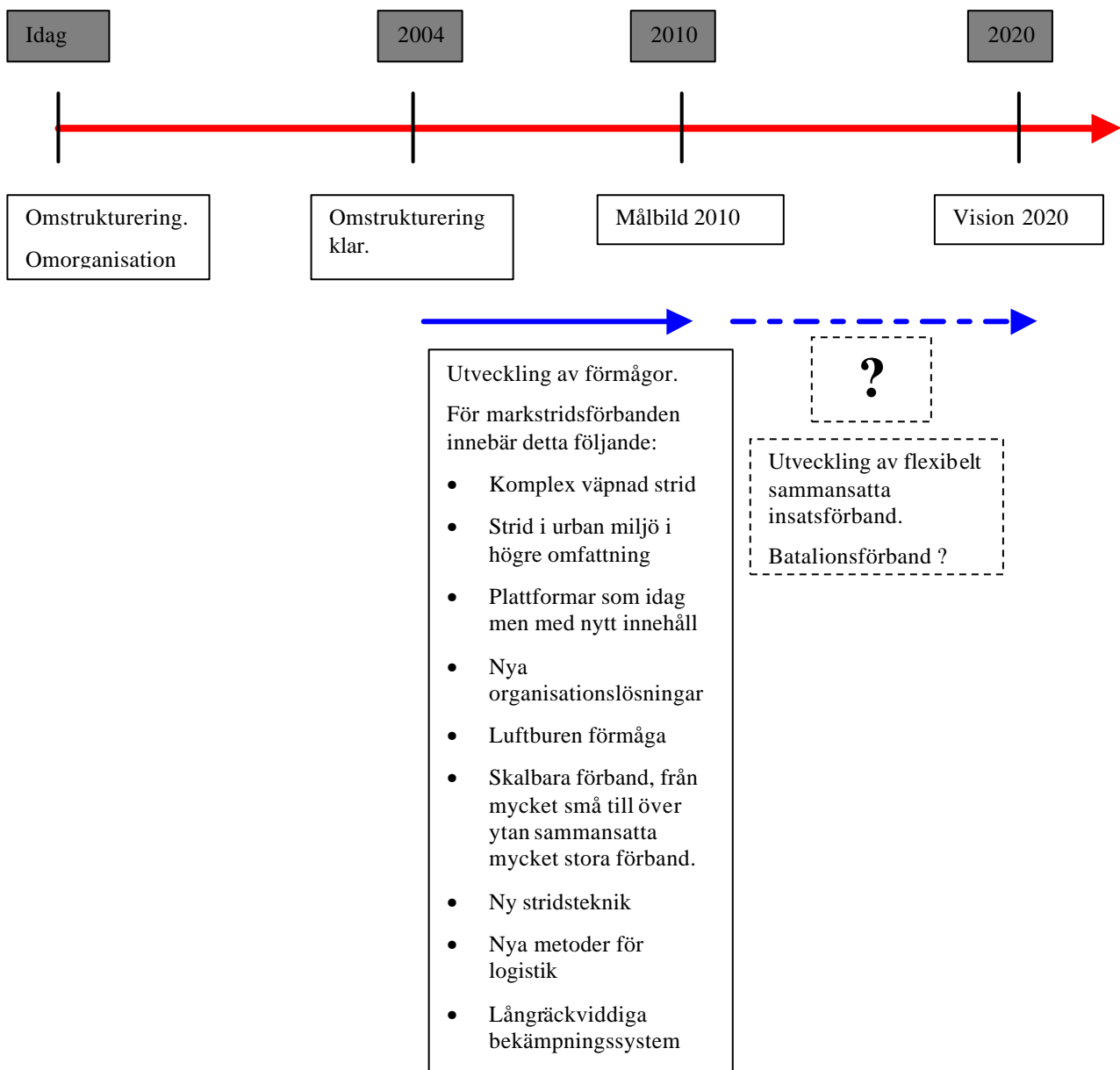
Ett geografiskt områdesansvar löser inte problemet i sig för att lösa en uppgift. Däremot ger det en möjlighet att minska friktionerna på stridsfältet.

13. Vad innebär FMI 2020 med målbild 2010?

Varje år utvärderar vi omvärldsförändringarna . Denna utvärdering utgör vårt utgångsvärde för via olik genererade troliga framtida strategiska händelseförlopp utarbeta FM vision och målbild. I och med att vi uppdaterar vår omvärldsuppfattning årligen så "skjuter" vi på rörligt mål. Detta innebär att det inte är någon rakbana till 2010 eller 2020, utan dessa tidpunkter är så som vi idag uppfattar utvecklingen. Om ett år kommer vi kanske ha en annan uppfattning om vad vi måste kunna vid dessa tidpunkter. Utvecklingen idag går så fort att det är omöjligt att förutse var i tid saker och ting kommer att vara realiserbara.

Den målbild som nu gäller består av två delar. Den ena delen det vi tar med oss från dagens FM och som bär mot framtiden, exempelvis mekaniserade förband. Den andra delen är det nya som komplement till den gamla organisationen (det som idag är kvar). Det förklaras enklast med ny lednings- och informationsbearbetningsförmåga och ökad andel långräckviddiga bekämpningssystem. Till detta skall vi tillföra förmåga att snabbt och i luften kunna flytta mark/amfibiestridskrafter från ett operationsområde till ett annat. Att landvägen flytta stora markförband tar minst 3-4 dygn och kräver mycket resurser, framförallt underhållsresurser på den plats vi kommer till. Vi skall alltså behålla JAS, ubåtar, stridsvagnar, kustkorvetter mm men kommer sannolikt att organisera dem på annorlunda sätt; men framförallt leda dem på annorlunda sätt. Vi skall ha en överlägsen kapacitet i det rummet vi väljer att slåss i.

Vi kommer alltså vid 2010 ha den plattform av förband och förmågor som vi har idag, kompletterat med en luftburen förmåga, system för att bearbeta och sända information, underrättelser, samt ett gemensamt system för att leda våra förband. På markstridssidan kommer vi förhoppningsvis att ha långräckviddiga markmålsbekämpande system.

Följande intervju är genomförd 00-11-21 vid Operationsledningen i Stockholm och grundar sig på de gemensamma frågeställningarna för samtliga mina intervjuer.

Den intervjuade var Gen.mj Stigsson Chef Opl.

1. Vad innebär områdesansvar ?

Områdesansvar innebär att du som chef för området har ansvaret för samordningen inom området. Om ett förband skall gruppera inom ditt område är det du som chef inom området som tilldelar grupperingsplats. Det grupperade förbandet lyder under ansvarig områdeschef även vad gäller skydd och bevakning.

Inom vilken ram pratar vi om områdesansvar ? Pratar vi om områdesansvar utifrån att kunna avvärja luftlandsättning, pratar vi områdesansvar för ett pågående anfall, alltså anfallsområde? (Frågan skall ses från ett allmänt perspektiv då det nu föreligger divergerande uppfattningar om vad begreppet / begreppen egentligen innebär).

Oavsett om du är grupperad eller avvärjer luftlandsättning eller anfaller, så anser jag att om du har ett områdesansvar, så är det du som ansvarar för samordningen av den verksamhet som bedrivs inom detta område, och att det är du som har ansvaret för att ordna skydd bevakning mm inom detta område. Detta anser jag vara ett områdesansvar.

-Vad är din uppfattning ombegreppet anfallsområde?

För mig innebär det att alla förband som kommer inom ett förbands anfallsområde lyder under den chef som är under anfall. Detta är också ett sätt att förhindra vådabeskjutningar, det vill säga att förbanden inte kan framrycka utanför sitt tilldelade anfallsområde. Innebörden av detta är att det inte skall förekomma några andra anfallande förband än dina egna förband inom området. Det kan dock mycket väl vara så att det finns andra förband grupperade inom tilldelat anfallsområde. Dessa förband kan exempelvis ha en försvarsuppgift. Dessa förband skall därför underställas den anfallande chefen allteftersom anfallet framskrider i området.

Anfallsområde är ett sätt att klara ut lydnadsförhållande och att undvika vådabeskjutning. Detta är ett anfallsområde för mig.

2. Varför behövs gränser mellan förband?

De behövs för att tydligöra ansvarsförhållanden och att undvika vådabeskjutning samt för att utnyttja förbandens bedömda kapacitet. Förbandens kapacitet styrs av TOEM. Exempelvis, om du avdelar ett anfallsområde till en bataljon så kan du inte ge honom ett område på fyra-fem mil, utan området du avdelar är ungefär lika stort som TOEM säger att förbandet skall klara av.

Gränser får inte ses som en fix sak, utan detta är punkter på karta och i terrängen som satts upp då ordern ges. Därefter är det händelseutvecklingen som påverkar om du skall ändra gränserna eller inte, och då är det högre chefs ansvar att kontinuerligt reglera ansvarsförhållanden / ändra gränserna då du är under anfall.

3. Vilka militärteoretiska faktorer kan sägas utgöra en grund för behovet av områdesansvar ?

Frågan togs ej upp.

4. Hur kommer ansvarsfördelningen mellan operativa förband och MD regleras?

Egentligen tycker jag att MD'na borde lyda under OPIL. Den operativa insatsledningen har att svara för alla operativa insatser inom landet och internationellt. MD'na har ju ett område som är ett fast område. Deras uppgifter skall ses utifrån ett perspektiv att samordna verksamheten inom ramen för stöd till dom andra operativa förband som vi sätter in inom området, samt stödja OPIL med att samordna civil verksamhet. Att sammanhålla den civila verksamheten skall OPIL göra. Vi är de enda som kan se det här ur ett riksperspektiv. Typexemplet är nu de pågående översvämningarna. Det är nu översvämningar i MDM, och MDS. Då kan inte MD syd ta alla broar som ING 2 har bara för att ING 2 ligger i MDS område. Med hänsyn till detta måste vi ha en riksomfattande ledning, där vi då fördelar ut uppgifter och resurser. I detta perspektiv och då vi har begränsade

resurser går det inte att MD självständigt avgör var broarna skall läggas, detta kan ju till och med vara ett regeringsbeslut.

Vi kan inte, och skall inte sitta och bestämma om vi skall offra kommun A eller kommun B. Detta skall vara föremål för ett politiskt beslut. När det beslutet sedan är fattat skall vi effektuera det beslutet. Utifrån ett totalt samordnat perspektiv så tycker jag att OPIL skall ha det rikstäckande ansvaret, både när det gäller operativa insatser och när det gäller samordning av den civila verksamheten.

MD skall svara för samordning med de civila delarna och leda de nationella skyddsstyrkor som är grupperade inom deras område. Men så fort det blir en mer omfattande verksamhet så skall vi leda den. MD har heller ingen ledningskapacitet att utöva rörlig ledning mellan sig själv och uppträdande brigader i området.

5. Hur kommer den civila verksamheten med de militära förbanden att regleras?

(Se även fråga 4)

Den långsiktiga kontakten med de civila myndigheterna har MD. Den riksomfattande kontakten den har vi i OPIL. Genomförs en operation inom ett område då övertar vi ansvaret för operationen i området, och då stödjer MD oss vad det gäller samverkan med de civila myndigheterna. I fredstid kan det vara så att vi stöttar MD med civil samverkan på riksnivå som jag tidigare beskrev med anledning av översvämningarna. Vid sådana tillfällen måste någon föra diskussionen med regeringskansliet och centrala verk, denna uppgift åligger OPIL.

6. Vilka är de största skillnaderna på dagens stridsfält jämfört med morgondagens?

Allting tyder på att du har en bättre förmåga till underrättelseinhämtning och informationshantering. Sensorer av diverse slag, UAV, sateliter, mm gör att såväl vi som en motståndare har en större förmåga att följa vad som händer på stridsfältet. Vi kommer i framtiden att ha en bättre förmåga att i förhand veta var fiendens förband är och vad han gör.

Förmågan att sprida information ökar, det innebär bland annat att vi lättare och säkrare vet var vi finns, var fienden finns och vilka ordrar vi ger och har gett.

Vi kommer att ha en bättre rörlighet på våra förband. Systemen ingående i förbanden kommer att ha en ökad förmåga till rörlighet.

Jag vill i sammanhanget höja ett varningens finger för de nya dokument som försvarsmakten ger ut. I det gamla systemet finns det en liten informationsring och en liten ledningsring med en stor verkansring. Nu ritar vi dessa ringar som tre lika stora ringar. Den enda gången jag kan hålla med om att det kan vara ett bra sätt att rita på detta vis kan vara om man skall visa en ökande betydelse av informationsteknologi och ledning. Om man skall se det utifrån ett perspektiv som strid, så är det felritat. Jag hör alltför ofta att de gamla plattformarna är omoderna i den nya flexibla hotbild som växer upp. Jag kan inte fatta detta. Ska du bekämpa ett markförband så är det samma system som vi använt tidigare som vi måste använda nu också. Det är alltså stridsvagnsförband, mekaniserade förband, attackhelikoptersystem, CAS, långräckviddiga bekämpningssystem. Det finns inget annat hokuspokus som är operativt just nu. På sikt kan vi kanske få fram smarta bomber som slår ut all teknologi inom ett område, men dessa system är inte operativa just nu. Och även om de nu skulle vara operativa så förväntar jag mig då att dessa system anpassas på ett sådant sätt att du har ett reservförfarande. Till syvesnes och sist så har du ju inte fått fienden att ge upp bara för att du slår ut ledningssystemet. Oavsett vilken teknologi eller tekniknivå vi uppnår så skall någon ut med klubban och slå ihjäl någon annan och det kan vi bara göra med gamla beprövade metoder. Och här är verkansbiten lika omfattande och betydelsefull som den alltid varit innan.

Om du ställer dig frågan: -skulle du vilja ha ett så bra ledningssystem så att du kan prata med dina chefer var dom än befinner sig i realtid, så säger alla JA.

Om du ställer frågan: - skulle du vilja ha ett underrättelsesystem som innebär att du kan hålla reda på var fienden är och var han än befinner sig, och du kan få detta i realtid, så svarar du naturligtvis JA. Men det ersätter ju inte det andra. Det vill säga, när du vet var fienden befinner sig, och när du nu kan tala om för någon vad han skall göra, skall du då inte ha något verkanssystem som kan effektuera verkan?

Detta är naturligtvis en balansfråga men verkansdelens betydelse kan man aldrig ta bort. Du har ingen nytta av att veta att det kommer kryssningsrobotar om du inte har förmåga att skjuta ner den!

7. Vilka vapensystem är de dominerande på det framtida stridsfältet?

Långräckviddiga bekämpningssystem krävs för att kunna genomföra strid på det framtida stridsfältet. Både på marken och i luften. Vi har ingen strategisk eller operativ underrättelsetjänst idag. Detta krävs framför allt i ett internationellt perspektiv. Ska vi kunna uppträda på den internationella arenan så måste vi ha förmåga att inhämta underrättelser i exempelvis KOSOVO. Detta får inte vara något onaturligt. Vi måste därför ha operativa eller strategiska underrättelseresurser att sätta in i dessa områden. Detta i syfte att kunna serva förbanden med underrättelser och "force protection".

Vi måste även ha en bättre strategisk transportförmåga. Vi har idag en hygglig operativ förmåga, men vi har ingen bra strategisk transportförmåga.

8. Hur kan den geografiska ansvarsfördelningen (områden) se ut i ett framtidsperspektiv? (Är en geografisk ansvarsfördelning nödvändig? Eller kan ansvarsfördelningen ses mot bakgrund av funktioner?)

Ansvarsområdet kan både ses mot bakgrund av ett förbandsknutet ansvar och ett funktionsknutet ansvar. Men det betyder ju olika saker. Om du har ett underrättelseinhämtningsområde så innebär det ju inte att du svarar för skyddet inom detta område. Då ansvarar du för att inhämta underrättelser inom området. Detta måste man klara ut, vad menas med dessa begrepp. Jag kan mycket väl tänka mig att det finns andra område som kan knytas till ett ansvarsområde.

Du kan inte låta förbandet få ett ännu större område bara för att allting skall rymmas inom förbandet område. Det gäller verkligen att klara ut och att vi definierar vad vi menar med exempelvis ett bataljonsområde, vad är ett underrättelseområde och så vidare.

Områdesansvaret måste vara kopplat till en förmåga, det är ingen idé att du har ett stort område om inte förbandschefen, och den som har att svara för funktionen har förmåga att lösa uppgiften. Om du ställer ett förband i Skåne skulle du kunna säga att Skåne är förbandets områdesansvar därför att det inte finns några andra förband där. Detta förfarande är ej rimligt då det ej står i paritet med förbandets förmåga att lösa uppgiften inom tilldelat område.

Har du exempelvis en division med en underrättelsebataljon och du har ett antal brigader, så kan du avdela underrättelseområden inom ramen för vad respektive enhet har för förmåga. Telespaningsområde kan vara större till ytan men kan inte vara större än vad systemet i sig har för förmåga att verka.

Det viktiga i sammanhanget är att klara ut vad jag vill uppnå inom tilldelat område med de resurser som står till förfogande.

9. Hur bör markstridsförbanden använda stridsfältet i framtiden inom ramen för stridens grundelement?

Jag har svårt att se att markstridsförbanden skulle ha andra uppgifter än de vi har idag. Uppgifterna kommer förmodligen att ställas till förbanden som vi gör idag. Det vill säga att försvara för landet viktiga / centrala områden. Vi kommer nu som i framtiden vilja avgöra kriget genom att slå ihjäl motståndaren eller sätta honom ur stridbart skick. Det kommer inte vara någon skillnad på det. Däremot så kommer vi att kunna komplettera markstridsförbanden med långräckviddiga vapensystem som kan påverka fienden innan han kommer inom porté för markförbanden. I allra bästa fall så kan man avgöra, eller försätta angriparen ur stridbart skick med sina långräckviddiga bekämpningssystem. Det är naturligtvis det bästa. Men man får inte ha övertro på detta heller. Förr eller senare, om angriparen kommer längs en väg kan du förmodligen bekämpa honom med olika långräckviddiga system men kommer sannolikt aldrig att sätta honom ur stridbart skick.

Du kan fördröja honom, få honom att sätta in mer resurser mm. Men till syftes och sist måste markförband sättas in och avgöra i området.

Ser vi det i ett internationellt perspektiv och bortser från regelrätt väpnad strid, så kan vi inte ersätta detta med ett långräckviddigt bekämpningssystem. Du kan inte övervaka lag och ordning, upprätthålla säkerhet och skydda röda korset i Kosovo, och sen gruppera ett långräckviddigt system i Sverige. Ingen kommer att bry sig om detta på plats i KOSOVO, för hotet är inte påtagligt, utan det som är påtagligt är då en stridsvagn på vägen. Det är ett påtagligt hot. Det gör ont att både kunna bli påkörd och bekämpad av en stridsvagn.

Jag tror att fantasin skenar iväg alldeles för ofta, och en del har övertro på olika system. Men självklart kommer markstridsförbandens taktiska uppträdande att ändras om vi får tillgång till långräckviddiga system.

10. Vilka faktorer är det som påverkar och motiverar en geografisk indelning av områdesansvar?

Se fråga 1,2 och 8